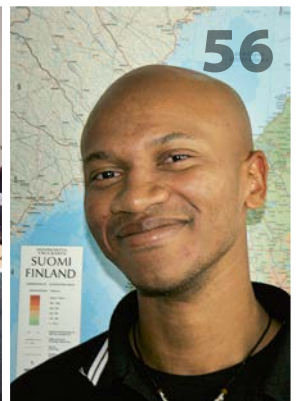

Diakonian paikka kirkossa ja yhteiskunnassa

Näkökulmia kirkon virkaudistukseen
Jaettua osaamista vapaaehtoistoiminnassa
Diakonia toimii maaseudullakin

2 Pääkirjoitus Uudistuva diakoninen kirkko 4 Kuvassa Sauli Niinistö 5 Tukikummit 6 Diakonian motiivit ja ihmisen halu saalistaa 8 Diakonia ja leivän ja nähdynsi tulemisen nälkä 10 Diakonian paikka yhteiskunnassa ja kirkossa 14 Näkökulmia kirkon virkautumiseen 16 Kirkon duunari 17 Diakonian roolin murros 18 Seurakunnat ja kunnat muutosten kourissa 20 Diakoniatyö suomalaisen sosiaalipalvelujärjestelmän kentässä? 22 Mitä on kirkon yhteiskuntavastuu? 24 Laitosdiakonialla omat tärkeät sektorinsa diakoniatyön kentässä 26 Yhteinen pöytä 28 Jaettua osaamista vapaaehtoistoiminnassa 30 Etkö sinä voisi? 32 Diakoniatyö saattohoitopotilaan apuna 33 Kirsti Aalto palkittiin 34 Ensäm bland ensamma	36 Naisten asunnottomuus ja naistyön toimintamuodot 37 Menninkäinen 38 Diakonia toimii maaseudullakin 40 Oppilaitosdiakonia – mitä ja kenelle se on 42 Henttiset 44 Yhteys kehitysvammaisten ihmisten arkeen 45 Pienyrittäjien rinnalla – kokemuksia Helsingistä 46 Diakoniatyössä vastuullisella näköalapaikalla 48 Yhteistoimintaa ikäihmistyössä 50 Juuri minut halutaan mukaan 52 Ympäristötyö ja diakonia ovat läheisiä sukulaisia 54 Haaveena eurooppalainen vähimmäistoimeentulo 56 Kansainvälisen suojelun merkitystä korostettava 58 Tuloperustaisella hankehallinnalla kohti diakoniatyön parempaa laatua 60 Talouskriisi haastaa Eurodiaconiaa 61 Tarve luo diakoniatyötä Kuubassa 63 Kirjat 64 Iltahartaus

Uudistuva diakoninen kirkko

11.5.2015

Kirkon uudistumista on aina vauhditettu ja visioitu palaamalla evankeliumien välittämään kuvaan Jeesuksesta ja hänen opetuksistaan. Ihmiset edellyttävät edelleen varsin laajalti ja ponnekaasti kirkolta toimintaa vähäväkisten hyväksi. Sen vuoksi, että Jeesus toimi näin ja on perusteltua edellyttää kirkolta ja kristityiltä Kristuksen seuraamista. Tätä kirkon piirissä harjoitettua hädänalaisten auttamista on jo jonkin aikaa tavattu kutsua diakoniaksi.

Kirkon historiassa pysyvänä kiusauksena on kuitenkin ollut ja on yhä astua pois Kristuksen viitoittamalta tieltä ja kumartaa kunnian, kullan ja vallan suuntaan. Siksi myös kirkon piirissä on tarpeen tutkia ja kerrata historiaa, jotta ymmärrämme, että jo kerran löydetty viisaus ja hyvä voidaan huomaamatta hukata yllättävän räikeästi. Tämä pätee myös maamme yhteiskunnalliseen kehitykseen. Historian kertaaminen synnyttää parhaimmillaan tervettä kriittisyyttä omaan aikaan ja omiin kirkollisiin tai yhteiskunnallisiin päätöksiin.

Suomalaisen seurakuntadiakonian kehittyminen on itsessään kiintoisa menestystarina. Se on kytkeytynyt toisaalta kirkon uudistumispyrkimykseen, kun koettiin, että alkuseurakunnan antama diakoninen ihanne ja käytäntö oli kirkossa hukattu aikojen saatossa. Toisaalta seurakuntadiakonian kehittyminen liittyi koko suomalaisen yhteiskunnan verrattain nopeaan kasvuun yhteisen rintaman ja yhteisvastuun yhteiskunnaksi.

Suomen ev.lut. kirkossa diakoniatyö haluttiin tietoisesti rakentaa keskeiseksi osaksi seurakuntatyötä. Sota-ajan koettelemukset siivittivät osaltaan kirkolliskokouksen päättämään vuonna 1943, että ”Jokaisen seurakunnan tulee harjoittaa kristillistä laupeudentointa [diakoniaa] ja ottaa palvelukseensa siihen tarvittavia henkilöitä [diakoniatyöntekijöitä]”. Tuolloin laadittiin myös periaatteellinen määritelmä diakonian tehtävästä, joka näkyy edelleen nykyisessä Kirkkojärjestyksessä: ”Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta.”

Diakonian aseman kannalta merkittävää on, että kirkolliskokous päätti vuonna 1993 – keskellä 1990-luvun lamaa – sisällyttää lähimmäisenrakkauden osaksi Suomen ev.lut. kirkon toiminta-ajatusta: ”Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi.” Saattaa olla, että tätä kohtaa on tarpeen vielä terävöittää, jotta lähimmäisenrakkauden (tai diakonian) toteuttaminen sanan ja sakramenttien rinnalla näkyisi vielä selvemmin ja tasaveroisemmin.

Kirkon käynnissä olevien isojen uudistusprosessien yhteydessä onkin hyvä tarkata, että ne mahdollistavat jatkossa aiempaa paremmin löydetyn hyvän toteuttamisen. Vastaavasti kun yh-

teiskunnalliset palvelut ja rakenteet uudistuvat välttämättä, on Suomen ev.lut. kirkon roolia hyvinvoinnin laaja-alaisena edistäjänä arvioitava niin kirkon piirissä kuin yhteiskunnallisten toimijoiden kesken. Esimerkiksi kristillisten diakoniatyöntekijöiden ja seurakuntien yhteistyön tiivistäminen on mielestäni tarkoituksenmukainen askel eteenpäin suomalaisen diakonian historiassa.

Suomalaisen yhteiskunnan parhaat saavutukset on saavutettu, kun meillä on ollut eri toimijoita yhdistävä näky hyvästä elämästä ja sen edellytyksistä. Kulttuurimme on toki monimuotoistunut myös uskonnollisuuden osalta, mutta juuri sen tähden yhteistä samassa veneessä olemisen kokemusta tulee vahvistaa. Vain tätä kautta voimme edistää kestävästä kehitystä myös maailmanlaajuisesti.

● KALLE KUUSIMÄKI

DIAKONIA

- ◆ JULKAISIJA: Diakonia ry, Kirkon diakonia ja sielunhoito, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinus-säätiö. ◆ HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA: Tapio Pajunen
- ◆ KUSTANTAJA: Kotimaa Oy ◆ TOIMITUSKUNTA: Raili Gothóni, Marja Kantanen, Johanna Korkeaniemi, Tiina Laine, Irene Nummela, Sari Peltonen, Terttu Pohjolainen, Hannu Rahikainen ◆ TOIMITUS: PL 210, 00131 Helsinki ◆ PÄÄTOIMITTAJA: Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901
- ◆ TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ: Raili Suviranta: ext-raili.suviranta@evl.fi ◆ TOIMISTOSIHTTEERI: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi
- ◆ TAITTO JA KUVANKÄSITTELY: Kotimaa Oy ◆ TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi
- ◆ TILAUSHINTA KOTIMAAHAN: Tilaushinta kotimaahan 45 €/vuosikerta, ulkomaille 50 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €. Osoitietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. ◆ KANSI: Antti Sepponen ◆ LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 3/2015 ilmestyy 12.10.2015. Lehden teemana on Diakonian teologia ◆ ISSN 0355-8797 ◆ ILMOITUSHINNAT: nelivärisenä 1,30 €/pmm. Ilmoitushintoihin lisätään arvonlisävero 24 %.
- ◆ ILMOITUSMYynti: Pirjo Teva, p. 020 754 2284, 040 680 4057, pirjo.teva@kotimaa.fi
- ◆ ILMOITUSTEN VASTAANOTTO JA VALMISTUS: ilmoitusmyynti@kotimaa.fi, p. 020 754 2000

Sauli Niinistö:

Kaikkia avun tarvitsijoita on autettava

”Kiitän kirkon diakoniatyöntekijöitä merkittävästä työpanoksesta kaikkien lähimmäistemme hyväksi”, Sauli Niinistö tervehti taannoin diakoniaväkeä. Presidentti on ilmaissut useissa haastatteluissa ja puheissa arvostavansa kirkon laajaa ja tehokasta diakoniatyötä.

Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** muistutti tämän kevään Yhteisvastuukeräyksen avauspuheessaan, että inhimillistä hätää ja avun tarvetta on myös ihan lähellämme. Pelkäämään Suomessa köyhyysrajan alapuolella elää yli 600 000 ihmistä.

”Kaikkia avun tarpeessa olevia on pyrittävä auttamaan”, presidentti painotti.

Virallinen tuki- ja palvelujärjestelmä ei kuitenkaan pysty aina antamaan kaikkea tarvittavaa apua.

”Köyhyyden lisäksi meillä on paljon yksinäisyyttä, sairautta ja muita elämän kriisejä. Tukea tarvitaan monin paikoin enemmän kuin mitä yhteiskunta sitä pystyy antamaan.”

Päätäjien tehtävänä on luoda ja ylläpitää rakenteita, jotka takaavat ihmisarvoisen elämän kaikille.

”Suomalaisen yhteiskunnan vahvuus perustuu nyt ja tulevaisuudessa sen eheyteen, siihen että kaikki pidetään mukana.”

”Ihmisyysemme mitataan siinä, haluammeko auttaa odottamatta vastapalvelusta tai hyötyä itsellemme. Lähimmäisenrakkkaus, kanssaihmisien tukeminen, on keskeinen osa yhteistä vastuutamme”, Niinistö lausui.

Viran puolesta vaikea rakastaa

Tarvitsemme kattavat julkiset palvelut, mutta lähimmäiseksi ei viranomaisesta Niinistön mukaan ole.

Presidentti vakuutti HelsinkiMission haastattelussa vuonna 2014, että vaikeudet ovat voitettavissa yhteis-

työllä ja yksilöiden kantamalla vastuulla toisistaan.

”Vain viran puolesta on vaikea rakastaa.”

Presidenttiä kiusaa suomalaisessa keskustelussa se, että moni näkee jyrkän ristiriidan julkisen sektorin ja kolmannen sektorin sekä tavallisten ihmisten toisistaan kantaman huolen välillä.

”Vapaaehtoinen toisten auttaminen on muka julkisen sektorin romuttamista. En ymmärrä tätä ajattelua yhtään.”

Presidentti kannattaa yhteiskunnan palvelujen täydentämistä rakentamalla ja luovalla tavalla, johon kansalaisjärjestöt ja yksittäiset ihmiset voivat osallistua.

”Suomalaisen järjestelmän selkärunkana on se, että ihmiset auttavat toisiaan työkseen. Mutta sen lisäksi tarvittavassa ihmisten hyväntahtoisuudessa toisiaan kohtaan ei voi olla mitään pahaa. Sitä me kaipaamme tänään, jos jotakin.”

”Virkamiehen valtuudet ja aika eivät aina riitä tuttavalliseen välittämiseen tai rakastamiseen, eikä virkamies voi millään olla läsnä ihmisten jokapäiväisessä elämässä.”

Nuoret syrjäytyneet tukikummin sydämellä

Sauli Niinistö on kantanut huolta erityisesti nuorten hyvinvoinnista. Hänen perustamansa työryhmä keräsi nuorten syrjäytymistä ehkäisevässä kampanjassa yhteen konkreettisia eh-

dotuksia ja toimintamalleja, joilla tavalliset aikuiset voivat auttaa nuoria.

Presidentti toimii puheenjohtajana Tukikummit-säätiössä. Se sai alkunsa vuonna 2007 Niinistön ja **Hjallis Harkimon** yhteisestä huolestuksesta nuorten puolesta, jotka uhkaavat pudota yhteiskuntamme ulkopuolelle.

Tukikummiin päämäärä on poistaa yksin jääminen ja tarkoituksettomuus lasten ja nuorten elämästä. He haluavat konkreettisesti auttaa lapsia Suomessa.

”Samalla kummit haluavat olla vakuuttuneita siitä, että apu menee sataprosenttisesti perille sinne, missä sitä eniten tarvitaan. Avustukset kanavoidaan Kirkon diakoniarahaston kautta. Diakoniatyö etsii avun tarpeessa olevia ihmisiä julkisen avun katvealueilta”, tukikummit näkevät.

Tervehdyksessään Jyväskylän diakoniatyöntekijöille 2013 Sauli Niinistö kiinnitti huomiota siihen, että myös monet diakoniatyöntekijät ovat huolissaan nuorista.

Ulkopuolisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavat monet tekijät yksinäisyydestä ja masennuksesta elämäntilanteesta.

”Diakoniatyö ja kirkon kasvatus toiminta vaikuttavat positiivisella tavalla nuorten ja heikommassa asemassa olevien pärjäämiseen.”

”Voimme kaikki tavalla tai toisella auttaa ihmisiä ympärillämme. Tarvitsemme yhteistyötä eri toimijoiden

välillä, siltojen rakentamista ja raja-aitojen ylittämistä”, presidentti viestitti.

Pelastautukoon yksin, ken voi?

Sauli Niinistö on kritisoinut aikaamme vaivaavaa ahneutta ja itsekkyyttä.

”Toisinaan olen pysähtynyt miettimään, onko meillä kasvava joukko ihmisiä, jotka käyttäytyvät korrektisti ja yhteistyökykyisesti, mutta pantuaan kotiovensa kiinni he ajattelevat, että mitäpä muista – onneksi minä olen kuivilla.”

”Ahneuden asetelman voi rinnastaa oppoavaan laivaan. Minulla on vaatteideni alla piilossa pelastusliivi. Tiedän selviytyväni sen avulla, mutten kerro sitä muille.”

Moni pohtii, missä Suomessa kulkee yhteiskunnan ja yksilön vastuun raja. Kolmas sektori joutuu yhä pidemmälle sinne, missä yhteiskunnan tulisi olla. Yhteiskunta taas joutuu yhä pidemmälle sinne, missä oman vastuun, perheen tai lähimmäisten tulisi olla.

Sauli Niinistö rohkaisee jokaista kansalaista pohtimaan, voinko minäkin tehdä jotain, jotta pahoinvointia olisi ympärillämme vähemmän.

Uudenvuodenpuheessaan 2014 Sauli Niinistö totesi, että elämme rajun teknologisen vallankumouksen aikoja. Monet ammatit katoavat.

”Käsillämme on nyt havahtumisen hetki. Meidän on katsottava rohkeasti eteenpäin. On tehtävä päätöksiä. On luotava uutta, mutta on myös purettava vanhaa, pysyväksikin luultua. Luotamme vielä toisiimme ja itseemme. Tämän luottamuksen varassa voimme tavoitella uutta.”

Kirkolla on tärkeä tehtävä

Sauli Niinistö on huomannut, että kirkon piirissä käydään keskustelua kirkon yhteiskunnallisesta roolista: onko kirkko lähinnä eettinen arvoyhteisö vai puhtaasti uskonnollisiin toimiin keskittyvä yhteisö.

”Minun oma näkökulmani on siinä välissä. Kirkon molempia tehtäviä tar-

Tasavallan presidentin kanslia

vitaan, niin uskonnollista kuin eettistäkin puolta, joka on konkreettista hyvän tekemistä”, Niinistö totesi Askellehdessä 2014.

Hänelle usko on etenkin hätätilanteisiin liittyvä asia.

”Mutta jos uskoa sanoo hätävaraksi, se on vähän liian kevyesti sanottu. Luulen kuitenkin, että uskon rooli on sentapainen.”

”Kun ihmisen oma osaaminen – tekniikka, fysiikka tai mikään muukaan – ei enää riitä, mennään ulkopuolelle kaiken sen, mitä meidän kehittyneet, itseensä täysin luottava järjestelmämme tuntee. Silloin on olemassa vielä takaportti tai viimeinen päivystäjä”, Niinistö fundeerasi.

Hän määritteli uskon tietoisuudeksi jostain suuremmasta, joka on tarkan tietämisen ulottumattomissa.

”Se herättää perusarvostusta, joka tuntuu selkeimmin arkipäivän ulkopuolella, koska eihän ihminen ole yleensä joka päivä liisterissä.”

● JANNE VILLA

Presidentin mielestä itsekkäällä ja ahneella asenteella yhteisöstä katoaa luottamus. ”Kaikesta kriittikistä huolimatta meillä on Suomessa yhä paljon perusluottamusta toisiimme ja yhteiseen tulevaisuuteen”, Sauli Niinistö näkee.

TUKIKUMMIT

Tukikummit-säätiön tarkoituksena on Suomessa asuvien hädänalaisesa asemassa olevien lasten ja nuorten syrjäytymisen estäminen sekä heidän tilanteensa ja elinolojensa parantaminen. Säätiö lahjoittaa keräämänsä varat Kirkon diakoniarahastolle. Jokainen lahjoitettu euro jaetaan seurakuntien diakoniatyön kautta lyhentämättömänä perille.

Avustuksia myönnetään vain sellaisiin kustannuksiin, joita ei ole saatu eikä saada katettua muualta. Heikon taloudellisen tilanteen lisäksi myös muut syrjäytymisen riskitekijät huomioidaan avustuksia myönnettäessä. Useimmiten apua ovat tarvinneet perheet, jotka ovat kohdanneet sairautta tai työttömyyttä. Suurin osa avustuksista menee lasten harrastuskustannuksiin ja välineisiin sekä opiskelukustannuksiin.

Tukikummit-avustukset ovat suuruudeltaan 200–2000 €, ja kunkin perhe voi saada avustuksen vain kerran. Säätiön perustamisesta v. 2007 lähtien avustuksia on myönnetty yli 2 300 perheelle. Hakemuksen tekemisen tai avustuksen saamisen edellytyksenä ei ole Suomen kansalaisuus tai kuuluminen mihinkään uskontokuntaan.

Hakijalle: Jos esim. lapsen harrastustoiminnan tai opiskelun kulut nousevat ylivoimaisiksi, ota yhteyttä oman alueen seurakunnan diakoniatyöntekijään tai nuorisotyöntekijään. Lisätietoja voi kysyä myös sähköpostitse osoitteesta avustusinfo@tukikummit.fi

Lahjoittajalle: <http://www.tukikummit.fi/lahjoita/> sposti: lahjoitusinfo@tukikummit.fi

Työntekijälle: <http://sakasti.evl.fi/> diakoniarahasto sposti: kdr.kirkkohallitus@evl.fi

Lisätietoja: www.tukikummit.fi

Diakonia motiivit ja ihmisen halu saalistaa

Onko toinen ihminen olemassa sen vuoksi, että voisit auttaa häntä vai sen vuoksi, että voisit rikastua hänen avullaan? Tämä peruskysymys pelkistää nykyisen evoluutiotaistelun kapitalistisen maailmanjärjestyksen ja toisen auttamiseen tähtäävän lähimmäisenrakkauden välillä. Vastakkain ovat hamsterimainen kokoamisvimma, jossa suurin, häpeämättömin ja rohkein vie eniten saalista, ja sen rinnalla tarjotaan yksilöistä ja yhteisöistä huolenpitoa.

Saalistaja vai auttaja?

Ihmisen pitkän kehityshistorian aikana on eloonjäämiseen tarvittu sekä kykyä saalistaa riittävästi että pitää huolta omasta laumasta. Vieraat ovat merkinneet ensi sijassa uhkaa ja pelottavaa. Vieraiden varaan ei voinut elämää rakentaa, ja niiden aiheuttaman vaaran takia on täytynyt erityisesti suojautua.

Näihin teemoihin voi kiteyttää myös diakonian tärkeät perusteet: ihminen pyrkii ensinnäkin säilyttämään olemassaolonsa keräämällä itselleen turvallisuutta, kuten ruokaa tai nytemmin vaurautta. Talven varalle hamstraamisesta on syntynyt myös pidemmälle kehittynyt versio, joka on nimetty ahneudeksi. Silloin luontainen tarve varmistaa elonjääminen kääntyy muiden lajitoverien tullaamiseksi, siis muiden riistämiseksi oman menestyksen varmistamiseksi. Tapa tai kuole -asenne on evoluution edetessä vain muuntunut muotoon riistä tai tule riistetyksi.

Vierauden ja vieraiden ihmisten pelko, siis erinäköisten ja erilaiselta kuulostavien ihmisten pelko on säilyttänyt ihmiset hengissä aikanaan, mutta nyt asenteesta on muodostunut taakka. Vierauden pelko on muodostunut yksinjäämisen aluksi, joka kuluttaa voimia ja estää toiselta oppimista. Erilaisuus epäilyttää edelleen, vaikka se tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen elämään.

Itselle keräämisen viettä ja vierauden pelkoa vastaan kulkee kolmas

pyrkimys, jota mielellään voisi nykytermein nimittää diakonian motiiviksi, mutta koko sana on tuotettu nykymerkityksessä osaksi kirkon yleisempää puhetta vasta 1850-luvun puolessa välissä. Sen vuoksi motiivien historiassa tämä termi on kovin nuori tuokas.

Ilman toisesta välittämistä ei ihmiskuntaa olisi olemassa. Kyky välittää toisesta, kyky rakastaa toista ovat luoneet nykyisen maailman sellaisena kuin sen tunemme. Ilman tätä vastavuoroisen välittämisen asennetta emme olisi ihmisiä. Sosiologi **Marcel Mauss** näki välittämisen vastavuoroisena tapahtumana, jossa annettua hyvää seuraa eräänlainen vastalahja. Vastavuoroisen välittäminen on jollain lailla osa kaikkia ihmisyyhteisöjä.

Ihmisen kehitys ja olemus tarjoavat diakoniaan rajun ja tärkeän lähtökohdan: toisesta välittäminen on kaikkia ihmisiä yhdistävä asia, joka ei rajaudu tunnustuskuntiin tai uskontoihin vaan nousee ihmisen omasta yhteisestä kehityksestä ja yhdistää kaikki maailman ihmiset saman katon alle.

Uskontoevoluutio: juutalaisuudesta kristinuskoon

Uskontojen välillä voidaan tehdä myös vertailuja ja etsiä myös kehityskaaria. Juutalaisuuden sisällä huolen kantaminen köyhästä ja puutteenalaisesta yhteisön jäsenestä sai vahvan aseman. Useille köyhän oikeutta ajaville lauseille löytyy lähei-

siä vertailukohtia myös muista Lähi-idän uskonnoista: sekä Egyptissä että Kaksoisvirtainmaassa orvon, sokean tai köyhän oikeuksia haluttiin vahvistaa laeilla, joiden toteuttajaksi ajateltiin kuningasta, Jumalan edustajaa maan päällä.

Juutalaisuuden erityisyys asiassa kohdentuu kahteen seikkaan. Ensinnäkin kansalliseksi uskonnollisuuden peruslauseeksi muodostui orjuus Egyptistä ja sieltä vapautuminen. Kaikki saattoivat siten mieltää itsensä vapautettujen orjien jälkeläisiksi.

Tätä ajatusta ei viljelty mitenkään tyylipuhtaasti, ja yhteisön heikommista jäsenistä huolehtiminen tuntui aika ajoin jääneen kirjoittajien tärkeyslistalla jonnekin häntäpäähän suuntaan. Esimerkiksi historiankirjoittajat kertovat lähinnä hallitsijoista ja valtiolisten projektien kohtaloista – köyhien, maattomien, vammaisten, naisten, sairaiden tilasta ei juuri kerrota, jos on mahdollisuus mainita jotain kuninkaallisen hovin tai johtavan papiston vaiheista. Nämä valinnat kertovat siitä, mikä kiinnosti ja mikä ei.

Toisen temppelin ajan myöhäisvaiheissa persialaisajalla (400–300-luku eKr) ja sen jälkeen laaja köyhien kansanosan nousee esiin muun muassa psalmeissa. Samaa linjaa jatkoivat Galilean kalastajat, maattomat, velkaantuneet, joiden keskellä **Jeesus Nasaretilainen** ensisijassa vaikutti.

Varhaisen Jeesus-liikkeen näkökulmasta olennaista oli ihmisten aineellisten tarpeiden ottaminen vakavasti:

tämä säteilee evankeliumeissa (paitsi Johannes), Paavalin kirjeissä ja vaikkapa Jaakobin kirjeessä yhtenä keskeisenä teemana. Kysymys ei ole vain köyhien muistamisesta vaan köyhien ottamisesta vakavasti ja köyhiin samastumisesta.

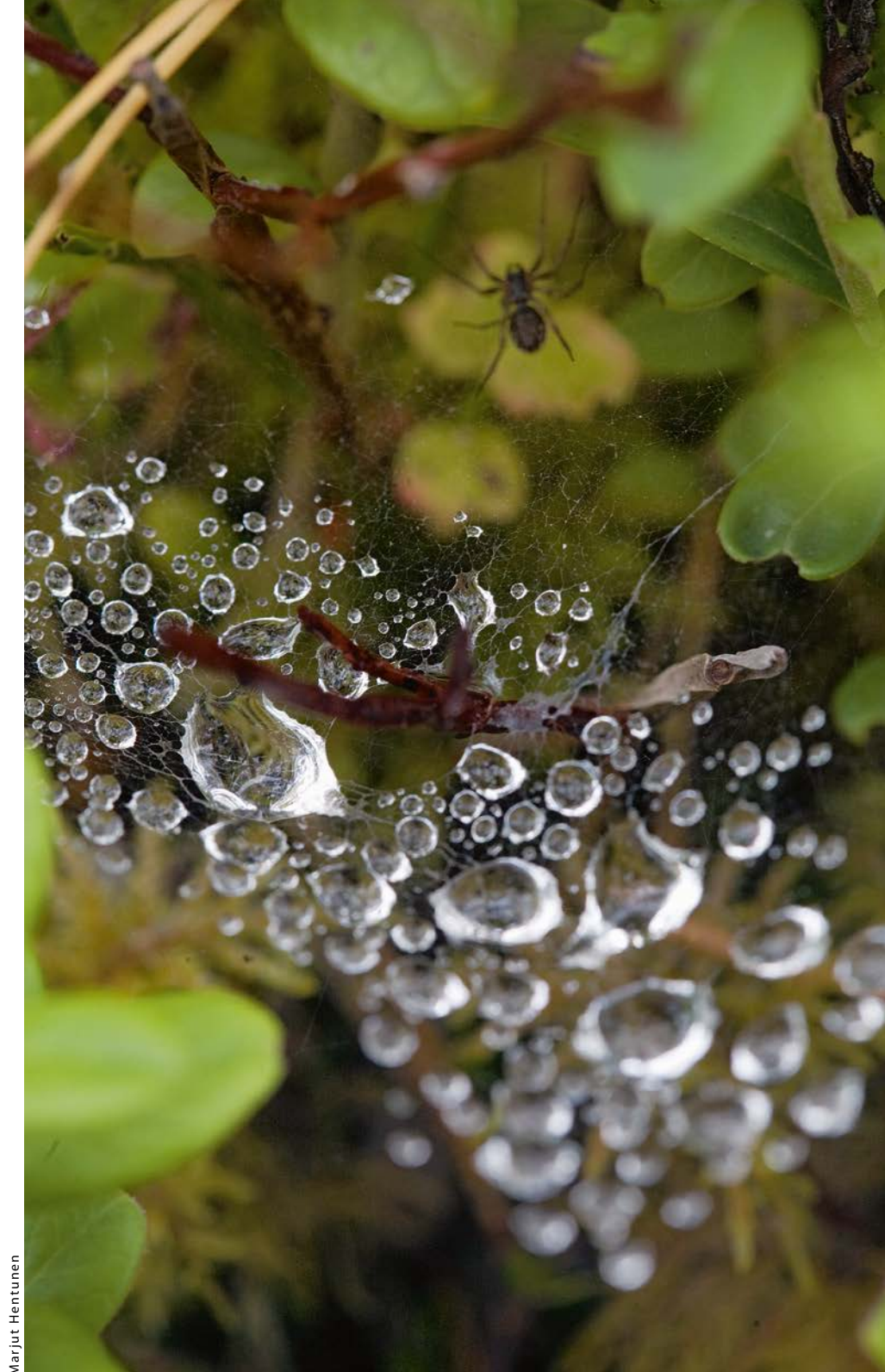
Vastaavaa painotusta on turha etsiä esimerkiksi hindulaisuudesta tai islamista.

Kulttuurievoluution käänne

Juutalaiskristillisen köyhyysperinteen kohtalona on kovin usein ollut vallan, vaurauden ja hallinnon alle hautautuminen. Köyhimmistä yhteisön jäsenistä huolehtiminen on järjestelmällisesti jäänyt marginaaliin silloin, kun valta ja vauraus ovat kirkossa lisääntyneet.

Uuden käänteen tarjosi 1800-luvun alun eurooppalainen maailma, jolloin reformaation ja industrialismin jälkihöyryissä luotiin malli, sanasto ja brändi sille työlle, joka nyttemmin on saanut nimekseen ”diakoniatyö”. Tätä tuskin olisi syntynyt ilman kriisiä, jonka tekniset innovaatiot, industrialismi, kaupungistuminen ja näiden kannoilla hiipinyt köyhälistöjen syntyminen aiheuttivat. On epätodennäköistä, että diakonian ydin olisi noussut kukaansa teologisen työskentelyn, raamatuntutkimuksen tai kirkon hengellisen elämän avulla.

Sen sijaan ihmisten kohtuuton hätä sai ihmiset tarttumaan toimeen ja aikaa myöden toiminnalle luotiin brändi. Diakonian brändi on perustunut oikeisiin asioihin, vaikka sananvalinnat kuten diakonia tai diakoni (sosiaaliskaritatiivisena kirkon virkana) olivat lähinnä hyvää tarkoittavia erehdyksiä. Diakonin virka toki tunnettiin jo vanhasta kirkosta, mutta vasta reformaation aikana siitä oli muotoiltu auttajan virka.

Marjut Hentunen

Summa

Toisesta huolehtiminen on syvästi inhimillistä, mutta se on aina vaarassa jäädä ihmisen luontaisen saalistamishalun jalkoihin. Samalla tavoin heikoimmista huolen pitäminen on syvästi kristillinen pyrkimys, mutta sen

jatkovana vaarana on ajautua kirkossa sivuun. Ihmisen on vaikea taltuttaa haluaan saalistaa ja pitää yllä hallintaa mahdollistavia organisaatioita.

● KARI LATVUS

Alppilan kirkon toiminnanjohtaja

Diakonia ja leivän ja nähdyksi

Diakonian perusolemukseen kuuluu muutos. Diakonia, diakoniatyö, hakeutuu olemuksensa mukaisesti sinne, missä apua kulloinkin eniten tarvitaan. Tämän tehtävän menestyksessä suorittaminen edellyttää jatkuvaa tai vähintäänkin säännöllistä pohdinta siitä, ketkä ovat niitä, joiden hätä on nyt suurin ja missä ovat tällä hetkellä avun katveet.

Muutos on aina ollut osa diakonian perusolemusta

Seurakuntadiakonian osalta suurina murroskohtina pidetään vuoden 1972 kansanterveyslakia ja 1990-luvun lamaa. Kansanterveyslain myötä kotisairaanhoidon pioneerit, seurakuntien diakonissat, jäivät pois kunnallisesta sairaanhoitohenkilöstöstä. Työn painopisteet oli asetettava uudelleen. Vuoden 1992 laman jälkeen seurakuntien diakoniatyötä on kiitelty ripeydestä ja rohkeudesta tarttua yllättäen työttömäksi jääneiden auttamiseen. Diakoniatyö oli tällöin pioneeri velkaneuvonnassa ja nälkäisten ruokkimisessa. Seurakuntien yhteiskunnallinen työ puolusti voimakkaasti työttömien ihmisarvoa.

Näiden suurten mullistusten jälkeen ei toistaiseksi ole ollut yhtä jäsityttäviä, diakoniatyöhön vaikuttavia muutoksia lainsäädännön tai yhteiskunnan murrosten myötä. Myöhemmät muutokset ovat tapahtuneet vähitellen. Näyttäisi siltä, että vuoden tai kahden tarkastelujaksolla katsottuna muutoksia näkyy vain vähän jos olenkaan. Jotkut ovat jo arvioineet suomalaisen diakoniatyön jämähtäneen paikoilleen. Pidemmällä tarkastelujaksolla on mahdollista havaita joitakin kehitystrendejä ja painopisteen muutoksia myös 2010-luvun diakoniatyössä.

Yksilökohtainen kohtaamistyö ja taloudellinen avustaminen signaalimittareina

Yksilökohtainen kohtaamistyö on se seurakuntadiakonian keskeinen toimintatapa, jossa diakoniatyöntekijä sosiaali- tai terveysalan ammattilaisena vaihtolovelvollisena työntekijänä tapaa ihmisiä erilaisten elämäntilanteiden äärellä. Kohtaamiset tapahtuvat seurakunnan diakoniatyössä, seurakuntalaisen kodissa tai esimerkiksi sosiaalitoimistossa. Vuosi vuodelta yhä useampi auttava kohtaaminen tapahtuu puhelimen tai sähköpostin välityksellä. Kohtaamisten määrässä mitattuna yksilökohtainen työ on neljäsosa diakoniatyöntekijöiden kokonaistyöpanoksesta. Työajallisesti mitattuna tämän työmuodon osuus on arviolta vähintään puolet.

Näissä keskusteluissa on elämän karuus läsnä kokonaisuudessaan. Tilastotietoja kohtaamisten pääkohdista kerätään kattavasti, joten näiden kohtaamisten myötä on havainnointu perusturvan aukkoja ja hädän ääripään muutoksia. Sinänsä hyvä signaali on, että eri avunhakijoiden määrä on hienoisesti vähentynyt tarkastelujaksolla, samoin kohtaamisten kokonaismäärä. Vuonna 2007 kirjattiin 193 000 eri avun hakijaa, kun vuonna 2014 vastaava luku on 148 000. Jokaista avunhakijaa tavattiin keskimäärin neljä kertaa vuoden aika-

na, joista kaksi tai kolme kertaa kasvotusten.

Apua hakeneista melko vakiintuneesti n. 60 % on työikäisiä. Yksin asuu 55 %. Tyypillisiä ovat vuoden 2014 luvut, joissa avun hakijoista 49 % on eläkkeellä ja 36 % muista syistä työelämän ulkopuolella. Muutosta on tapahtunut siinä, että viime vuosina aiempaa useampi apua hakeva on töissä. Nyt heitä on 11 % avun hakijoista.

Tavallisimmin keskustelun aihepiireinä ovat taloudellinen hätä, terveyden ja sairauden kysymykset, ihmissuhteet ja hengellinen hätä. Näiden aiheiden kokonaismäärät ovat viime vuosina hienoisesti vähentyneet. Sen sijaan viidenneksi tavallisiin avun hakemisen syy, asumisen, on lähtenyt voimakkaaseen kasvuun. Vuosien 2012–2014 välillä on ollut +15 % muutos avun hakemisessa asumisen ongelmiin. Tämä on selvästi ns. hiljainen signaali, joka olisi hyvä noteerata laajemmin.

Taloudellista apua jaettiin diakoniatyön kautta 7,7 M€ vuonna 2014. Tästä osa koostuu Tukikummit-säätiön lahjoittamista avustuksista, jotka jaetaan kirkon diakoniatyön kautta suoraan vähävaraisille lapsiperheille. Taloudellisen avustamisen osalta kasvu on ollut voimakasta tarkastelujaksolla. Vuonna 2007 taloudellista apua jaettiin 5,5 M€. Taloudellisen avun saajiin kirjataan myös ruokakassien saajat, vaikka ruokakasseille ei ole laskettu rahallista arvoa. Ruokakassit koostuvat pääasiallisesti hävikkiruusta.

Nälkäisten ruokkiminen on pysyvästi korkealla tasolla

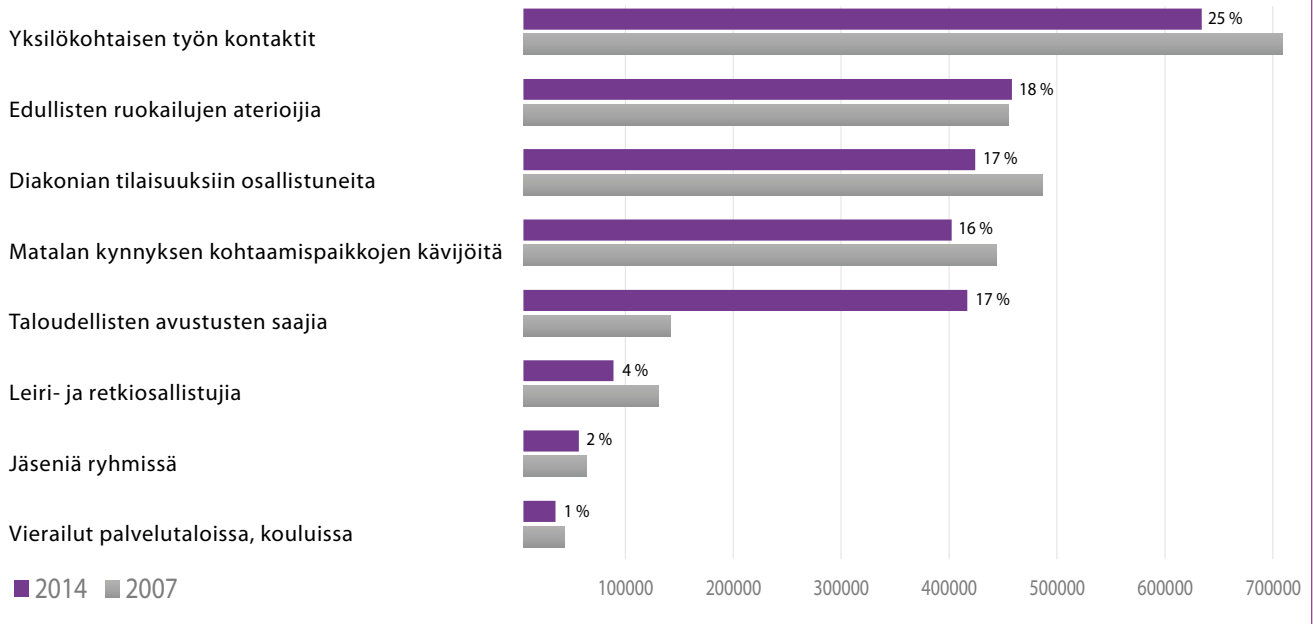
Ruoka-avustamista ajateltiin vuoden 1992 laman jälkeen tilapäiseksi hätäavuksi. Siitä tulikin pysyvä ja viime vuosina jopa laajentunut seurakuntadiakonian toimintamuoto. Nälkäisiä näyttää olevan 2010-luvun Suomessa edelleen runsaasti. Tehtyjen lainsäädäntöpäätösten yhteisvaikutuksesta pitkäaikaisesti riittämättömän sosiaaliturvan varassa elää kohtuuttoman mo-

Titi Gäbert

tulemisen nälkä

Diakonian kontaktipinnat 2007 ja 2014

ni. Ruokakasseja jaettiin vuonna 2014 yhteensä 280 200 kpl. Kaksi vuotta sitten luku oli 289 500 kpl.

Ruuan jakaminen ei ole vain leivän nälän poistamista. Jo lamavuosina havaittiin leivän nälkää vahvempi nähdäksi tulemisen nälkä. Lämpimän aterian tarjoaminen maksutta tai nimellistä korvausta vastaan on ollut pysyvä toimintatapa 90-luvun lamasta alkaen. Lämpimiä aterioita tarjottiin 458 300 kpl vuonna 2014, kaksi vuotta sitten aterioita oli 446 700 kpl.

Ruoka-avustamiseen sisältyy nälän lievittämisen lisäksi ympäristöajattelun herääminen. Hävikkiruokana pidettyä, viimeisiä käyttöpäiviä lähenevää tai niitä hiljattain ylittänyttä syömäkelpoista ruokaa on saatu viime vuosina jakaa aiempaa laajemmin uudelleen tulkittujen säädösten perusteella. Tällä vähennetään mittavaa syömäkelpoisen ruuan kantamista kaatopaikoille samalla kun lievitetään pahinta nälkää. Hävikkiruuan jakamisessa seurakuntien diakoniatyö on toiminnut tienraivaajana. Nyt mukaan on tullut ilahduttavasti yhdistyksiä ja järjestöjä. Toistaiseksi Suomeen ei ole syntynyt

nyt kattavaa kauppojen jakeluverkostoa hävikkiruualle.

Matalan kynnyksen kohtaamispaikat ja vapaaehtoismintakeskukset

Vuonna 1989 perustettua Tampereen seurakuntien Mummon kammaria pidetään ensimmäisenä matalan kynnyksen kohtaamispaikkana. Tällaiset avoimin ovin toimivat keskukset ovat erinomainen lääke yksinäisyyteen. Seurakuntien matalan kynnyksen kohtaamispaikoissa oli käyntejä vuonna 2014 402 000. Huippuvuonna 2010 oli yhteensä 498 000 käyntiä.

Oleilun lisäksi kohtaamispaikkojen rooli on toimia vapaaehtoismintakeskuksina, joissa apua tarjoavien ja apua tarvitsevien intressit kohtaavat. Kohtaamispaikoissa tulee ravituksi paitsi nähdäksi tulemisen nälkä, ennen kaikkea hyödyksi olemisen nälkä. Ihmisen yksi perustarpeista on tarve saada käyttää osaamistaan ja olla hyödyksi, varsinkin silloin kun työelämä ei omia taitoja tarvitse käyttöönsä. Suurella sydämellä -toiminta on noussut seurakuntien avun vä-

littämisen brändiksi. Vapaaehtoistyöntekijöiden osalta trendi on kasvamaan päin. Vuonna 2007 kirjattiin 28 300 diakonian vapaaehtoista ja vuoden 2014 vastaava luku oli 30 800. Tästäkin huippuvuosi osui vuodelle 2010, jolloin diakonian vapaaehtoisia kirjattiin 33 750. Vapaaehtoisuus on näinä vuosina myös sisällöllisesti monipuolistunut ja laajentunut.

Lisäresursseja perheiden ja ikääntyneiden auttamiseen

Kahden vuoden välein toteutetussa Diakoniabarometrissa on kartoitettu mm. sitä, mihin diakoniatyöntekijöiden mielestä tulisi suunnata lisää resursseja. Vuonna 2007 riittämättömiä resursseja kirjattiin erityisesti ikääntyneiden auttamisessa, vapaaehtoistyön koordinoinnissa, taloudellisen avustamisen tarpeissa sekä perhetyössä. Vuonna 2013 tulos oli muilta osin sama, mutta edellisten lisäksi diakoniatyöntekijät olivat huolissaan nuorten ja nuorten aikuisten tilanteesta ja kaipasivat lisäresursseja etsivään työhön. Näihin resursseja on kohdennettu, mutta tarve kasvaa nopeammin kuin resurssit.

Diakoniatyö näyttää muuttuneen ongelmaryhmittelystä kohti ikäryhmäjaottelua. Yhä harvemmin on käsittelyssä vain yksi elämän ongelmatilanne, kuten mielenterveyden ongelmat tai päihderiippuvuus, vaan elämää tarkastellaan kokonaisuutena, johon usein liittyy em. haasteita. Diakoniatyön huomion keskiössä on elämänkirjo vauvasta vaariin, kirjaimellisesti.

Yksin jäävien ikääntyneiden kohtaamista seurakunnissa hoidetaan organisoidulla lähimmäispalvelulla, jossa diakoniatyöntekijät rekrytoivat, kouluttavat ja työnohjaavat vapaaehtoiset käymään sovittujen seurakuntalaisten kodissa.

Perheiden tukemiseen on yksilökohtaisten kohtaamisten lisäksi myös vahvistettu erityistä tukea tarvitsevien perheiden vertaisryhmiä, ryhmiä ja leirejä. Tällaisia ovat mm. vankien lasten ryhmät, lasten sururyhmät perheenjäsenen kuoltua, perhetyön varavaari / varamummo-toiminta tai koulupudokkaiden autopaja. Osa uusista toimintatavoista ei kirjaudu vielä tilastoihin.

Muutos vai hienosäättö?

Itseohjautuvasti diakoniatyö näyttää hakeutuneen monialaiseksi auttajaksi. Mullistavia muutoksia ei valtakunnan tasolla ole hiljattain ollut. Toisaalta pientä hienosäättöä on paikallisesti siellä täällä. Hienoista kasvua on havaittavissa asumisen ongelmiin paneutumisessa ja työssäkäyvien auttamisessa. Työn valtaväylänä on työelämän ulkopuolella pitkittyneesti elävien työikäisten auttaminen ruokaa ja kaen, yksilökohtaisesti tavaten ja varsinkin osaamisen hyötykäyttöä mahdollistaen. Pienempinä virtoina ovat erityistä tukea tarvitsevat lapset ja nuoret sekä yksinäiset ikääntyneet. Taitaa näissä työmaata riittää vielä muutamaksi vuodeksi.

● TITI GÄVERT

Asiantuntija

Kirkon diakonia ja sielunhoito

Aineistoa

Jouko Kiiski, Diakoniabarometri 2013: sakasti.evl.fi/verkkojulkaisu33

Kirkkohallituksen tilastot: sakasti.evl.fi/tilastot

Diakonian paikka yhteiskunnassa ja ki

Suomen taloutta seuratessa Ismo Alangon sanat tulevat hakematta mieleen:

”Kun Suomi putos puusta kaikki kävi äkkiä ei nähty itse sikaa eikä edes säkkiä

kun Suomi putos puusta maito oli milkkiä pilkkisaalis pakasteita, yöt blackia,

kun Suomi putos puusta kaikki kävi kovin äkkiä.”

Suomen talous ei ole kasvanut lainkaan viimeisen yhdeksän vuoden aikana: kansantuottemme oli tammikuussa 2006 korkeammalla tasolla kuin tammikuussa 2015. Suomen viennin romahdus hakee jyrkkyydessään vertaistiaan länsimaissa: vastaava pudotus on koettu puolen vuosisadan aikana OECD-maissa vain Portugalissa 1970-luvun puolivälissä ns. neilikkavallankumouksen ja Portugalin siirtomaiden itsestäytymisen aikana.

Hyvinvointivaltion elinvoima mitataan työllisyysasteella: mitä useammat ovat töissä, sitä vahvempi on julkinen lupaus hyvinvoinnista – ja päinvastoin. Työllisyysaste oli ennen talouskriisiä huhtikuussa 2008 tasan 70 prosenttia. Tämän vuoden helmikuun lukema oli 66,6 prosenttia. Eikä oikoreittii tulevaan menestykseen ole näköpiirissä. Jos talous vihdoin alkaa kasvaa, kasvu jäänee hitaaksi.

Synkkä taloustilanne näkyy koko yhteiskunnassa, myös kirkossa. Yleisen taantumun lisäksi kirkon resursseja vähentävät myös kirkosta eroaminen ja myöhäisen rahastoinnin vuoksi äkisti kasvaneet eläkemenot. Kansantalouden ja kirkon talouden näkymät heijastuvat tietenkin myös diakoniatyöhön. Yksinkertaisesti kyse on siitä, että tarpeet kirkon diakoniatyölle lisäänty-

vät samaan aikaan kuin voimavarat vähentyvät. Pyrin seuraavassa hahmottamaan aluksi diakonian uutta paikkaa yhteiskunnassa ja sitten kirkossa.

Vertailukohtana 1990-luvun lama

1990-luvun alun lama – suuri lama – oli pahin kriisi suomalaisessa yhteiskunnassa sitten jatkosodan. Talouskasvun kääntyminen negatiiviseksi ja työvoimapulan muuttuminen liki 20 prosentin työttömyydeksi asetti työttömyys- ja muun sosiaaliturvan kovalle koetukselle. Lama merkitsi selvää käännekohtaa diakoniatyössä. Vanhusten luona tehtyjen kotikäyntien sijaan diakoniatyöntekijät alkoivat työskennellä virastossa ja ottivat vastaan työikäisiä ihmisiä. Monet seurakunnat siirtyivät vähitellen ajanvastaanottoihin. Vuonna 1996 jo lähes puolet asiakkaista oli työikäisiä. Taloudelliset kysymykset olivat diakoniatyön asiakaskontaktien tärkein syy.

Samalla työn välineet muuttivat: taloudellinen avustaminen tuli vahvasti esille diakoniatyössä. Diakoniatyöntekijät joutuivat ilman koulutusta tai nopeasti organisoidun pikakoulutuksen avulla velkaneuvojiksi. Velkaneuvonta siirtyi myöhemmin yhteiskunnan vas-

tuulle. Tampereella aloitettiin työttömien ruokailut vuonna 1992. Ensimmäinen keskieurooppalaisen esikuvan mukainen ruokapankki aloitti toimintansa Tampereella marraskuussa 1995. Tärkeimmäksi yhteistyökumppaniksi muodostui työttömien valtakunnallinen yhdistys.

Kirkon apu 1990-luvun laman uhreille oli menestystarina muutoin erilaisten kiistojen ja jäsenkadon repimässä kirkossa. Vuonna 1990 vain kolmasosa suomalaisista kertoi luottavansa kirkkoon, mutta vuonna 2005

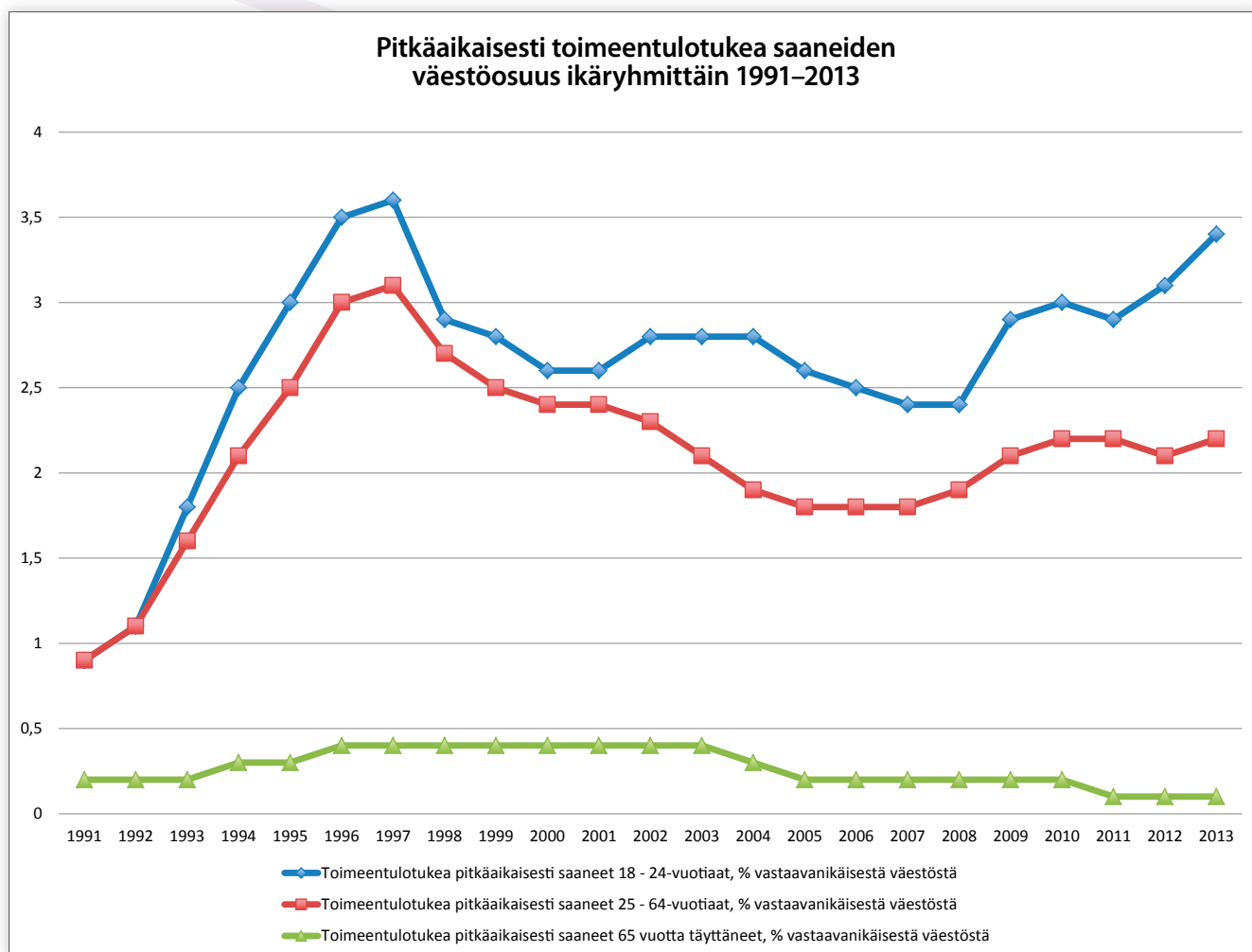
osuus oli jo lähes kaksi kolmasosaa. Merkittävä tekijä luottamuksen kasvussa oli, että kirkko vetosi laman uhrien puolesta ja otti vastuuta heidän taloudellisesta auttamisestaan.

Diakoniatyön resurssit eivät lisääntyneet jos kohta eivät pienentyneetkään laman aikana. Diakoniatyö vastasikin hädänalaisten ihmisten tarpeisiin sisäisen uudistumisen avulla. Muutokset näkyivät arjen tasolla eli siinä, miten työntekijät suuntasivat työtään. Muutos oli toisissa hiippakunnissa erittäin voimakasta, toisis-

sa hitaampaa. Muutos oli voimakkainta Lapuan hiippakunnassa sekä Tampereen hiippakunnan kaupunkiseurakunnissa.

Globaali talouskriisi

Diakonian maine – kuten kansalaisjärjestötoiminnankin – perustuu osin nopeana pidettyyn reagoitukykyyn. Kolmannen sektorin avun ajatellaan löytävän ripeämmin uudenlaista hätää kuin esimerkiksi lakeihin ja normeihin perustuvan kunnallisen sosiaalityön. Tarve uusiin toiminta-

muotoihin ja painopisteiden tarkistamiseen korostuu talouskriisien yhteydessä. Selkein syy diakoniatyön muutokselle oli lama ja yhteiskunnan turvaverkkojen peittäminen.

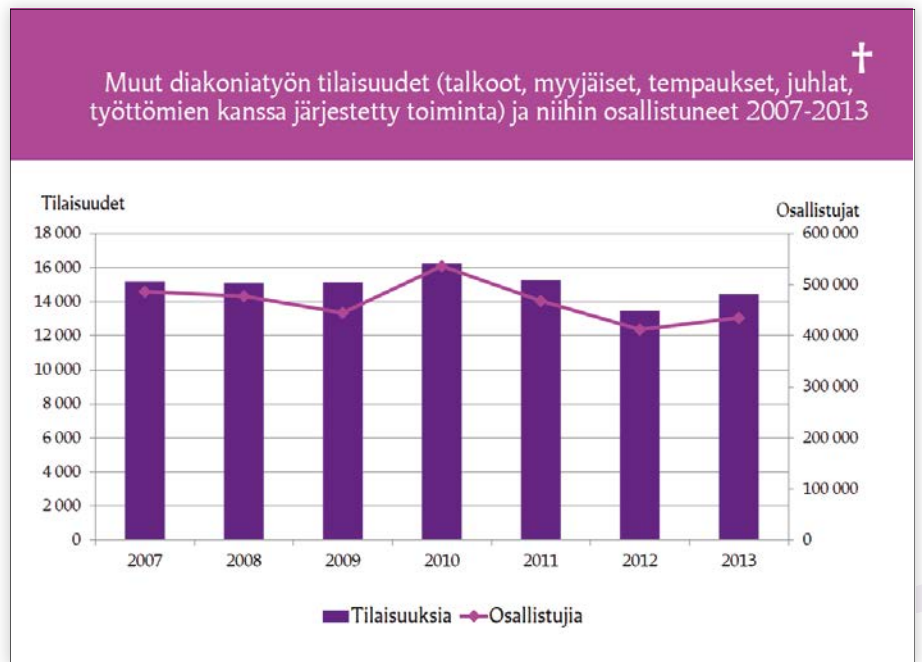
Syksyllä 2008 talouskriisi iski koko maailmaan. Suomi kohtasi uuden talouskriisin erilaisena kuin 1990-luvun alussa. 1990-luvun alussa köyhyys ja syrjäytyminen olivat marginaalisia ilmiöitä verrattuna vuoden 2008 tilanteeseen. Köyhiä ja syrjäytyneitä oli syksyllä 2008 paljon enemmän kuin 18 vuotta aikaisemmin. Lisäksi 1990-luvun alussa perusturva oli suhteessa yleiseen tulotasoon selvästi parempi kuin 2010-luvun lopulla.

Ennen 1990-luvun alun lamaa töitä löytyi myös niille, joilla ei ollut perusteen jälkeistä tutkintoa. Kaksi kolmesta kouluttamattomasta oli töissä. Vuonna 2012 työllisyysaste ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa -ryhmässä oli naisilla enää 43,2 prosenttia ja miehillä 48,9 prosenttia. Toisin sanoen yli puolet kouluttamattomista työkäisistä oli joko työttöminä tai työmarkkinoiden ulkopuolella. Vielä 1990-luvun alussa korkeasti koulutettujen ja kouluttamattomien työllisyysasteen ero oli noin 25 prosenttiyksikköä. Vuoteen 2012 mennessä ero oli kasvanut nyt noin 38 prosenttiyksikköön. Vaikea työmarkkinatilanne näkyy erityisesti nuorten pitkäaikaisen toimeentulotuen saamisen yleistymisenä.

Diakonian reaktio taantumaan

Jäsenkadosta huolimatta kirkon taloudellinen asema oli vuoden 2008 taantumien alkaessa yhtä vahva ellei vahvempi kuin 1990-luvun alussa. Diakonianssa ei ole kuitenkaan ainakaan tilastojen perusteella havaittavissa vastaavaa uudistumista kuin 1990-luvun laman aikana.

Tilastojen mukaan diakoniatyössä on koettu samanlainen hiljainen alamäki kuin Suomen taloudessa. Asiakasmäärät ovat laskeneet vuodesta 2007 vuoteen 2013. Avoimien ovien toiminta on vähentynyt, samoin muut diakoniatyön tilaisuudet eli talkoot, myyjäiset, tempaukset, juhlat sekä työttömien kanssa järjestetty toimin-

ta. Diakoniatyöntekijöiden käynnit kodeissa, kouluissa, laitoksissa ja muualla ovat myös harventuneet.

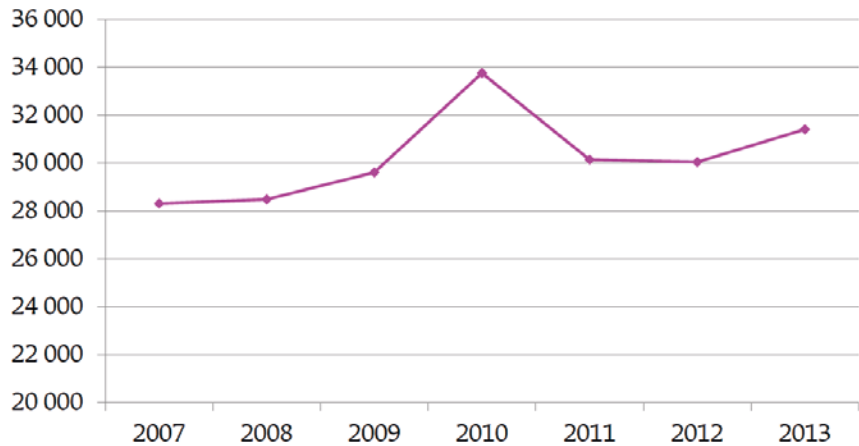
Resurssien vähentyminen ei selitä tilastojen alamäkeä. Palvelutyöalan menot ovat kasvaneet vuodesta 2007 vuoteen 2013. Diakoniatyöntekijöiden määrä on samana aikana laskenut noin neljällä prosentilla. Vapaaehtoisten määrä on lisääntynyt vuodesta 2007 vuoteen 2013, tosin sekin

oli vuonna 2010 korkeammalla tasolla kuin vuonna 2013.

Tilastojen perusteella näyttäisi siltä, että diakonia pysyy yhteiskunnassa samassa paikassa, johon se jäi 1990-luvun laman jälkeen. Ilman tarkempaa analyysia on mahdotonta sanoa, miksi diakoniatyö näyttää polkevan paikallaan, vaikka diakonisen hädän tarve on lisääntynyt ja sen muodot muuttuneet. Yksi syy voi olla talouskriisin hiipivä

Vapaaehtoistyöntekijöiden lukumäärä 2007-2013

Tilastojen mukaan diakoniatyössä on koettu samanlainen hiljainen alamäki kuin Suomen taloudessa.

luonne. Toisin kuin 1990-luvun alussa, talous ei ole romahtanut vaan heikentynyt salakavalasti. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorten toimeentulovaikeuksien yleistymisen haastaisivat diakoniatyötä uudistumaan.

Diakonian paikka kirkossa

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon asema julkisena toimijana on josain määrin epäselvä ja kiistanalainen. Kirkkolaki, veronkanto-oikeus, jäljellä olevat viranomaistehtävät sekä historiallinen traditio liittävät kirkon osaksi julkisyhteisöä. Tällöin seurakuntien ja kuntien välille ei jää suuriakaan eroja. Seurakuntien diakoniatyö ja erityisesti aineellinen avustaminen muistuttavat kuitenkin kolmannen sektorin toimintaa. Yhteiskunnallisin termein kyse on epävirallisesta mutta erittäin laajasta terveydenhoidollisesta ja sosiaalityöstä.

Erilaiset kirkkokäsitykset ja niihin liittyvät ajatukset kirkon ja valtion suhteesta elävät päällekkäin ja rinnakkain evankelis-luterilaisessa kirkossa. Kirkosta eroamisen lisääntyminen ja kirkon perinteisen roolin kyseenalaistaminen korostavat kuitenkin kirkkoa itsenäisenä organisaationa, joka toimii kirkollisveroina kerättävien jäsenmaksujen turvin omista lähtökohdis-

taan yhteistyössä valtion ja kuntien sekä kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Nykyisessä kirkkojärjestyksessä todetaan, että jokaisessa seurakunnassa on aina oltava kolme virkaa – papinvirka, kanttorinvirka ja diakonian virka. Jokaiselle seurakunnalle pakollinen diakoniatyöntekijän virka hyväksyttiin kirkkolain uudistuksessa vuonna 1943. Viran pakollisuuden vuoksi Suomeen kasvoi poikkeuksellisen vahva seurakuntadiakonia.

Seurakuntarakenteen uudistuksessa kirkkohallitus kuitenkin ehdottaa, että uudessa seurakuntarakenteessa ainoa pakollinen virka olisi kirkkoherran virka. Uusia seurakuntayhtymiä muodostettaessa voidaan siis luopua tarvittaessa diakonian viroista. Muutoksen taustalla lienee pyrkimys priorisoida pappistehtäviä kirkon talouskurimuksessa.

Kirkkohallitus on antanut kirkkoliskokokoukselle esityksen myös diakonian virasta. Se määritteli diakonia- ja nuorisotyöntekijät sekä lähetyssihiteerit kirkon hengellisiksi viroiksi, joihin liittyisi jonkin verran myös uusi mahdollisuuksia osallistua kirkon päätöksentekoon.

Uusi diakonian virka vahvistaa diakonian hengellistä profilia. Tämä saattaa kuitenkin tarkoittaa samaan

aikaan sitä, että diakoniatyöntekijöille siirtyy osin muiden työntekijäryhmien tehtäviä ja heidän roolinsa häden ääripään lievittäjänä heikkenee. Uudistus voikin verottaa diakonian kykyä vastata ajankohtaisiin diakonisiin haasteisiin. Perinne kuitenkin velvoittaisi diakoniaa etsimään paikkaansa nimenomaan sieltä, missä kirkko kohtaa hädänalaisia ihmisiä.

● HEIKKI HIILAMO
Sosiaalipolitiikan professori
Helsingin yliopisto

Näkökulmia kirkon virkauudistukseen

Suomen ev.-lut. kirkon kirkolliskokous käy tänä kevään lähetekeskustelun esityksestä uudeksi diakoniviraksi. Kirkkohallitus esittää, että kirkkoon perustetaan uusi vihkimysvirka, johon voidaan vihkiä seurakunnan kristillisen lähimmäisenrakkauden, kasvatuksen, lähetyksen ja sielunhoidon viroissa toimivia työntekijöitä. Uudistuksen yhteydessä seurakunnissa olevat uudistuksen piiriin kuuluvat virat muuttuisivat sellaisiksi, että niihin olisi kelpoisuusehtona diakonivihkimys. Uuden viran koulutuksellisena perustana on korkeakoulututkinto.

Diakonian viran paikka kirkossa

Useimmat meistä ovat tottuneet ajattelemaan niin, että kirkossa on töissä piispoja, pappeja ja diakonian viranhaltijoita. Sen lisäksi on paljon muitakin työntekijöitä, joista osa toimii hengellisessä työssä, esimerkiksi nuorisotyönohjaajat, osa muissa tehtävissä toimisto-, hautausmaa- ja kiinteistöissä. Nuo kolme alussa mainittua virkaryhmää ovatkin historiallisesti olleet keskeisimmät. Diakonien tehtävät ovat vuosisatojen kuluessa eri kirkkoissa eriytyneet toisistaan tehtäviensä osalta. Meillä Suomessa on jo toistasataa vuotta ollut vahva aineelliseen tai henkiseen auttamiseen suuntautuneen diakoniatyön perinne. Monissa kirkkoissa diakonien tehtävät ovat suuntautuneet jumalanpalvelukseen.

Useissa kirkkoissa on viime vuosina kuitenkin huomattu, että perinteisen diakonian viran paikka ja tehtävät olisi syytä tarkastella uudestaan. Omassa kirkossamme asia on noussut keskusteluun jo 1970-luvulla. Tällä hetkellä kirkossamme piispat, papit ja diakonit vihittään virkaan, mutta diakonien vihkimyksellä ei kuitenkaan ole samanlaista merkitystä vihittävän kanalta kuin muilla vihkimyksillä: siihen

ei sisälly erityisiä hengellisiä oikeuksia eikä se valtuuta tai velvoita käyttämään viran tunnuksia, se ei myöskään ole kelpoisuusehto seurakunnan virkaan. Ongelmallisena on koettu myös se, että vaikka diakonian koulutus on lähes identtinen esim. nuorisotyönohjaajien kanssa, vain diakoni voi saada vihkimyksen. Lisäksi tällä hetkellä vihkimyskäytännöt vaihtelevat hiippakuntien kesken.

Vuosikymmeniä kestäneen valmisteluprosessin aikana asiassa on ehditty tehdä useita ehdotuksia. Niiden käsittelyn myötä kirkko on etsinyt ymmärrystä kirkon viran kokonaisuudesta ja diakonian viran paikasta siinä. Matkan varrella näkökulmat ja tarpeet ovat muuttuneet, keskustelu on tuonut esiin uusia asioita. Keskeiset vaikuttajat ovat olleet piispainkokous, jolle kirkossa kuuluu opillisissa asioissa suunnan määrittely ja kirkolliskokous, joka tekee tarvittavat hallinnolliset päätökset. Lisäksi tämän tyyppisessä asiassa on huomioitava myös työmarkkinoiden reaaliset tilanteet ja seurakuntien elämän todellisuus. Nyt kirkolliskokouksen käsittelyssä olevaa esitystä tehtäessä on siis jouduttu punnitsemaan ja sovittamaan yhteen teologisia, talou-

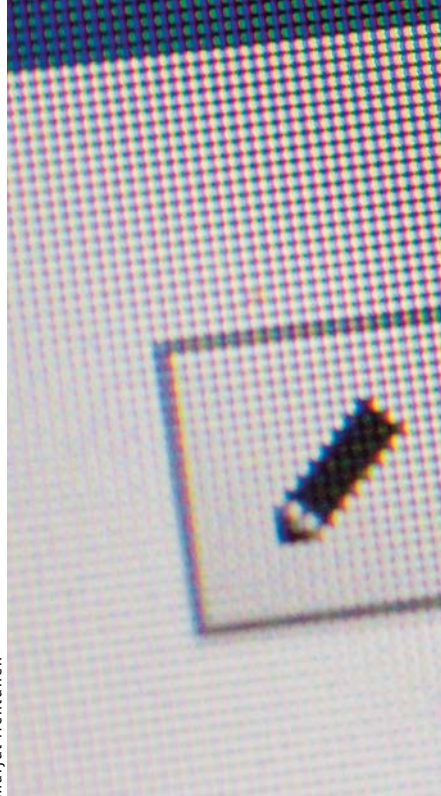
dellisia ja juridisia näkökulmia. Esitys uudesta diakonivirasta on joiltakin kohden hieman epäsymmetrinen juuri siksi, että asiassa on pyritty ottamaan huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat.

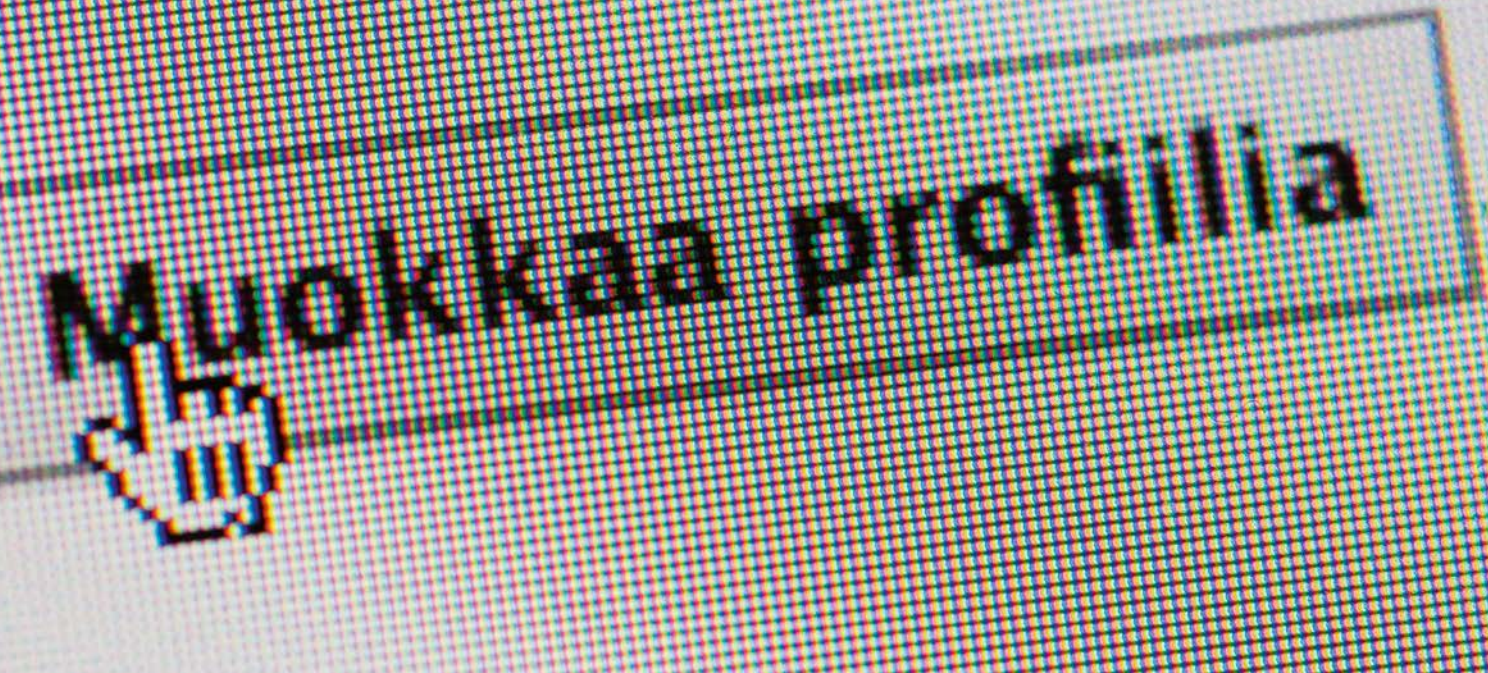
Kohti hengellistä vihkimysvirkaa

Nyt käsillä olevan esityksen tavoitteena on ollut luoda teologisesti ehyt, perusteltu ja ekumeenisesti kestävä vihkimysvirka sekä selkiyttää samalla kirkon hengellisen työn virkojen keskinäistä suhdetta. Työntekijöiden hengellisen identiteetin vahvistaminen on myös keskeinen asia uudistuksessa. Vaikka uuteen diakonivirkaan esitetäänkin vihittäväksi erilaisissa tehtävissä toimivia työntekijöitä, heidän ammattiosaamistaan tai identiteettiään ei kuitenkaan ole tarkoitus heikentää. Kaiken kaikkiaan taustalla on valmistautuminen tulevaisuuteen, jossa kirkko elää toisenlaisessa tilanteessa kuin tänään. Diakonien tehtävät voivat rakentua vahvasti seurakuntalaisten kanssa yhdessä tekemisen ja vastavuoroisuuden varaan.

Uudistuksen keskeisin ehdotus on siis uuden diakoniviran luominen. Diakonivirka olisi hengellinen vihki-

Marjut Hentunen

mysvirka, joka saadaan diakonivihkimyksessä. Samalla vihityt tulisivat piispallisen kaitsennan piiriin. Diakonit voisivat toimia erilaisissa seurakuntaviroissa, joissa heidän tehtävänimikkeensä voisi olla samantyyppinen kuin nykyisinkin, esim. nuorisotyönohjaaja tai diakoniatyöntekijä. Toisaalta seurakunnat voivat kohdentaa tehtäviä myös uudella tavalla luomalla esim. perhetyön diakonin virkoja. Nykyisin diakoniviran alaan kuuluvissa viroissa työskentelevät työntekijät voivat anoa vihkimystä uuteen virkaan. Aiemmin diakonian virkaan vihittyjä ei kuitenkaan vihitä uudestaan.

Diakonin virkaan vihityillä olisi esityksen mukaan oikeus ja velvollisuus käyttää viran tunnuksia ja virka-asua. Varsinaisia hengellisiä oikeuksia olisivat oikeus toimittaa omalla työalallaan sanajumalanpalveluksia, pysevää oikeus avustaa ehtoollisen jakamisessa ja saarnata jumalanpalveluksessa kirkkoherran luvalla. Hallinnollisia oikeuksia esitetään lisättäväksi siten, että kirkkohallituksen täysistuntoon ja tuomiokapitulien kokoukseen lisättäisiin yksi diakoni. Kirkolliskokoukseen ja hiippakuntavaltuustoon muutoksia ei esitetä.

Kirkon valtuutus tehtävänhoitoon

Uudistusta valmisteltaessa on pohdittu paljon sitä, mikä diakonin tehtävä on kirkossa alun perin ollut. Raamatun mainintoja diakoneista on aiemmin tulkittu vahvasti avustustoiminnan ja köyhien auttamisen näkökulmasta. Viimeaikaisen raamatuntutkimuksen piirissä on kuitenkin esitetty sellaisia näkökohtia, jotka viittaavat diakonien laajempaan rooliin. **Kari Kopperi** kuvaa tilannetta osuvasti: ”Lähtökohtaisesti sana diakonia ei tarkoita kirkon sosiaalis-karitatiivista toimintaa eikä alkukirkon diakoni ole ollut nöyrää pöytäpalvelua tekevä palvelija eikä oikeastaan mikään palvelija. Kreikan kielen sana diakoni viittaa ennemminkin henkilöön, joka jonkun valtuuttamana tekee jotakin.” (Ristin rakkaus, s 227) Uudistus perustuu siis siihen näkemykseen, että kirkko valtuuttaa joitakin jäseniään hoitamaan kirkon keskeisiä tehtäviä. Diakoniviran tehtävät nousevat laaja-alaisesta lähimmäisenrakkauden, kasvatuksen, sielunhoidon ja lähetyksen kentästä.

Jo etukäteen on keskustelua herättänyt kanttorien ja musiikin näkökulman jättäminen pois esityksestä.

Taustalla on kirkolliskokouksen ja piispainkokouksen päätös vuodelta 2011, kun asiaa oli edellisen kerran esillä. Toisaalta kirkkohallituksen esityksessä todetaan selkeästi, että on olemassa perustelut sille, että myös kanttorin virka nähtäisiin vihkimystä edellyttävänä ja voisi kuulua diakoniviran piiriin. Ratkaisu asiassa on jälleen kirkolliskokouksen käsissä.

Diakonivirka ei ole ollut kirkossa helppo asia. Sitä on valmisteltu kymmenien vuosien ajan. Samalla ymmärrys asiasta on kuitenkin koko ajan selkiytynyt. Myös Porvoon yhteisön piirissä ja muiden kirkkojen tahoilla kehitys on johtanut samaan suuntaan. Tulevaisuus asettaa seurakunnille suuria haasteita. Kirkko tarvitsee ammattitaitoisia, sen hengelliseen ytimeen sitoutuneita ja motivoituneita työntekijöitä elämään todeksi 2020-luvun seurakuntaelämää yhdessä muiden kirkon jäsenten kanssa. Uusi diakonivirka antaa tähän mahdollisuuksia.

● PEKKA HUOKUNA
Kirkkoneuvos

Kirkon duunari

Ehdotus on vuosikymmenten kompromissi, joka syntyi, koska ekumeeniset sopimukset vaativat kirkolta päätöksiä diakonian virasta. Ilman niitä ei olisi syntynyt tätäkään? Kolmisäikeinen virka täytyy unohtaa, vaikka siihen on joskus ja jossain muualla päädytty. Tällä kierroksella suomalaiset teologit eivät kuitenkaan enää ajattele niin. Linjauksia vedetään näköjään paljon käytännön seikkojen pohjalta. Joku ratkaisu olisi kallis tai hankala tai toisaalta halutaan pitää kiinni yhtenäisestä koulutustasosta. Suurin osa ei-papistoa kerätään saman vihkimysviran piiriin, mutta osa työntekijäjoukosta jää ulkopuolelle. Miksi raja täytyy johonkin vetää? Voisiko kirkossa olla töissä vain pappeja ja diakoneita? Tai no, ehkä vielä kirkkomuusikoita.

Harmi kun se kolmisäikeinen virka lopetetaan Suomesta. Minä niin uskoin siihen. Olen koko ajan kuvitellut, että minut on vihitty Kristuksen virkaan. Kun ei sitten näköjään kuitenkaan niin, mihin virkaan minut on vihitty? Hiukan hämärä on tällainen ”pappisvirasta erillinen inhimillisen järjestyksen takia perustettu virka”. Mitä väliä tällaisella erillisviralla on? Jos tämä ei ole Kristuksen virka, niin en minä siitä vihkimyksestä niin.

Suurennuslasilla luin, mitä oikeuksia uusi diakonivirka toisi. Suurta ahaa-elämystä ei tullut. Ehdotukseen on kirjattu nykyisiä työtehtäviä ikään kuin uusina asioina. Kaikki ne leirijumalanpalvelukset ja rukoushetket, joita työntekijät tähän asti ovat pitäneet, eivät ole olleet oikeita, mutta tämän jälkeen ne olisivat ”sanajumalanpalveluksia omalla työalalla”? Saarnaamaan ja ehtoollista jakamaan on päässyt ennenkin ja muutkin kuin vihityt diakonit. Keskeiseksi uudistukseksi olisi kai ymmärrettävä, että vihkimys merkitsee, että ”kirkko julkisesti valtuuttaa vihityt elinikäisesti toimimaan kirkon edustajina”.

Joku on voinut luulla tähänkin asti kutsumukseen pysyä kirkon töissä ja puolella ihan koko sydämellä.

Joku roti on sentään säilytetty. Kirkon vihittyjä edustajia oltaisiin, mutta valtaa on jaossa vain papistolle. Kourallinen uusia hallintovirkoja perustettaisiin, mutta ei edustusta esim. kirkolliskokoukseen. Vääryyshän se on, mutta kuinka paljon siitä jaksaa

meteliä nostaa? Toimintaympäristön muutos on ketterämpi kuin kirkon hallintomalli. Uudistukset syntyvät nopeammin kirkon ulkopuolelta kuin firman omien komiteoiden tuotoksina. Että se siitä vallasta. Ehkä minä en siitä vihkimyksestä niin.

Jos tätä ehdotusta ei hyväksytä, vanhaakaan toimintatapaa ei säilytetä. Meneekö se niin? Poistetaan käsikirjasta diakonian vihkimyksen kaava ja lopetetaan ordinaatioretiitit siellä, missä niitä jo on ollut? Vain papit ovat kirkon edustajia ja me muut ollaan vaan töissä täällä. Minä olen kirkon duunari. Ehkä haluankin olla.

Kirkon duunarilla on yksinkertainen usko, koska muuten ei tätä työtä voi tehdä. Armo tuo toivoa itselle ja auttaa jaksamaan. Minä saan tehdä Kristuksen töitä. Kaikki se kirkon työ, jossa kohdataan kasvokain ihmisiä, on arvokasta. Ihmisen syvin tarve on tulla nähdyksi. Viimeiseen asti kirkon täytyy puolustaa työtä, jossa yksittäinen ihminen tulee kohdatuksi. Ehkä minä en siitä vihkimyksestä niin.

● HELI LINDROOS

Johtava diakoniatyöntekijä
Henrikinseurakunta

Anna-Kaisa Kokko

Diakonian roolin murros

Kirkko auttaa ja tekee hyvää. Seurakuntien diakonia nauttii arvostusta ja luottamusta. Siihen sisältyy kuitenkin kaksi hankalaa ristiriitaa: Julkisin varoin toteutettu, viranomaistoimintana toteutettu diakonia kohteellistaa sen vastaanottajat. Jumalanpalveluselämän ilmaisukieleen kytketty diakonia etäännyttää sen ihmisten arjesta.

Katselin messuun osallistuvia ihmisiä. Huomioni kiinnittyi kirkon etupenkissä näyttävästi esiintyvään partaiseen hahmoon, jonka kaikki varmasti tunnistivat laitapuolen kuljijaksi, alkoholistiksi. Myös liikuntavammainen oli kirkon etuosassa pyörätuolissaan. Poikkeuksellisesti liikehtivä ja elehtivä, useimpien meidän todennäköisesti mielenterveyspotilaaksi luokittelema henkilö sai rauhassa osallistua jumalanpalvelukseen omalla tavallaan. Mieleepi tuli ajatus, että seurakunta koostuu monella eri tavalla rikkinäisistä ihmisistä, joilla kaikilla on oma paikkansa ja roolinsa tässä yhteisössä. Vaikutti siltä, että ketään ei häirinnyt erilaisuus tai poikkeuksellinen käytös.

Messun saarna kertoi tavalla tai toisella surua, kipua ja pettymystä elämässään kokeneista ihmisistä. Ajattelin, että kirkkoväki koostui epäonnistuneista tai ainakin vaikeuksia elämässään kokeneista ihmisistä. Seurakunta näyttäytyi suurena sielujen sairaalana tuona sunnuntaiaamuna. Etualalla olivat ne, joiden vammat ja kivut olivat ilmeisiä, taustalla me, joiden haavat olivat ehkä kätkeytyviä. Ilmapiiiri vaikutti armolliselta ja hyväksyvältä, vaikka joidenkin ihmisten katseet näyttivät ankarilta ja pelottavilta, täytyy myöntää.

Kaikki me erilaiset ihmiset polvisuimme ehtoolliselle ja saimme samaa armollisuutta osaksemme. Meitä katsottiin myötätuntoisesti riippumatta siitä, kuinka myötämieleisesti katsoimme toisiamme.

Marjut Hentunen

Mistä löytyvät rakastetuksi tulemisen kokemukset?

Mietin, kuinka monia paikkakuntalaisia oikeasti tämä hyväksytyksi tulemisen kokemus koskettaa? Vaikka jumalanpalvelus on ytimeltään diakoninen ja karitatiivinen, palvelua ja lähimmäisyyttä tulvillaan, kuinka moni jääkään tuon viestin ulkopuolelle? Vain harvat löytävät messussa rakastetuksi tulemisen kokemuksen.

Varsinaisesti lähimmäisen rakkaus toteutuu arjessa. Kirkon elämä tapahtuu sen jäsenten elämäntavassa, myötätuntoisena palveluna ja lähimmäisen auttamisena. Seurakunnan elämän ytimessä on rakastava

kohtaaminen kahden ihmisen välillä.

Kirkko kärsii institutionalisoidun ja ritualisoidun lähimmäisyyden vammasta. Virallinen ja laitomainen kätkee sisälleen puhtaasta myötätunnosta kumpuavan auttamisen, mutta luo sille oudon kuoren. Rituaalisen uskonnon vieraannuttavaan symbolikieleen puettu muuttuu käsittämättömäksi verhotuksi viestiksi Jumalan armollisuudesta. Mitä olisi paljas armo?

Diakonia viranomaistoimintana on hyvä. Liturgian kielellä kerrottu lähimmäisen rakkaus on tärkeää. Mutta molemmat ovat useimmille meistä rikkinäisistä ihmisistä outoja ja käsittämättömiä.

Millaiset karitatiiviset toimintamallit puhuttelisivat? – Arkiset, toiminnalliset, osallistavat, käytännölliset ja pienimuotoiset. Niiden tulisi kytkeytyä siihen, mitä ihmiset tekevät muutenkin ja missä ihmiset vaikuttavat ja tulevat vaikutetuiksi muutenkin, omassa yhteisössään.

Mitä olisi sellainen tapa elää todeksi Jeesuksen seuraamisen ihannetta, joka toteutuisi teeskentelemättömän aidosti ihmisten luontaisissa yhteisöissä ja arjen toiminnassa? Kirkon diakonian ammattilaisia tarvitaan fasilitaattoreiksi, mahdollistajiksi ja tilan luojiksi tälle, vaikka se merkitsisi irtautumista jumalanpalveluskeskeisestä tai kokoavan seurakuntaelämän mallista, vaikka se merkitsisi luopumista ammattiauttajan roolista.

● ARI HUKARI

Tampereen hiippakunnan dekaani

Seurakunnat ja kunnat muuto

Seurakunnat ja kunnat ovat suurten rakenteellisten muutosten edessä, tahtovatpa ne sitä tai eivät. Väestön ikääntyminen, muuttoliike, elinkeinorakenteen muutos, julkisen sektorin velkaantuminen ja monet muut haasteet kohtaavat sekä kuntia että seurakuntia. Yhteistä on rakenteellisten uudistusten välttämättömyys. Kuntien määrä vähenee Suomessa nopeaan tahtiin: vuonna 2008 maassa oli 415 kuntaa, nyt 317 kuntaa.

Seurakunnat noudattavat kuntarakennetta niin, että yhden kunnan alueella voi olla vain yksi seurakunta tai seurakuntayhtymä. Seurakuntien lukumäärä on kehittynyt samaan suuntaan kuin kuntien määräkin: vuonna 2008 seurakuntia oli 515, nyt 412. Kirkko ja seurakunnat eivät kuitenkaan muutu ainoastaan kuntaliitosten seurauksena. Käynnissä on kirkon oma hallinnon uudistus, jonka seurauksena jokaisen seurakunnan tulisi kuulua seurakuntayhtymään, joka vastaisi keskitetysti monista paikallisseurakunnille kuuluvista hallinnollisista tehtävistä.

Meneillään oleva kirkon hallinnon uudistus muistuttaa toista suurta

kuntasektorin hallinnon ja toiminnan uudistamishanketta, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistusta. Molemmista on kyse voimavarojen yhdistämisestä ja hallinnon keventämisestä; leveämpien hartioiden saamisesta kantamaan tehtävien ja velvoitteiden kuormaa, jotta perustehvät voitaisiin hoitaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisalakia koskevan esityksen mukaan jokaisen kunnan olisi tullut kuulua sosiaali- ja terveysalueeseen sekä tuottamisvastuualueeseen.

Esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksesta ei annettu eduskunnan päätettäväksi, kos-

ka esitykseen suurine, kymmenien kuntien sote-alueineen sisältyi perustasellaisia ongelmia. Palvelurakenneuudistuksen valmistelua kuitenkin jatketaan uuden hallituksen voimin. Kirkko päättää paikallistason rakenteiden muuttamisesta toukokuussa 2015 koontuvassa kirkolliskokouksessa.

Missä kirkko on ollut?

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenneuudistuksen valmistelussa kirkko on ollut yllättävän näkymätön ja hiljaa. Valtakunnallisissa valmisteluryhmissä ei ole ollut kirkon edustajaa eikä se antanut lausuntoaan lakiesityksestä. Olivatko seurakunnat mukana sote-uudistuksen valmisteluun liittyneissä erilaisissa alueellisissa ja paikallisissa kuulemistilaisuuksissa? Jos eivät, niin miksi eivät?

Järjestöt ovat olleet kiinteästi mukana valmistelussa niin valtakunnallisella kuin alueellisella ja paikallisella tasolla. Kirkko ja seurakunnat eivät ole tuntuneet mahtuvan julkinen-yksityinen -kolmas sektori-kehikkoon, jonka avulla on kuvattu tulevaisuuden monituottajamallia. Yritykset ja järjestöt tuottavat yhä useammin palveluja. Palveluntuottajan roolin lisäksi järjestöissä tehdään vapaaehtoistyötä ja annetaan vertaistukea. Järjestöt ja yhdistykset omine edunvalvojineen ovat nostaneet esille osaamistaan ja kolmannen sektorin roolia tulevaisuuden sosiaali- ja terveyspalvelujen monituottajamallissa.

Kirkko ja seurakunnat eivät ole yrityksiä tai yhdistyksiä eivätkä papit ja diakoniatyöntekijät palvelun tuottajia. Näillä on kuitenkin sellaisia paikallisia resursseja, joita sosiaali- ja terveyden-

Heli Sorjonen

Väestön ikääntyminen tuo tulevaisuudessa yhä enemmän haasteita sekä kunnallisella puolella että kirkon diakoniatyössä. Moni vanhus pärjää omatoimisesti yhä iäkkäämmäksi.

sten kourissa

huollon uudistuksessa yritetään koota asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Myös kuntien on syytä katsoa peiliin ja kysyä, onko yhteistyötä tehty aiemmin, ja erityisesti nyt, kun isot rakenteet ovat muutoksessa. Kun luodaan uusia hallintorakenteita, on mahdollista luoda myös uudenlaista toimintaa entisten tai kokonaan uusien yhteistyökumppanien kanssa.

Voiko syy kirkon ja seurakuntien näkymättömään rooliin uudistusten keskellä selittyä omalla, käynnissä tai odotettavissa olevalla muutosprosessilla? Kaikkeen ei kerta kaikkiaan ehdi mukaan. Jos näin käy, menetetään kuitenkin paljon. Suurin menetys tapahtuu osaamispääomassa: seurakuntien diakoniatyöntekijöillä ja vapaaehtoisilla on sellaista osaamista ja inhimillistä pääomaa, jota julkisilla tai yritys-toimijoilla ei lähtökohtaisesti ole. Parhaimmillaan diakonialla tai kirkon vapaaehtoisilla saattaa olla osaamista siinä kohtaa, kun julkisen sektorin keinot ovat jo loppuneet. Yksinäisyys, mielen-terveysongelmat, päihitteet, vapausran- gaistus, läheisen kuolema ja ylivelkaantuminen, elämän tarkoituksettomuus ovat esimerkkejä tilanteista, joissa pelkkä viranomaisapu usein jää varsin hampaattomaksi. Juuri näissä tilanteissa aika, rinnalla kulkeminen ja kokeneen henkilön vertaistuki voivat olla ratkai- seva tekijä selviytymisessä ja omien voimavarojen löytämisessä.

Seurakunnissa ja diakoniatyöntekijöillä on sellaista ammatillista osaamista, jota kirkon vapaaehtoisilla tai järjestöjen paikallisyhdistysten aktiiveilla on. Voisiko tätä ammattilaisten osaamista käyttää vapaaehtoisten työpanoksen koordinointiin ja vapaaehtoisten työn tukemiseen ja kasvattaa sitä kautta tukiverkostoa?

Rakennemuutos koskee myös kolmatta sektoria

Myös kolmas sektori käy läpi omaa rakennemuutustaan ja etsii rooliaan muuttuvassa toimintaympäristössä.

Yhden kunnan alueella voi olla kymmeniä, jopa satoja asiakas-, potilas- ja vammais- ja muiden kansalaisjärjestöjen paikallisyhdistyksiä. Jokaisella niistä on hallintonsa ja siihen liittyvät lakisääteiset tehtävänsä, lukuisa joukko luottamushenkilöitä järjestöjen johtokunnissa sekä alueyhdistysten ja valtakunnallisen järjestön hallinnossa. Kaikki tämä vie resursseja jäsenistön parissa tehtävästä työstä. Aktiivisuus kasaantuu harvoille henkilöille, ja kun tämä joukko ikääntyy, järjestötoimintaa uhkaa näivettyminen. Myös järjestöjen on suunnattava vähenevät resurssit uudella tavalla.

Kun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutuksen valmistelu pysähtyi joksikin aikaa, kirkossa, seurakunnissa, järjestöissä ja yhdistyksissä on mahdollisuus pohtia sitä, millaisen roolin ne haluavat tulevaisuuden kunnissa ja sote-organisaatioissa. Tai paremminkin, miten ne haluat osallistua kuntalaisten, seurakuntalaisten ja muihin yhteisöihin kuuluvien ihmisten auttamiseen. Ja kun taktiikka on muodostettu, on kokoonnuttava yhdessä niihin pöytiin, joissa tulevaisuutta tehdään.

Kuntien muuttuvat tehtävät ja rooli

Mikäli sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutos toteutetaan aiempien suunnitelmien mukaisesti, se tulee muuttamaan palvelujen järjestämisen lisäksi myös kuntia ja niiden roolia suomalaisessa yhteiskunnassa. Jos kaikki sosiaali- ja terveyspalvelut poistuvat kunnan vastuulta, mitä palveluja kuntaan jää ja mikä ja millainen kunta sen jälkeen on?

Kunnalla on edelleen runsaasti palvelutehtäviä sote-uudistuksen jälkeenkin: varhaiskasvatus ja opetus, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, tekniset palvelut. Palvelut ovat kuntalaisille tärkeitä, mutta kunta tai sen osa on myös asukkaidensa paikallisyhteisö, johon useimmat ihmiset identifioituvat. Li-

säksi kunta turvaa omalla toiminnallaan paikallista elinvoimaa. Tässä roolissa kunta toimii erilaisten verkostojen koordinoijana ja niiden solmukohtana. Kunnalla on oma organisaatio, konserniyhtiönsä, se on jäsenenä monissa kuntayhtymissä, sillä on sopimuksia yritysten ja kolmannen sektorin kanssa ja kumppanuuksia eri sidosryhmien kanssa. Tulevaisuuden kunnan näkökulmasta seurakunnat ovat paikallisen elinvoiman osatekijä.

Viisas kunta toimii nyt ja tulevaisuudessa suunnitelmallisesti asukkaidensa fyysisen ja psykososiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseksi riippumatta siitä, missä organisaatioissa sosiaali- ja terveyspalvelut järjestetään. Viisas kunta kokoo myös kolmannen sektorin moninaisen kirjon urheiluseuroista vammaisjärjestöihin ja asukasyhdistyksistä partiolaisiin antamaan panoksensa paikalliseen hyvinvointityöhön. Kunnan elinvoima on sitä, että jokainen kuntalainen kokee olevansa osallisen omassa yhteisössään ja osallistuu sen toimintaan. Tätä tehtävää kunnat eivät voi siirtää sote-alueelle, vaan työ täytyy tehdä kunnissa, eikä mikään toimija voi tehdä sitä yksin.

● TARJA MYLLÄRINEN
Johtaja, sosiaali ja terveys
Suomen Kuntaliitto

Studio kuva

Diakoniatyö suomalaisen sosiaalipalvelujärjestelmän ken

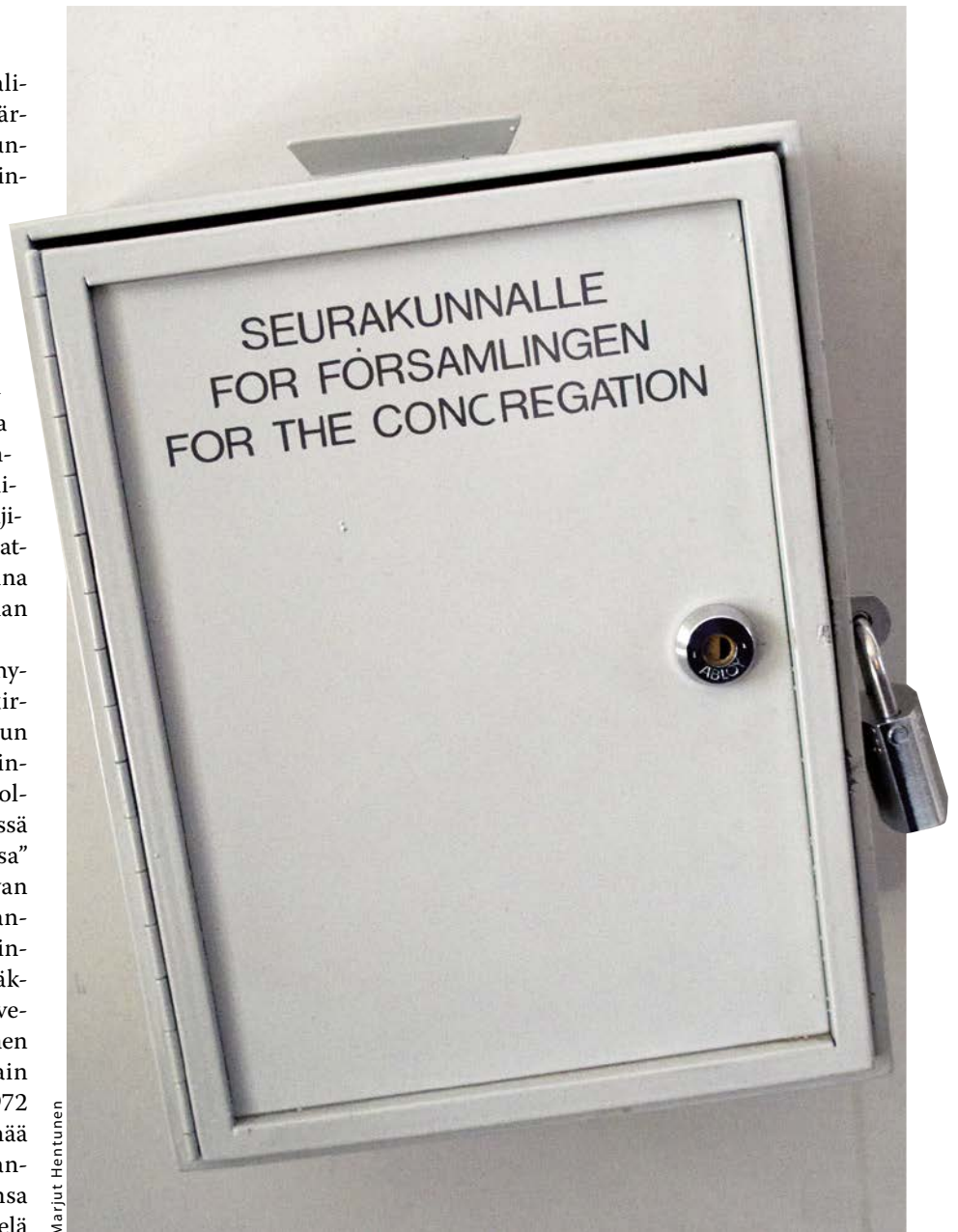
Evangelisluterilaisten seurakuntien toteuttama diakoniatyö ja kunnallinen sosiaalityö ovat kaksi sosiaalialan rinnakkaisjärjestelmää, joilla ainakin osittain on sama tavoite ja asiakaskunta. Tästä huolimatta ne eivät nykyisin juurikaan kohtaa palvelujärjestelmien käytännöissä. Tulevassa sote-uudistuksessa kunnalliset sosiaali- ja terveystyöt organisoituvat uudelleen niin palvelujen järjestämisen kuin tuottamisenkin osalta. Mikä on diakoniatyön rooli tässä kokonaisuudessa?

Diakoniatyön historiallisesti muuttuva paikka

Suomalaisen diakoniatyön ja sosiaalityön suhdetta tarkasteltaessa on tärkeää muistaa, että alussa oli seurakunta, sitten vasta kunta. Kunnallishallinto syntyi vasta 1860- ja 1870-luvuilla, ja köyhäinhoito siirtyi kuntien vastuulle vasta vuonna 1879.

Järjestäytyneet, koko yhteisöä koskeva seurakuntadiakonia kehittyi 1910-luvulla, kun seurakunnat palkkasivat aluksi diakonissoja ja perustivat diakoniakassoja. Etenkin maaseudulla diakonissat olivat aina 1930-luvulle saakka sairaanhoitajien ja kättilöiden ohella ainoita palkattuja sosiaalisen työn tekijöitä. Vuonna 1943 diakoniastyöstä tuli seurakunnan lakisääteinen tehtävä.

Toisen maailmansodan jälkeen hyvinvointivaltion kehitys merkitsi kirkon sosiaalisten tehtävien ja vastuun kaventumista, kun vastuu hyvinvoinnin järjestämisestä siirtyi valtiolle ja kunnille. Komitean mietinnössä ”Kirkko muuttuvassa yhteiskunnassa” ennakoitiin vuonna 1963 laajentuvan sosiaalipolitiikan ja julkisen sairaanhoidon turvaavan kansalaisten hyvinvoinnin niin, että diakonian tehtäväksi jäisi vain virallisen sosiaali- ja terveydenhuollon aukkojen paikkaaminen ja sielunhoitotyö. Kansanterveyslain voimaantulon jälkeen vuonna 1972 diakonissat eivät voineet toimia enää kunnan lääkärin alaisina kotisairaanhoidtajina, vaan heidän työpanoksensa siirtyi kokonaan seurakuntiin. Vielä

Marjut Hentunen

tässä?

1970-luvulla uskottiin, että koko diakonian painopiste on siirtymässä huoltodiakoniasta kohti sielunhoitodiakoniaa, mutta toisin kävi.

Viimeisellä luukulla

Kun 1990-luvun alun taloudellisen laman olosuhteissa vähimmäis- ja perusturvaetuuksia ja erilaisia sosiaalipalveluja leikattiin ja laitoshoitota purettiin, heijastuivat muutokset paitsi sosiaalityöhön, myös seurakuntien diakoniatyöhön. Seurakunnat integroivat diakoniatyötä virallisen ja viimesijaisen toimeentuloturvan jatkeeksi täydentämään ja jopa korvaamaan ”tilapäistä ja kertaluonteista” avustamista. Diakoniatyöstä muodostui viimesijaisista viimesijaisen verkonpaikkaaja auttamaan niitä, ”joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta” (KJ 4:3). Hätäapuna syntyivät myös diakonian ruokapankit, velkaneuvonta ja työttömien toiminta. Etenkin ruokapankkitoiminnan kritiikissä osana seurakuntien diakoniatyötä nähtiin piirteitä ”köyhäinhoidollisesta” toimintamallista, joka murentaisi pohjaa pohjoismaiselta hyvinvointivaltiolta

Kumppanuutta, millä ehdoilla?

Julkishallinnon uudistuksen uusimpana aaltona tunnettu Uusi julkinen hallinta (New Public Governance, NPG) siirtää tarkastelun painopisteen kuntaorganisaation sisäisestä kehittämisestä (New Public Management, NPM) yhteistyöverkostoihin ja kumppanuuksiin eri toimijoiden kanssa. Toive kumppanuuksien rakentamisesta kohdistuu kansalaisyhteisöihin, järjestöihin ja muihin julkisyhteisöihin, seurakunnat mukaan lukien. Uuden julkisen hallinnan paradigmassa on kuultavissa Suuren yhteiskunnan (Big Society) kaikuja.

Hyvinvointivaltion kultakaudella evankelisluterilaisten seurakuntien toteuttama diakoniatyö joutui palvelujär-

jestelmän marginaaliin. Hyvinvointiyhteiskunnan kontekstissa yhteistyö kunnallisten ja seurakunnallisten toimijoiden välillä on lisääntynyt 1990-luvulta lähtien. Aiheellisesti on kuitenkin kysytty, missä määrin nämä sektorit toimivat tällä hetkellä tasa-arvoisina kumppaneina. Esimerkiksi diakoniatyön kasvanut vastuu köyhien kuntalaisten toimeentulosta tai syrjäytyneiden palveluista haastaa pohtimaan seurakuntien näkyvämpää ja julkilausutumpaa roolia julkisten palvelujen tuottajina.

Uusyhteisölliset pyrkimykset siirtää vastuu lähipalvelujen tuottamisesta julkiselta sektorilta yhteisöille ovat lähtökohtaisesti varsin kaukana Pohjoismaisen hyvinvointivaltion periaatteista. Tosiasia kuitenkin on, että jo tällä hetkellä seurakuntien diakoniatyö kantaa huomattavan osan huolenpitovastuusta, joka kuntien tulisi hoitaa. Tästä johtuen vastikkeellinen kumppanuus olisi tasa-arvoisempi lähtökohta yhteistyölle kuin vastikkeettomat palvelut, joita seurakunnat resursoivat omien verovarojensa tai vapaaehtoistyönsä kautta.

Näihin päiviin saakka seurakuntien mahdollisuutta toimia palveluntuottajana on rajannut niiden julkisyhteisöllinen rooli, mutta niiden uusi asemoituminen EU:n kontekstissa lähemmäksi kolmatta sektoria tai yrittäjäkenttää (säätö) on avannut niille mahdollisuuden tasa-arvoisempaan yhteistyöhön kuntien kanssa.

Seurakuntien rooli palveluntuottajina

Toisin kuin perinteinen järjestökenttä, kirkko ja seurakunnat ovat valtion ja kuntien rinnakkaisjärjestelmiä, toinen julkinen. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistuksessa palvelujen järjestäminen siirtyy ylikunnallisille tahoille, mutta kunnat toimivat edelleen yritysten ja yhteisöjen ohella palvelujen tuot-

tajina. Tässä kehyksessä seurakuntien rooli palvelujen tuottajina on vielä epäselvä. Etenkin perustason hyvinvointipalvelujen osalta seurakuntien diakoniatyön palvelut esimerkiksi vanhus-työssä tarjoavat todellisen mahdollisuuden palveluyhteistyöhön kuntien kanssa etenkin ennaltaehkäisevien palvelujen osalta. Koulutettuine ja ammattitaitoisine henkilöstöineen paikallisseurakunnat voivat olla palvelukumppaneina tuottamassa esimerkiksi osan vanhus-ten kotikäyntityöstä.

Kumppanuus edellyttää kuitenkin selkeämpiä periaatteita palveluhankintoihin. Nykyisin seurakunnat rinnastetaan palveluntuottajina kuntaorganisaation ulkopuolisiin tuottajiin, kuten järjestöihin. Esimerkiksi hankintalainsäädäntö aiheuttaa rajoituksia ja ehtoja palvelujen tuottamiselle ja tilaamiselle. Seurakuntien ja diakoniatyön erityisrooli hyvinvointipalvelujen tuottamisessa tulisi selkiyttää, kun EU:n hankintalainsäädäntöä uudistetaan ja tulkitaan.

(Kirjoitus perustuu artikkeliin ”Yhteiskunnan murros ja diakonia”, Diakonian tutkimus 1/2014, 56–66)

● IRENE ROIVAINEN

YTT, sosiaalityön professori (ma.)
Tampereen yliopisto

Kimmo Torkkeli

Mitä on kirkon yhteiskuntavas

Millainen yhteiskuntavastuu kirkolla on tällä hetkellä? Mitä kaikkea liitämme tämän sanan alle? Pienen nettiselailuni mukaan ainakin Kirkon Ulkomaanapu (KUA) ja Siilinjärven seurakunta ovat pohtineet omaa yhteiskuntavastuutaan. Minäkin toimin Tampereen seurakuntien diakonia- ja yhteiskuntavastuun johtokunnan alaisuudessa. Vaikuttaa siltä, että yhteiskuntavastuun alle sijoitetaan kirkossa monenlaisia yleishyödyllisiä asioita vanhuspalveluista ympäristötyöhön.

Aiemmin historiassa kirkolla on ollut paljon yhteiskuntavastuun tehtäviä. Kirkko on kehittänyt mm. lukutaitoa ja terveydenhuoltoa. Lainsäädäntömmekin perustuu Raamatun opetuksiin. Kirkko on ollut luomassa hyvää tulevaisuutta uusille sukupolville. Onko kirkko tällä hetkellä yhteiskuntavastuun edelläkävijänä yhteiskunnassamme?

Yhteiskuntavastuu vs. kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) määritelmän mukaan yhteiskuntavastuu tarkoittaa eri toimijoiden vastuuta omista yhteiskunnallisista vaikutuksistaan. Nämä vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi paikallisen väestön, työntekijöiden ja kuluttajien oikeuksien toteutumiseen, ympäristön suojeluun, taloudelliseen kestävyys ja ihmisoikeuksiin.

Kestävä kehitys ja yhteiskuntavastuu kulkevat käsi kädessä. Oikeastaan kyse on samoista asioista. Yleisen määritelmän mukaan kestävä kehitys on sellaista kehitystä, joka tyydyttää nykypäivän ihmisten tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omat tarpeensa. Kestävällä kehityksellä nähdään usein neljä ulottuvuutta: ekologinen, taloudellinen, kulttuurinen ja sosiaalinen kestävyys. Ekologisessa kestävyysessä huomioidaan mm. luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja ekosysteemien toimivuus. Taloudellinen kestävyys tarkoittaa tasapainoista kasvua, joka ei pitkällä aikavälillä perustu velkaantumiseen tai luonnonvarojen hävittämiseen. Sosiaalinen kestävyys liittyy ihmisten tasa-arvoisuuteen ja hy-

vinvointiin. Kulttuurinen kestävä kehitys mahdollistaa mm. vapaan hengen toiminnan, eettisen kasvun ja kulttuurien säilymisen ja kehittymisen sukupolvelta toiselle.

Yhteiskuntajärjestelmämme pyrkii tasavertaisuuteen jäsentensä kesken, ja Suomessa on tapana myös noudattaa sovittuja lakeja ja asetuksia. Suomessa on hyvin vähän korruptiota ja kansalaiset yleensä luottavat viranomaisiin ja päättäjiin. Äkkiä vaikuttaisi siltä, että Suomessa yhteiskuntavastuun ja kestävä kehityksen asiat ovat mallillaan.

Oppia palloliitosta?

Palloliitto määrittelee omaa yhteiskuntavastuutaan seuraavasti: ”Jalkapalloperheen toimijoiden halutaan olevan aktiivisesti mukana kantamassa vastuuta ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.”

Voisiko edellistä tavoitetta ajatella niin, että jalkapalloperheen tilalla olisikin kirkkoperhe tai seurakuntaperhe: Miltä kuulostaa seuraava tavoite? Evankelis-luterilaisen kirkkoperheen toimijoiden halutaan olevan aktiivisesti mukana kantamassa vastuuta ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla. Minusta tämä voisi olla hyvä ja ymmärrettävä tavoite. Tällöin mukana ovat kaikki toimijat: jäsenet, vapaaehtoiset, työntekijät ja muuten vain kirkon lähetyksillä viihtyvät ihmiset.

Kirkon kestävä kehitys

Ihminen on saanut jo luomiskertomuksessa Jumalalta erittäin vastuul-

lisia tehtäviä luomakunnan varjelemisesta.

Jumala sanoi: ”Tekkäämme ihmisen, tekkäämme hänet kuvaksemme, kaltaiseksemme ja hallitkoot hän meren kaloja, taivaan lintuja, karjaeläimiä, maata ja kaikkia pikkueläimiä, joita maan päällä liikkuu.” (1. Mooses 1:26)

Herra Jumala asetti ihmisen Eedeenin puutarhaan viljelemään ja varjelemaan sitä. (1. Mooses 2:15)

Kirkossakin tehdään jo nyt paljon asioita yhteiskuntavastuun nimissä, mutta kehitettävääkin lienee kestävyiden jokaisella alueella. On hienoa, että kirkkohallituksessa toimii kestävä kehityksen asiantuntija. Kirkolla on myös oma ympäristöohjelmansa, ympäristödiplomi, jonka on saanut jo sata seurakuntaa. Ympäristödiplomin ylläpitäminen on vaativa tehtävä, johon kaikkien paikallisten toimijoiden pitää sitoutua. Kirkolla on myös oma ilmasto-ohjelma ja jopa oma ilmastolaskurikin, millä voidaan selvittää seurakunnan hiilijalanjälki. Tätä kirjoittaessani ekopaasto on juuri päättymässä. Hienoja välineitä kaikki, mutta kuinkahan hyvin nämä tunnetaan paikallistasolla. Suosittelen tutustumista esim. Sakastin sivuston kautta.

Kirkon sijoitussalkkuja seurataan mediassa innokkaasti. Sijoittammeko kestävästi eli olemmeko taloudellisesti kestävällä pohjalla? Pitäisikö seurakuntien luopua joistakin rakennuksista ja muusta omaisuudesta kestävyiden nimissä? Millainen on kirkon sosiaalinen kestävyys? Suomalaiset arvostavat kirkon tekemää työtä köyhien ja huono-osaisten parissa, siis diakoniatyötä. Diakonia- ja yhteiskunnallinen työ kirkossa ovat var-

Kirkossa tulisi olla kykyä nähdä laaja-alaisesti ympärilleen ja ymmärrystä huolehti kirkon yhteiskuntavastuusta tulevaisuuttakin ajatellen.

masti tärkeitä elementtejä kirkon sosiaalisessa kestävyudessa. Kirkko Suomessa ylläpitää monella tavalla kulttuurista kestävyyttä, ja siinä on edistytty samalla kun on opittu huomioimaan esimerkiksi vähemmistöjen tarpeita kirkossa.

Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutus 2050

Ympäristöministeriö on lanseerannut kestävän kehityksen yhteiskuntasitoutuksen ja haastaa erilaisia toimijoita julkaisemaan oman sitoumuksensa. Ympäristöministeriön (YM) mukaan vuonna 2050 Suomessa jokainen ihminen on arvokas yhteiskunnan jäsen. Suomi on hyvinvointiyhteiskunta, jo-

ka luo perustan ja edellytykset kaikkien kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten kestäväälle toiminnalle. Luonnon kantokykyä ei ylitetä ja luonnonvaroja käytetään kestäväällä tavalla. Suomi edistää rauhaa, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta sekä tarjoaa käytännöllisiä ja kestäviä ratkaisuja maailman ongelmiin. Mikähän on kirkon rooli Suomessa vuonna 2050?

Tavoitteena on, että mahdollisimman monenlaiset yhteisöt ja tahot mieltävät omaa yhteiskuntasitoutustaan ja julkaisevat sen ympäristöministeriön nettisivustolla. Kirkollisilla toimijoilla on nyt myös hyvä mahdollisuus miettiä, millä tavalla aiomme edistää kestävästä omassa

toiminnassamme. Sinunkin yhteisösi voi miettiä omaa sitoumusta. Haastan myös oman työyhteisöni miettimään omaa sitoumustamme!

● SARI PELTONEN

Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymän yhteiskunnallisen työn diakoni ja ympäristötoimikunnan sihteeri

Lähteet:

tem.fi
palloliitto.fi
ym.fi/sitoutus2050
sakasti.evl.fi

Ympäristökasvatus seurakunnassa. Kirjapaja 2010. Toim. Ilkka Sipiläinen ja Pekka Tukeva

Uskollisuutta omalle missiolle ja liiketaloudellista erityisosaamista

Laitosdiakonialla omat tärkeät sektorinsa diakoniatyön kentässä

– Suomalaisessa perinteessä seurakuntadiakonian ja laitosdiakonian yksi merkittävä ero on siinä, että laitosdiakonia on yleensä keskittynyt johonkin tiettyyn näkökulmaan tai toimialaan. Esimerkiksi Helsingin Diakonissalaitos perustettiin aikanaan kulkutautisairaalaksi, joka koulutti terveydenhuollon ammattilaisia. Enää meidän ei tietenkään tarvitse pitää kulkutautisairaala, mutta tausta tuo painotusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä koulutukseen liittyviin kysymyksiin, Helsingin Diakonissalaitoksen johtaja Olli Holmström sanoo.

Helsingin Diakonissalaitos tuottaa uusia kansalaistoiminnan sisältöjä ja malleja yhdessä palvelunkäyttäjien ja enakkoluottomien kaupunkilaisten kanssa. Luontevaa arjen yhteisöllisyyttä on syntynyt muun muassa yhdessä Kallio-liikkeen kanssa järjestetyillä kirpputoreilla Diakonissalaitoksen korttelissa.

Olli Holmström muistuttaa myös seurakuntadiakonian muuttuneen. Aikoinaan diakonissat huolehtivat muun muassa kotisairaanhoidosta.

– Seurakuntadiakoniankin kohdalla niin diakonian itseymmärrys, yhteiskunta kuin toimintaympäristökin ovat muuttuneet. Samalla toiminta on hakenut uudenlaisia muotoja.

Holmström nimeää laitosdiakonian yhdeksi vahvuudeksi sen, että sillä on vahva brändi ja hyvä maine.

– Laitosdiakonialla on eurooppalaisella tasolla plakkarissaan hyvä tarina yli 200 vuoden ajalta ja Suomesakin lähes 150 vuoden ajalta. Monissa Skandinavian ulkopuolisissa Euroo-

pan maissa laitosdiakonialla on ollut perinteisesti iso rooli hyvinvointiyhteiskuntaan liittyvissä asioissa. Esimerkiksi Saksassa laitosdiakonialla on edelleen yhteiskunnallisesti paljon vahvempi julkinen rooli kuin Suomessa. Meillä hyvinvointiyhteiskunta perustuu hyvin pitkälle siihen, että julkinen sektori hoitaa suurimman osan palveluista.

Laitosdiakonian vahvuudeksi Holmström nimeää myös erikoistumiseen linkittyvän liiketoimintaosaamisen.

– Laitosdiakoniassa on yleistä liiketoimintaosaamista, koska sen toiminta edellyttää liiketoiminnallista muo-

toa. Laitosdiakonialle on tällä hetkellä tyypillistä tuottaa palveluja, joita esimerkiksi julkinen taho hankkii. Sen tuottamat palvelut täydentävät julkista palvelua ja ovat osa palvelutuotannon arvoketjua.

Holmström toteaa, että seurakuntadiakonialla on puolestaan vahva väestövastuu.

– Väestöpohja määrittää palvelutarvetta, eikä erikoistumiselle ole yhtä vahvaa tarvetta kuin laitosdiakoniassa. Seurakuntadiakonia eroaa laitosdiakoniasta myös juridisesti. Seurakuntadiakonia on eri tavalla osana kirkon julkishallinnollista toimintarakennetta. Paikallisseurakuntien ei oikeastaan kannata lähteä tavoittelemaan sellaista kompetenssia, jolla se ensisijaisesti ryhtyisi tuottamaan hyvinvointiyhteiskunnan tarvitsemia palveluja.

Voitoilla rahoitetaan diakonialähtöistä toimintaa

Holmström kertoo, että tällä hetkellä Helsingin Diakonissalaitoksen konsernissa on noin 1600 työntekijää, kun Suomen seurakunnissa diakoniatyöntekijöitä on noin 1400.

– Nämä luvut eivät ole tietenkään suoraan vertailtavissa. Työntekijämäärämme kertoo kuitenkin jotain siitä, että tiettyjen asioiden tuottamiseen keskityttäessä on mahdollisuus kasvaa näillä sektoreilla aika suureksi. Konsernimme palveluksessa on täl-

Laura Oja

Säätiön johtaja Olli Holmström.

Potilaan – sairaan – hyvään hoitoon kuului myös hänen mielialastaan huolehtiminen; itse sisar Lina luki mielellään potilaille. Myös esteettinen ympäristö oli tärkeä, sekä pienillä teoilla, kukalla tai kortilla ilahduttaminen. Myös potilaan kanssa keskustelua sisar Lina korosti, hengellisistäkin asioista, mutta vain, jos potilas otti puheeksi. Sairaanhoitaja kertoo Jumalasta enemmän teoin kuin sanoin, sisar Lina korosti.

lä hetkellä enää alle 20 diakonian virkatutkinnon suorittanutta. Tässä näkyy toiminnassamme ajan mittaan tapahtunut muutos, sanoo Holmström. Hän uskoo, että sekä seurakuntadiakonianssa että laitospotilaiden diakonianssa henkilöstö on työhönsä keskimäärin hyvin sitoutunut.

Holmström toteaa laitospotilaiden toimijoiden itsenäisyyden olevan monesti vahvuus.

– Hallinnollisesti itsenäinen säätiö on nopea muuttamaan toimintojaan ja menetelmiään, jos pitää suuntautua jollekin uudelle toimialueelle suurella volyyminä. Nykyinen seurakuntadiakonian voi olla tällaisessa erittäin ketterä. Laitospotilaiden diakonia on kuitenkin ehkä keskimäärin kirkko-organisaatiota nopeampi muuttamaan toimintatapojaan.

Helsingin Diakonissalaitoksen toiminta on identifioitu kolmeen koriin.

– Ensimmäinen niistä on diakonialähtöistä yleishyödyllistä toimintaa, joka tulee lähelle seurakuntadiakonian tehtäviä. Tartutaan ongelmiin niillä yhteiskunnan alueilla, joissa ihmisarvo on syystä tai toisesta uhattuna ja missä diakonia voi mahdollistaa ihmiselle kokemuksen omasta arvostaan.

Toinen kori sisältää diakoniatyönsä liiketoimintaa.

– Toimimme kentässä, jossa palvelut tuotetaan julkisen kilpailutuksen kautta. Työn kohderyhmät valitaan

kuitenkin arvolähtöisesti. Osa-alueita ovat muun muassa lastensuojelutyö, päihde- ja mielenterveystyö, asunnotuomuden vähentämiseen liittyvä asumispalvelu, monisairaitten asumispalvelut tai pitkäaikaiskalkolistien saattohoito.

Kolmas kori sisältää voittoa tavoittelevaa liiketoimintaa.

– Meillä tämän korin esimerkkejä ovat osakeyhtiöt Diacor terveyspalvelut ja Diakonissalaitoksen Hoiva. Niissä molemmissa tuotetaan mahdollisimman korkeatasoista palvelua. Tehäväksianto ei perustu ensisijaisesti säätiön diakoniseen missioon. Toiminnasta tulevalle ylijäämällä rahoitamme kuitenkin ykköskorin missiomme mukaista diakoniaa.

Apua heikoimmassa asemassa oleville

Vahvuuksien lisäksi laitospotilaiden la on luonnollisesti omat heikkoutensa ja kysymysmerkkinsä. Holmström näkee laitospotilaiden yhtenä heikkoutena riippuvuuden rahoittajista.

– Laitospotilaiden toimii Suomessa perinteisesti sosiaali-, terveys- ja kasvatusaloilla sekä kansalaistoiminnassa. Sosiaali-, terveys- ja kasvatusalat ovat poliittisen päätöksenteon turbulenssissa. Yleinen taloustilanne on heikko. Riskinä on, että moni hyvä hanke kaatuu tai ainakin huojuu. Tällainen aika vaatii erityisen hyvää liiketoimin-

nalista osaamista sekä sopeuttamisen sietämistä.

– Erikoistuminen joihinkin asioihin tuo puolestaan siiloutumisen vaaran. Jos jokin uusi asia tulee perinteisen erikoistumisalueen ulkopuolelta, sen mahdollisuuksia ei välttämättä nähdä.

Holmström toteaa, että laitospotilaiden oltaessa vahva itseymmärrys. Sen on osattava arvioida itseään ja toimintaansa myös kriittisesti. Työn perusteista on käytävä riittävästi keskustelua.

– Laitospotilaiden yhtenä riskinä on kiinnittyminen esimerkiksi johonkin valtavirtaan edustavaan toimintamuotoon, joka ei nouse varsinaisesti diakonian itseymmärryksestä. Diakoniatyönsä täytyy olla koko ajan uskollisia sille asialle, mitä varten ne on alun perin perustettu. Kolmen korin systeemimme auttaa meitä tässä asiassa.

– Esimerkiksi meillä Diakonissalaitoksella etsitään koko ajan tapoja, joilla pystytään palvelemaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevia. Pyrimme ratkaisuihin, jotka eivät ole vain laastareita. Pyrimme muuttamaan ihmisten elämää ja yhteiskuntaa oikeasti parempaan suuntaan. Diakoniatyönsä on tietysti tärkeää elää riittävästi tässä ajassa.

● JUHANA UNKURI

Yhteinen pöytä

– Vantaan diakonia ottaa kantaa tulevaisuuden hyvinvointipolitiikkaan

Vantaan seurakuntien diakonia- ja yhteiskuntatyö on vuosia rakentanut toimivia yhteistyökumppanuksia eri tahojen kanssa. Yksi toiminnan tuloksista on Yhteinen pöytä.

Vantaan kaupungin alueelle valmistellaan uudenlaista kansalaistoiminnan konseptia, jossa ihmisten osallisuutta vahvistetaan yhteisöllisten toimintojen – paikallisen kansalaistoiminnan, vapaaehtoistoiminnan ja vertaistukityön avulla. Samanaikaisesti luodaan toimintamalli ruoka-avun ja hävikkiruoan logistiikan kehittämiseksi. Yhteinen pöytä -hankkeessa ovat mukana rahoittajina Vantaan seurakuntien lisäksi Vantaan kaupunki ja Diakonia-ammattikorkeakoulu. Arviolta puolet rahoituksesta tulee Euroopan sosiaalirahastosta. Hankkeen kokonaisbudjetti on 1,5 miljoonaa euroa. Hankkeen projektipäällikkönä toimii **Hanna Kuisma**.

Tavoitteena toimiva yhteistyöverkosto

Hankkeessa luodaan toimiva yhteistyöverkosto. Mukana ovat sekä kaupungin asukastilat, seurakuntien avointen ovien toiminta, paikalliset kaupat, kauppaketjut ja vantaalaiset järjestöt. 35 vantaalaista kauppiasta on lupautunut alustavasti toimittamaan hävikkiruokaa projektin käyttöön. Sopimuksia laaditaan parhaillaan HOK-Elannon, Suomen Lähikauppa Oy:n ja muutaman ison K-Citymarketin kanssa.

Laajan yhteistyön tavoitteena Yhteinen pöytä -hankkeessa on kehittää uudenlaista hyvinvointimallia ja sen kokonaisvaltaisia palveluita. Projektin toimintamallissa yhdistetään hävikkiruoan logistiikka asukaslähtö-

Yhteinen pöytä pyrkii luomaan toimintamallin hävikkiruoan saamiseksi sitä tarvitsevien käyttöön.

seen kansalaistoimintaan tavalla, jota Suomessa ei ole vielä tehty. Hanke auttaa Vantaan ruokaa jakavia järjestöjä ja seurakuntia yhteisen logistiikan, varasto- ja kylmätilojen avulla keskittymään omaan kansalaistoimintaansa sekä uudistaa ruoka-apua Vantaalla.

Hankkeessa vahvistetaan monialaista ja -ammattillista yhteistyötä palveluneuvonnassa ja vapaaehtoistyössä ja kehitetään asukaslähtöisiä ja osallisuutta vahvistavia toimintatapoja ja palveluita. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakykyä. Pidemmän tähtäimen tavoitteena on tutkia yhteiskunnallista muutosta ja sitä, millaista hyvinvointimallia voidaan rakentaa nyky-yhteiskunnassa, jossa kukaan yksittäinen toimijataho ei enää pysty ottamaan vastuuta kansalaisen hyvinvoinnista. Tarvitaan yhteisöllistä otetta verkostoissa ja usean eri tahon kykyä toimia yhdessä yhteisten tavoitteiden hyväksi.

Yhteinen hyvä ja luottamus

Kansalaisosallisuuden vahvistuminen pidemmällä aikavälillä tarkoittaa paikallisten ihmisten keskinäisten tukiverkostojen vahvistumista. Sosiaalisilla verkostoilla on merkittävä sija hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Ihmisten välisen luottamuksen

vahvistuminen vaikuttaa terveyden ja hyvinvoinnin lisäksi yleiseen turvallisuuden tunteeseen sekä yhteiskuntajärjestelmän kaventavasti. Hävikkiruoan vähentämisellä on merkittävät ekologiset vaikutukset sekä lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä. Yritysten yhteiskuntavastuun herättäminen tarkoittaa myös yritysten laajempaa kiinnostusta yhteisen hyvän tekemiseen.

Yritysverkoston mukaanottaminen ja yhteistyön rakentaminen luovat myös mallia siitä, millaisen roolin yritys elämä voi ottaa tulevaisuudessa yhteisen hyvän tekemisessä. Projekti ottaa uusia suuntia hyvinvointipolitiikan muotoilussa, niin että yhteistyöllä voimme luoda uusia tulokulmia hyvinvointipalvelujen tuottamiseen.

Hankkeessa diakonia ottaa kantaa siihen, millaisena sen paikka voidaan nähdä tulevaisuudessa. Diakonian rooli suhteessa yhteistyöverkoston ja kansalaisyhteiskuntaan voi olla uusia näköaloja ja toimintoja luovaa, yhdessä tehtyä hyvinvointipolitiikkaa, jossa yhdistyvät verkostoyhteistyö, ekologinen kestävyys, työ- ja toimintakyvyn parantaminen sekä voimavarakeskeinen työote.

● KATRI VALVE

Diakonia- ja yhteiskuntatyön sihteeri
Vantaan seurakunnat

Kirkon ovi käy. Kumpaan suuntaan?

Kirkon piirissä tapahtuu juuri nyt enemmän kuin vuosikausiin. Kotimaa24.fi-uutispalvelu tarjoaa viimeisimmät uutiset, mielipiteet ja keskustelut osoitteessa kotimaa24.fi - pysyt ajan tasalla.

Tilaa osoitteessa kotimaa24.fi, vain 4,90 €/kk

LUOTTAEN HUOMISEEN

Sara Hedrenius, Sara Johansson

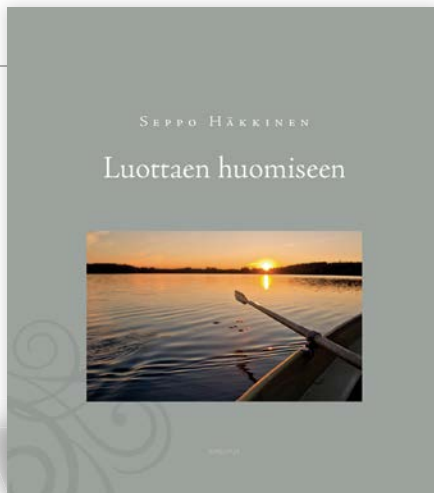
Kriisituki

Ensiapua onnettomuuksien, katastrofien ja vaikeiden asioiden käsittelyyn
Kirjassa kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten kanssa toimimiseen sekä ammattilaisten omaan jaksamiseen.

50,94 (56,60)

TIETOSANOMAT

50⁹⁴

Seppo Häkkinen

Luottaen huomiseen

Uusi onnittelukirja! Juhlapäivänä on hyvä kuulla sanoja, jotka kantavat huomiseen. Usko Jumalaan tarjoaa syvän voimavaran, joka auttaa jaksamaan. Avautuu toivon ja luottamuksen näköaloja.

16,65 (18,50)

Väh. 20 kpl **15,20**

Väh. 50 kpl **13,90**

Alk.
13⁹⁰

Pirkko Lehtiö

Seniorin rukouskirja

Rehelliset, arjen todellisuutta ilmentävät rukoukset pohtivat elämän tarkoitusta, ajan hahmottamista uudella tavalla seniorinikäisen arjessa, terveyttä ja sairautta, suhdetta lähimmäisiin ja Jumalaan. Toivottu uusintapainos!

19,90 (22,90)

Väh. 20 kpl **17,50**

Väh. 50 kpl **16,50**

Alk.
16⁵⁰

Tulossa!

KRITO 20_v
1995-2015

JUHLAmielellä

Lähellä.
KRS 70 VUOTTA

Krito-konferenssi 7.-9.8.2015
Kaikille avoin tapahtuma sisäisen toipumisen teemoista Vivamossa

Mukana mm. Mirja Sinkkonen, Minna Rissanen, Ulla Saunaluoma, Ulla Halttunen, Jorma Kalajoki, Hanni Angelaho, Aila Keskinen, Kaisa Kivimäki, Mika Lahtinen, Elina Tiainen, Outi Timonen, Paula Tähtinen, Virpi Nyman, Aino Vesti ja Krito-väkeä Turusta

Musiikkia: Jukka ja Tove Leppilampi, Minna ja Jussi Pyysalo

Konferenssin kurssimaksu: 75 € **Täysihoitohinta:** 126-172 €

Krito-ryhmänohjaajakoulutus 6.-7.8.2015

Koulutuspäivien kurssimaksu: 65 € **Täysihoitohinta:** 69-92 €.

Katso lisää: krito.fi
Ilmoittautumiset: Vivamo puh. 0207 681 760, vivamo@sana.fi
Yhteistyössä Agricola-opintokeskuksen kanssa.

Kansan Raamattuseura

kansanraamattuseura.fi

Jaettua osaamista vapaaehtoistoiminnassa

Elokuussa 2014 Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan ja Hämeenlinnan kaupungin yhteinen vapaaehtoistoiminnan keskus täytti kaksikymmentä vuotta. Laman lapsena syntynyt yhteistoiminnan muoto sai alkunsa kaupungin tarpeesta aktivoida työttömäksi jääneitä kaupunkilaisia mielekkäällä tavalla. Yhtenä vaihtoehtona oli kehittää organisoitua vapaaehtoistointaa, joka palvelisi sekä työttömiä että avun tarvitsijoita.

Tuohon aikaan Hämeenlinnan seurakunnan diakoniatyöllä oli muutaman vuoden ajan toiminut Varpun kammariina tunnettu kohtaamispaikka, jonka perustalle kaupungin ja seurakunnan toimijat lähtivät kehittämään yhteistä kohtaamispaikkaa ja vapaaehtoistoiminnan kotipesää. Vapaaehtoiskeskus Pysäkiä nimetty toimintapiste avasi ovensa 22.8.1994. Parinkymmenen vuoden aikana ovat työtävät, työntekijät, vapaaehtoiset ja rakenteet ehtineet muuttua useaan kertaan. Alusta lähtien on ollut tarve kehittää yhteistyötä taustayhteisöjen välillä, työntekijöiden ja vapaaehtoisten välillä sekä vapaaehtoiskeskuksen ja muiden toimijoiden välillä.

Seurakunnan ja kaupungin välinen yhteistyö on ollut pääosin ongelmattonta, koska molemmat ovat julki-soikeudellisia yhteisöjä, joilla molemmilla on luottamushenkilöorganisaatio ja joissa vielä on osin samoja luottamushenkilöitä. Lisäksi molemmilla taustayhteisöillä on yhteinen päämäärä vapaaehtoistoiminnalle. Kaupungin organisaatiossa puhutaan kaupunkilaisuudesta ja naapuriväyrystä, seurakunnassa seurakuntalaisuudesta ja lähimmäisyydestä. Sanoista riippumatta Pysäkin vapaaehtoistoiminta tarjoaa hämeenlinalaisille mielekästä tekemistä ja mahdollisuuden saada apua. Tätä tavoitetta taustayhteisöt pitävät merkittävänä ja tu-

kemisen arvoisena, jolloin resursseista huolehditaan yhteisesti.

Odotukset ja ideologiat voivat törmätä

Mikään toiminta ei ole arvovapaata ja ideologisesti neutraalia. Siksi tässäkin taustaltaan erilaisten toimijoiden yhteistyö ei ole kaikessa ihan mutkaton. Vaikka ongelma voidaan nähdä helposti seurakunnallisessa toiminnassa ja hengellisyydessä, on yhtäläillä tekemistä myös politiikan tai muiden maailmankatsomusten kanssa. Odotukset ja ideologiat saattavat törmätä toimintaan osallistuvien toiveiden välillä esimerkiksi siten, että yhden toivoessa yhteisen ruokailun alkuun ruokarukousta toiselle vapaaehtoiselle on ongelma tulla tilaan, jossa on seurakunta mukana. Toisaalla ohjelmahetkeen osallistuja ei haluaisi jouluhartauteen pappia ja toinen kuuntelija toivoo, että ainakin jouluvankeliumi luettaisiin. Kolmas puolestaan seuraa, minä puolueen edustajaa on kysytty juhlapuhetta pitämään ja yrittää saada oman ehdokkaansa estradille.

Oma lukunsa ovat myös vapaaehtoisten toiveet toiminnan organisoinnista. Jotkut haluaisivat olla selkeästi seurakunnan toimijoita, toiset pelkäävät kaupungin vapaaehtoisia ja joku ei kumpaakaan. Hämeenlinnassa Vapaaehtoiskeskus Pysäkillä on lähdetty siitä, että taustayhteisöistä huolimatta on vain Pysäkin vapaaehtoisia, koska toiminta on yhteistä kuten vastuukin eikä avuntarvitsijoita tai auttajia jaotella taustayhteisöidensä mukaises-

Marianna Maatraiva-Sinisilta

Vapaaehtoiskeskus Pysäki toimii Hämeenlinnan kumppanuustalossa.

Pysäkin käsityöpiiri työn touhussa.

ti. Jos joku kaikesta huolimatta haluaa mieltää itsensä pelkästään kaupungin tai seurakunnan vapaaehtoiseksi niin eihän siitä haittaakaan ole, jos sillä pysyy mieli hyvänä.

Avoim keskustelu ja toimivat pelisäännöt

Jotta vapaaehtoiset ja työntekijät voivat toimia vapaasti eikä kenenkään oikeutta tai vapautta loukata, tulee asioista keskustella avoimesti moneneen kertaan sekä linjata yhteisiä pelisääntöjä ja pitää niistä kiinni. Tämä onkin loistava mahdollisuus opetella erilaisuuden sietämistä, ja yleensä pelkästään jo kohtelias ja toiset huomioiva käytös riittää tasoittamaan töyssyjä ihmisten ja aatteiden välillä. Myös kahden organisaation yhteistoiminta vaatii sopimista, keskustelua ja linjauksia. Tätä varten Pysäkillä on ohjausryhmä, jossa on edustajat vapaaehtoisilta, työntekijöiltä sekä molemmista taustayhteisöistä. Ohjausryhmä ei tee päätöksiä vaan toimii linkkinä eri toimijoiden välillä sekä viestinviejänä kaupungin ja seurakunnan hallintoon. Ilman ohjausryhmää yhteistoiminta hankaloituisi huomattavasti.

Kaupungin ja seurakunnan välinen yhteistyö ei ole vain vaikeuk-

sien voittamista. Kahden ison toimijan yhteistoiminta tuo vapaaehtoiskeskuksen työlle luotettavuutta sekä takaa riittävän resursoinnin, joka ei ole riippuvainen ulkopuolisten tukijoiden rahoituspäätöksistä. Vakaas mahdollistaa voimavarojen käyttämisen toimintaan ja toiminnan kehittämiseen sekä mahdollistaa pitkäjänteisen suunnittelun. Pysyvänä toimijana Pysäkki on voinut olla tukena ja yhteistyökumppanina niille sosiaali- ja terveysalan yhdistyksille, jotka elävät projektista toiseen.

Yhteistyö tuo synergiaetua

Jos leikimme hetken ajatuksella, että Hämeenlinnassa olisi kaksi vapaaehtoiskeskusta, toinen kaupungin ja toinen seurakunnan omana toimintana, väitän että tilanne ei olisi ainaakaan nykyistä parempi. Todennäköisesti olisi kaksi, huonossa tapauksessa keskenään kilpailevaa, pientä toimijaa. Nyt yhteistyö mahdollistaa hyvät resurssit, laajemman verkoston ja siten osaamisen jakamisen. Kun toimintaa tukevat sekä kaupungin että seurakunnan organisaatiot ja tähän lisätään vapaaehtoisten sekä yhteistyökumppaneina toimivien yhdistysten monialainen osaaminen, ovat käytettävissä olevat mahdollisuudet vertaansa vailla.

Parikymppinen Pysäkki muutti syyskuussa 2014 vasta perustettuun Kumppanuustaloon, joka saatiin aikaiseksi Pysäkin ja yhdistysten sinnikkäällä työllä sekä Pysäkin taustayhteisöjen tuella. Erityisesti kaupungin tuki tilavuokraan oli merkittävä edistäjä talon toteutumiselle.

Nyt Pysäkki opettelee laajempaa yhteistyötä kymmenen uuden toimijan kanssa. Jollain tasolla ollaan jälleen lähtöpisteessä. Jos aiemmin vapaaehtoiskeskuksen taustayhteisöjen tuli selvittää yhteistyönsä oikeutus, tulee nyt koko Pysäkin perustella olemassaolonsa, löytää paikkansa ja tehtävänsä osana suurempaa kokonaisuutta sekä käydä keskustelua uusien toimijoiden kanssa omasta arvopohjasta, identiteetistä ja hengellisyydestä. Jo nyt on monta hyvää asiaa, joissa Kumppanuustalon toimijat voivat tukea toisiaan. Esimerkiksi joitain hankintoja ja koulutuksia voidaan järjestää yhdessä sekä hyödyntää eri toimijoiden verkostoja ja asiantuntemusta entistä paremmin. On hyvä, että Pysäkki on siinä mukana ja seurakunta Pysäkin kautta.

● MARKO PASMA

Johtava diakoniatyöntekijä,
sosionomi (yamk)

Hämeenlinna-Vanajan seurakunta

Etkö sinä voisi?

Diakoninen ehtoollinen

Diakoniatyöntekijät tapaavat kotikäynneillä vuoden mittaan satoja ihmisiä. Osa heistä on seurakuntalaisia, jotka kertovat jumalanpalvelusyhteyden ohenemisesta kunnon heikettyä ja liikunta- ja muiden rajoitteiden tultua osaksi elämää. Ei tule enää lähdettyä messuun. Omaisia ei haluta vaivata vapaapäivänä eikä vieras saattaja uskalla ottaa vastuuta. Kaipaisi kyllä kirkkoon ja ehtoolliselle, mutta messuun osallistuminen on hankalaa.

”Mutta ei tänne nyt pappia tarvitse pyytää ehtoollista jakamaan, sillä jos-pa kesällä tulisimme kirkkoon.” Tosin omaishoitajana toimiva puoliso pääsi viimeksi kirkkoon kaksi vuotta sitten ja hoidettavan ehtoollisesta on kulunut vuosia. Toive ehtoollisyhteydestä on, mutta kynnyks pyytää sitä kotiin on korkea.

”Voisitko sinä jakaa meille ehtoollista? Avustathan sinä messussakin?” Pyyntöjä tulee yhä useammin. Kuinka siis vastata piilevään ehtoollistarpeeseen loukkaamatta arkaa seurakuntalaista, jolle papin kohtaaminen yksityisellä ehtoollisella on vaikeaa?

Pyhän edessä – työntekijän tie

Keskustelu eteni kirkkoherran kautta hiippakuntaan, ja syksyllä 2012 piispa **Simo Peura** antoi Kurikan seurakunnalle tehtävän toimia diakonisen

ehtoollisen pilottiseurakuntana. Jumalanpalvelusoppaassahan oli jo ohje konsekroidun ehtoollisen viemiseksi sairaalle. Tehtäväksemme tuli selvittää ohjeita käytäntöön.

Uuden aloittaminen vaatii valmistautumista. Varasimme aikaa keskusteluille. Pohdimme ehtoollisen merkitystä, käytännön kysymyksiä sekä kaavan soveltamista. Keskusteluun osallistuivat diakoniatyöntekijät, kirkkoherra ja aluekappalainen. Jossain vaiheessa myös suntiot. Hehän vastaavat käytännön järjestelyistä. Missä ja miten säilytetään konsekroitua ehtoollisaineita? Millaiset matkaehtoollisvälineet ja muut tarvikkeet hankitaan diakoniatyöntekijöitä varten? Miten toimitaan hälytysjärjestelmien kanssa?

Asiasta tiedotettiin työntekijäkokouksissa ja eri luottamushenkilötoimissa. Uutta käytäntöä ei mainostet-

tu, mutta siitä kerrottiin seurakuntatilanteissa. Seurakuntalaisten ja luotamushenkilöiden palaute oli yksiselitteisen myönteistä.

Diakoniatyöntekijöiden pohdinnassa oli myös toinen taso. On eri asia avustaa messussa kuin viedä siunattu leipä ja viini ehtoollishetken seurakuntalaisen kotiin. Ehtoollishetken liittyy lähes aina sielunhoidollinen keskustelu ja esirukouspyyntöjä, joskus myös henkilökohtainen rippipi. Moni diakoniatyöntekijä puhuikin Pyhän kohtaamisesta ja hengellisestä syvästä tehtävästä. Joillekin diakonian virkaan vihkimys nousi uudella lailla todellisuudeksi.

Yhteys messuun – laajemmalle joukolle

Huomasimme, että pappien ja diakoniatyöntekijöiden jakama ehtoollinen kohdistuu seurakuntalaisiin eri tavoin. Pyydettyessä pappia jakamaan ehtoollista kotiin tai laitokseen korostuu usein akuutti tai paheneva sairaus tai lähestyvä kuolema. Usein hetkessä on mukana myös omaisia.

Diakoniatyöntekijät taas kohtaavat seurakuntalaisia, joille kotiin tuotu ehtoollinen mahdollistaa levollisen pysähtymisen Pyhän äärelle. Ei tarvitse pelätä läikkykö viini, pääseekö alttarilta ylös tai selviääkö kirkon käytävämatkan. Kotona kuulee ja näkee, saa keskittyä ehtoolliseen.

Seurakuntalaisten palaute kertoo, että diakoniatyöntekijän jakama ehtoollinen mielletään osallistumiseksi seurakunnan messuun, vaikka se tapahtuisi arkipäivänä. Messu tulee kotiin ja seurakuntalainen saa jatkaa sitä seurakuntayhteyttä, mitä on ennen kokenut.

”Nyt minä taas koen olevani yksi seurakunnan jäsen.” ”Aivan kuin olisin ollut kirkossa.”

Diakoniset ehtoolliset eivät siis korvanneet pappien jakamia ehtoollisia vaan laajensivat sitä joukkoa, joka viettää ehtoollista muualla kuin kirkossa tai laitoksissa. Viime vuonna 12 500 seurakuntalaisen Kurikassa papit ja diakoniatyöntekijät jakoivat lähes yhtä paljon yksityisiä ehtoollisia. (Pa-

”Nyt minä taas koen olevani yksi seurakunnan jäsen.”

pit tilaisuuksia 32, osallistuneita 74, diakoniatyöntekijät 25/30.) Pyyntöjen määrä on kasvussa.

Arjen keskellä Pyhä

Useimmat yksityiset ehtoollisenviivot toteutuvat arkena. Monelle, toisten apua tarvitsevalle kotiin sidotulle ihmiselle viikonpäivät tuntuvat samalta. Seurakuntalaisille ei näytä olevan merkitystä viikonpäivällä tai kellonajalla. Kun jaksaminen on rajallista, ehtoollisen kytkeminen radion kuunteluun tai TV-hartauden katseluun ei toteudu. Ehtoollinen sinänsä koetaan messuna.

Ehtoollisten ajankohta on sovittu ennalta. Kodeissa ne toteutuvat milloin keittiön pöydän ääressä, milloin olohuoneessa tai jopa oman sängyn laidalla. Kaikki keskittyy olennaiseen. Joku on ottanut esiin virsikirjan, joku kynttilän. Joku on pukenut ylleen paremman puseron tai pyytänyt avustajaa lataamaan kahvinkeitimen kirkkokahveja varten. ”Muis-tan kuinka äiti opetti, että ehtoolliselle tulee valmistautua.” Paitsi seurakuntalaiselle, myös työntekijälle ehtoollishetki on Pyhän kohtaamista arjen keskellä.

Lähes puolet kotiehtoollisista järjestetään pääsiäisaikana. Moni on totunut hiljentymään pääsiäisen sanoman äärelle tulemalla kirkkoon ja ehtoolliselle. Jotakin puuttuu, jos juhla vietetään tiedotusvälineiden varassa. Laitosehtoollisten, erityisryhmien pääsiäishartauksien ja jumalanpalveluselämän lisäksi pääsiäisaikana on erityinen tilaus kotiehtoollisille.

Siunattu kirkossa

Kodeissa ehtoollinen alkaa valkoisen liinan, ehtoollisaineiden ja usein kru-

sifiksin ja kynttilä esille laittamisena. Viinipullossa ja leipäasiassa, joissa ehtoollisaineita kuljetetaan, lukee: Siunattu kirkossa. Tähän liittyy luontevasti toteamus: Tuon sinulle ehtoollisen seurakunnan yhteisestä jumalanpalveluksesta. Tämä toistuu myös kaavassa: Diakonian virkaan vihityn jakama ehtoollinen sairaan luona.

Tässä vaiheessa, ellei jo ehtoollishetkestä sovittaessa, syntyy usein sielunhoidollista keskustelua ja rukouspyyntöjä. Niitä ja virsitoiveita kannattaa kysellä, sillä niillä saattaa olla syvä merkitys. Jos virsitoiveeseen ei löydy nuottia, sanat voi aina lukea.

Ehtoollistehtävään kannattaa valmistautua huolella ja valita kaavan vaihtoehtoista sopivimmat. On myös varauduttava joustavuuteen. Joku pyytääkin uskontunnustuksen jälkeen: ”Lue minulle tämän päivän raamatunkohdat”, vaikka niitä ei kaavassa olekaan, ja joku lukee ääneen isovanhempiensa opettaman ehtoollisrukouksen tai vapaan rukouksen. Pyhän äärellä ei ole kiire, eikä diakoniatyöntekijän tarvitse pelätä, meneekö tämä oikein. Tärkeintä on olla välittämässä ja palvelemissa.

Joku saattaa myös väsyä ja heti ehtoollisen saatuaan kiittää ja lähteä liikkeelle: ”Kiitos Jeesus. Amen. Tämä oli hyvä.” Siihen oli diakoniatyöntekijän hyvä vastata: Kiitos Jeesus. Amen.

● PIRJO SARIOLA

Johtava diakoniatyöntekijä
Kurikka

Hanna Silvola

Diakoniatyö saattohoitopotilaa

Saattohoitopotilas tarvitsee fyysisen hoidon lisäksi myös hengellistä hoitamista ja toivoa. Opinnäytetyöni tavoite oli käytännöllisen koulutusoppaan laatiminen uusille saattohoidon lähimmäispalvelijoille. Tarkoitus oli selvittää lähimmäispalvelijan työnkuva saattohoidossa.

Saattohoito

Saattohoidon lähtökohtana on potilaan etenevä parantumaton sairaus, johon ei ole enää tarjolla parantavaa hoitoa, ja potilaan jäljellä olevan eliniän arvioidaan olevan lyhyt. Kuolemaa lähestyvälle potilaalle pyritään takaamaan mahdollisimman arvokas, aktiivinen ja oireeton loppuelämä. Saattohoito on saattohoitopotilaan kokonaisvaltaista hoitamista, jossa kivun ja muiden oireiden lievitys sekä psyykkisten, sosiaalisten ja hengellisten ongelmien käsittely ovat tärkeitä. Saattohoito sisältää potilaan hyvän perushoidon, kaiken ihmisarvoa kunnioittavan huolenpidon ja hänelle läheisten ihmisten tukemisen. Saattohoidossa korostetaan sitä, että potilasta ei jätetä yksin. Keskeistä on tapa, jolla lievitetään potilaan kärsimystä ja kipuja.

Saattohoidon tarkoitus on antaa kuolevalle potilaalle sellaiset olosuhteet, että hän voi elää täyttä elämää mahdollisuuksiensa rajoissa elämänsä loppuun asti ja kohdata kuoleman turvallisesti, arvokkaasti ja rakkautta tuntien.

Saattohoidossa toimii koulutettuja ammattihenkilöitä, omaisia ja lähimmäispalvelijoita sekä muita vapaaehtoisia. Heitä kaikkia sitovat vaitiolovelvollisuus ja terveydenhuollon eettiset periaatteet. Saattohoitoa voidaan luonnehtia lauseella: ”Kun ei ole mitään tehtävissä, on paljon tehtävissä.”

Lähimmäispalvelija

Lähimmäispalvelija on evankelis-luterilaisen seurakunnan vapaaehtoistyöntekijä. Hänen työnsä on osa seurakunnan diakoniatyötä. Lähimmäispalvelijan tarkoituksena on tuoda virkis-

tystä, vaihtelua ja turvallisuutta niille ihmisille, jotka terveydellisistä syistä eivät pysty niistä itse enää huolehtimaan. Lähimmäispalvelu on kristillisestä rakkaudesta lähtevää halua tukea ja auttaa toista ihmistä sekä kulkea toisen ihmisen vierellä erilaisissa elämäntilanteissa.

Lähimmäispalvelija toimii vapaaehtoisesti kuolevan ihmisen hoitotyössä tukena, turvana ja seurana. Lähimmäispalvelijan keskeisimpinä tehtävinä ovat kuunteleminen, läsnäolo ja keskustelu sekä potilaan halutessa myös hengellisen elämän tukeminen. On tärkeää luoda saattohoitopotilaalle tunne, ettei hän ole yksin kuoleman läheisyyden kanssa.

Lähimmäispalvelija ei osallistu lääketieteellisiin tai sairaanhoidollisiin toimenpiteisiin. Lähimmäispalvelija, joka työskentelee saattohoidossa, tarvitsee myötäelämisen taidon lisäksi tasapainoista ja myönteistä elämänasennetta, kykyä sitoutua, hyvää itsetuntoa ja rohkeutta. Lähimmäispalvelijalle vierellä kulkeminen asettaa haasteita selviytymisestä, jaksamisesta ja erilaisten saattohoitopotilaiden kohtaamisesta.

Kirkon lähimmäispalvelijan tulee toimia kristillisten arvojen pohjalta ja jokaista ihmistä kunnioittaen. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan parantumattomasti sairas on Jumalan luoma ainutkertainen ihminen. Tulevaisuudessa lähimmäispalvelijoiden tarve saattohoidossa tulee kasvamaan. Sairaalsielunhoito, sairaala ja

seurakunnan vapaaehtoistoiminta sekä diakoniatyö ylläpitävät yhdessä lähimmäispalvelijan koulutusta ja työn ohjausta.

Koulutusopas

Koulutusoppaassa kerron, mitä saattohoito on, miten saattohoitopotilaan lähimmäispalvelijana toimitaan, mitä siihen kuuluu ja mitä ei. Kerron myös työnohjauksesta, tuesta, vaitiolovelvollisuudesta ja yleisesti vapaaehtoistyöntekijän velvollisuuksista. Oppaaseen olen koonnut perustietoa niistä arvoista ja periaatteista, joita lähimmäispalvelija tehtävässään tarvitsee.

Opas muistuttaa myös lain säädöksistä ja muista ohjeista, joiden noudattamista lähimmäispalvelijalta edellytetään.

Lisäksi siihen on lisätty eri tilanteisiin sopivia Raamatun kohtia, virsiä sekä hengellisiä lauluja.

Kuolevien kanssa työskentelevien tulisi tuntea kuolevan oikeudet. Nämä oikeudet olen sisällyttänyt oppaaseen. Koulutusopas oli testattavana anonymisti, siitä tuli hyvää palautetta. Se on selkeä, hyvin ymmärrettävä ja sisältää kaiken sen oleellisen tiedon, joka peruskoulutuksessa tulee vapaaehtoiselle kertoa. Hyvät kuvat kertovat paljon asioista, he kommentoivat antamassaan palautteessa.

Vapaaehtoiset kiittelivät, että opas on erittäin hyvä vapaaehtoisten koulutusmateriaali, kun kaikki on nyt yksissä kansissa.

Viedään sanomaa eteenpäin

On huomattava, etteivät saattohoitopotilaat tiedä lähimmäispalvelijan tuen mahdollisuudesta, elleivät häntä hoitavat tiedä sitä hänelle ehdottaa. Tämä tarkoittaa käytännön tasolla hoitavan yksikön ja sairaalasielunhoidon sekä diakoniatyön yhteistyön tiivistämistä sellaiseksi.

”Kun ei ole mitään tehtävissä, on paljon tehtävissä.”

n apuna

Arvo Huovinen

"On etuoikeus saada saattaa niin monia, viimeiselle matkalle elämästä kuolemaan.

*On etuoikeus oppia elämästä, rakkaudesta, toivosta, pelosta ja surusta
– siitä mikä antaa elämälle ja ihmiselle arvon.*

Antautua elämän vietäväksi. Se on etuoikeus."

MANE AAKRE

Diakoniatyöntekijöiden tulee viädä asiaa eteenpäin niin, että mahdollisimman moni saattohoitopotilas saisi tukea mieltä askarruttavien asioiden läpikäymiseen. Tietoisuuden lisääntymässä diakoniatyö tulee tarvitsemaan lisää resursseja, jolloin avuksi tarvitaan niitä vapaaehtoisia, jotka ovat valmiita antamaan aikaansa saattohoidossa olevan potilaan vierellä kulkijana.

Lähimmäispalvelijoiden kouluttajana voivat toimia vapaaehtoistyön rekrytoijat ja diakoniatyöntekijät. Koulutusta aloitettaessa kouluttajan olisi otettava huomioon koulutettavien taustat ja tarpeet. Koulutuksen ei tarvitse olla luentomaista vaan asioita voidaan pohtia pari- tai ryhmätyönä unohtamatta kokoavaa keskustelua. Yhdessä lähimmäispalvelijaksi aikovien kanssa opasta käydään läpi kokonaisuudessaan.

"Rakasta Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi." Tämä rakkauden kaksoiskäskeyn kristityn ohjenuora lähimmäisen auttamiseen. Auttamisessa, diakoniassa ja lähimmäisen rakkaudessa on kyse suhteesta toisiin ihmisiin ja luontoon. Eettinen toiminta tapahtuu tällöin vaaka-suoralla ulottuvuudella. Rakkaus vie meitä lähimmäisen luokse, vain usko vie Jumalan luo.

● KRISTIINA ESKELINEN

Kirjoittaja on diakonissa opiskelija

Artikkeli perustuu Kajaanin ammattikorkeakoulussa vuonna 2010 tekemäni opinnäytetyöhön, Lähimmäispalvelija osana saattohoitotyötä. Opinnäytetyössäni tein deduktiivisen tuotteistamisprosessin avulla koulutusoppaan: "Lähimmäispalvelija saattohoitopotilaan vierellä kulkijana". Oppaan on tarkoitus toimia koulutusmateriaalina niin ohjaajina toimiville diakoniatyöntekijöille kuin koulutettaville lähimmäispalvelijoille.

Koulutusmateriaalin voi pyytää sähköpostiosoitteen koulutusopas@gmail.com kautta.

Kirsti Aalto palkittiin

Suomen Palliatiivisen Hoidon Yhdistys jakaa vuosittain *Elämän Malja* -palkinnon henkilölle, joka on merkittäväällä tavalla osallistunut saattohoidon ja palliatiivisen hoidon kehittämiseen Suomessa. Tänä vuonna tunnustus on myönnetty rovasti Kirsti Aalolle.

TM **Kirsti Aalto**, 68 v, on rovasti ja psykoterapeutti. Hän on työskennellyt sairaalapappina, sielunhoidon kouluttajana ja Kirkkohallituksessa sairaalasielunhoidon johtajana eläkkeelle siirtymiseensä, vuoteen 2011 asti.

Kirsti Aalto on ollut mukana kehittämässä suomalaista saattohoitoa vuodesta 1983 lähtien. Silloin hän opiskeli hospice-hoitoa Kaliforniassa Yhdysvalloissa. Suomeen palattuaan hän perusti Hospice-ryhmän, joka toteutti Helsingissä ensimmäisen saattohoidon vapaaehtoisten koulutuksen vuonna 1986. Samana vuonna ilmestyi Aallon toimittama kirja *Saattohoito. Lähimmäisenä kuolevalle*. Kirja palkittiin seuraavana vuonna valtion tiedonjulkistamispalkinnolla. Vuonna 2000 kirjasta tehtiin uudistettu, kolmas painos.

Vuonna 2013 Aalto toimitti kirjan *Saattohoito kuolevan tukena*. Vuonna 2014 se käännettiin viron kielelle. Kirja julkistettiin Virossa palliatiivisen hoidon konferenssissa.

Kirsti Aalto on toiminut Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisessä neuvottelukunnassa ETENESSÄ vuosina 2010–2014. Hän myös vaikutti siihen, että saattohoidon kehittäminen oli kirkon yhteisvastuukeräyksen kotimaisena kohteena vuonna 2014.

Aalto korostaa saattohoidon hengellistä ulottuvuutta, kuolevan lähtörauhaa ja omaisten tukemisen tärkeyttä. Hän on kouluttanut sekä kirkon että terveydenhuollon opiskelijoita ja työntekijöitä elämän päätösvaiheen hoidon kysymyksissä.

Tunnustuksena työstään saattohoidon kehittämiseksi Kirsti Aalto sai vuonna 2010 kultaisen Helsinki-mitalin. ●

Diakoniarbetare i östnyländsk glesbygd:

Ensam bland ensamma

Minskade arbetstillfällena, åldrande befolkning, långa avstånd – vardagens utmaningar i Östnyland är ungefär de samma som i andra finlandssvenska regioner. När de ekonomiska resurserna minskar ökar behovet av samarbete över gränser, både geografiska och språkliga. Diakoniarbetet utgör på många sätt ett kitt i regionens församlingsbygge.

Anita har bott femtio år i Lapträsk, här hör hon hemma. Det viktigaste finns ganska nära – butiken, biblioteket, kyrkan. Men få knackar på dörren.

Det är vårvinterslask på vägarna när vi en tidig förmiddag i slutet av februari svänger in framför en radhuslänga någon kilometer från kyrkan i Lapträsk. Diakonen **Susann Stenberg** ska göra ett av sina månatligen återkommande besök hos **Anita** som bor ensam sedan tio år. Träffen emotses med förväntan av båda parter.

– Jag är så glad att Sussi kommer hit, säger Anita.

– Det är så roligt när jag får komma, svarar Sussi.

I vardagsrummets förmiddagsdunkel står tiden nästan stilla. Radion, som normalt pratar och spelar från morgon till kväll, får nu i stället ge rum åt samtalet, det efterlängtrade. Speciellt på vintern blir dagarna långa.

– Det är mörkt när man lägger sig och mörkt när man vaknar. Hösten har jag heller aldrig tyckt om. Våren är nog bäst, när allt kommer upp igen, och det börjar grönska.

Dagarna fylls av radions programutbud, en och annan bok, lite korsord. Både Anita och Susann brukar båda, på var sitt håll, försöka lösa tidningen Östnylands fredagskorsord, men riktigt helt klart blir det sällan. Nu hade Susann hoppats få hjälp av Anita med ett av orden.

– Jag vet nog sådana som får det färdigt, men jag får nog det aldrig riktigt färdigt, säger Anita.

Det handlar mycket om att leva i det ofärdiga, ofullkomliga, kanske också i ovetskap. Bakom finns ett långt liv som barnsköterska och familjedagvårdare, ett lyckligt äktenskap, liv och rörelse. Idag är allt annorlunda. Mannen dog för tio år sedan, Anita måste flytta från det stora huset i centrum

av Lapträsk när hon inte orkade med snöskottning och andra gårdssysslor. Enda sonen bor på Irland och besöker Finland ett par gånger i året, men ringar sin mamma varje dag. En avlägsen finsk släkting, 94 år och hemma från Karelen, ringar också ibland men dialogen blir lite stapplande eftersom Anita inte är så bra på finska. En familj vars barn hon skötte som små, står fortfarande, efter fyrtio år, i regelbunden kontakt med henne. Det är Anitas reservfamilj, eller kanske hellre "extra familj". En kontakt av helt annat slag är den med fiskförsäljaren som varannan torsdag, klockan sju på morgonen, parkerar sin välfyllda paketbil precis framför ytterdörren. Anita köper gärna gös – "den är inte så fet" – eller sik.

– I vår familj har vi alltid ätit mycket fisk.

Men mest är det tyst. Tyst och ensamt.

När döden inte mera är ett problem

Anita och Susann har, trots stor åldersskillnad, en speciell sak gemensamt: båda har studerat i Tölö barnhem. Men Susann hann arbeta både inom barn- och äldreomsorgen innan hon beslöt att studera till diakon. Färdig blev hon år 2013 och sedan början av 2014 arbetar hon i Lapträsk (39%) och Liljendal (61%). Det här är ett ganska unikt samarbete mellan församlingarna som även berör kyrkoherden, kantorn och en gemensam pastor. Det innebär en hel del utmaningar, och det blir dubbelt av allt: Söndagens högmässor är alltid två, likaså andakterna på olika institutioner. Och så finns alla dessa, ofta mycket gamla och

Diakoniarbetarna i de östnyländska församlingarna delar bekymmer och glädjeämnen över språkgränserna. Fr.v.: Jeanette Sjögård-Andersson (Pernå), Kari Martikainen (Lappträsk finska), Martina Kastrén (Lovisa svenska), Susann Stenberg (Liljedal och Lappträsk), Tuula Kakko (Strömfors) och Marjo Mustonen (Lovisa finska).

ensamma, människor. Enbart i Lappträsk har tjugosju personer passerat 90-årsstrecket.

– Jag blir så ödmjuk när de här människorna säger: Livet är så roligt, det är så roligt när jag vaknar på morgnen, det är så spännande, vad ska hända idag!

För många i den här åldern är man inte mera rädd för döden, man är färdig med livet men ser samtidigt med nyfikenhet på det som bjuds idag. Susann hänvisar till den norska forskaren i gerotranscendens, **Lars Tornstam**.

– När man är riktigt gammal börjar man se sammanhangen, både bakåt och framåt. Att man själv är en länk i allt detta, att allt fortsätter också efter mig. Man finner på något sätt sig till rätta i den här insikten.

Men före det kan det vara svårt, mycket svårt. Susann säger att människor här i neijden har en otrolig tillit. Som diakon får hon gång på gång uppleva att ett samtal som börjat med ett mindre konkret problem plötsligt kan leda vidare till stora skamfyllda konflikter som i tidens flykt hamnat i skymundan. Kanske det är vetskapen om att diakonen har tystnadsplikt som löser tungans band.

– I något skede blir man mogen att göra upp med sitt liv och då är det viktigt att för någon utomstående få säga högt vad man har på hjärtat. Många talar hellre med en diakoniarbetare än med prästen.

Pengar och matkuponger

Det säger sig självt att ett dylikt ensamt arbete, där en stor del dessutom tillbringas i bil (för Susanns del i medeltal 500 km per månad), kräver professionella yrkeskontakter, stöd och handledning. Susann själv har förmånen att en gång i månaden besöka sin handledare i Helsingfors. Men just idag ska hon träffa sina finsk- och svenskspråkiga kolleger i regionen.

Det smått improviserade mötet hålls i Mikael's stuga, Pernå församlings verksamhetsutrymme i Forsby, inte långt från riksväg 6. Värddinnan **Jeanette Sjögård-Andersson** bjuder på kebab-hamburgare åt sina pratglada kolleger **Marjo Mustonen** (Lovisa), **Tuula Kakko** (Strömfors), **Kari Martikainen** (Lappträsk), **Martina Kastrén** (Lovisa), och Susann Stenberg.

Samtalet böjlar av och an, från kulturella och språkliga skillnader till hur mycket pengar man förfogar över i sin budget. Det sistnämnda varierar kraftigt: från 100 till ca 15.000 euro, medeltalet rör sig kring 3000 euro. Men ska vi diakonissor verkligen fungera som socialverkets förlängda arm? Och hur är det med matkupongerna ni andra delar ut – får klienten även köpa limonad och kattmat?

Det handlar förstås inte enbart om finansiellt stöd åt utsatta människor. I själva verket handlar det mycket om att vara närvarande, dela bekymmer, bara finnas till. Eller som gruppens enda manliga diakon, Kari Martikainen, exemplifierar med ord uttryckta av hans egen mamma när han en gång hälsade på henne: ”Det är så trevligt när det även finns någon annan som andas här.”

Susann Stenberg tillägger:

– De som är ensamma här på landsbygden är väldigt ensamma. Avståndet gör att om du inte är rörlig och

har tillgång till biltransport så blir det svårt att delta i olika aktiviteter. Men jag tänker så här, symboliskt: Om inte människan kan komma till kyrkan så ska kyrkan komma till människan. Klienten bestämmer hur dialogen utformas, vill han eller hon enbart tala om vardagliga saker så gör vi det. Somliga vill be, andra inte. Men alltid när jag går önskar jag Guds välsignelse för att på det sättet understryka att jag kommer från församlingen.

Jag tänker på Anitas lite trötta ögon som frågande tittade på Susann:

- Du kommer väl igen?
- Ja, det gör jag.

● MAGNUS LINDHOLM

Anita och Susann har känt varandra bara lite över ett år men att de är bästa vänner går inte att ta miste på.

Naisten asunnottomuus ja naistyön toimintamuodot

Tänään Suomessa elää noin 1800 asunnottomaa naista. Missä he ovat? Enää harvoin vastaamme kävelee nainen, josta voimme ensi silmäyksellä nähdä, että tuossa vaeltaa asunnoton koko omaisuus mukanaan. Toisaalta, jos nainen kantaa mukanaan yhtä muovikassia, ei tule ensimmäiseksi mieleen, että siihen voi mahtua hänen koko elämänsä.

Antti Sepponen

Naiset yhteiskunnan marginaalissa

Naisten asunnottomuus on suurelta osin piiloasunnottomuutta. Tämä tekee ilmiöstä vaikeasti hallittavan ja vaikeuttaa naisten tarpeisiin vastaavien palvelujen kehittämistä. Piiloasunnottomuus tarkoittaa sitä, että naiset majoilevat tuttavien ja sukulaisten luona vailla tietoa vakinaisesta asunnosta. Vaikka Suomessa on historiallisesti aina ollut asunnottomuutta, niin asunnottomuuden tutkimus on ollut vähäistä. Erityisesti asunnottomuudessa elävien omia merkityksiä ei ole nostettu esiin tutkimusten avulla, saati sukupuolierityisestä näkökulmasta. Tähän mennessä **Riitta Granfeltin** naisten asunnottomuudesta kertova väitöskirja vuodelta 1998 on ollut se tutkimus, johon Suomessa on viime vuosikymmeninä nojaututtu. On

aika tutkimuksen avulla tuoda esiin naisten asunnottomuuden ilmiötä 2010-luvulla ja eritellä sitä, miltä naisten asunnottomuus näyttää tällä hetkellä ja miten pystymme vastaamaan palveluiden avulla naisten tarpeisiin.

Halusin päästä väitöskirjatutkimuksessani mahdollisimman lähelle yhteiskunnan marginaalissa eläviä asunnottomia naisia tarkastelemalla naisten asiakkuuksien merkityksiä viimesijaisessa auttamisjärjestelmässä, eli naistyössä. Tutkimani naistyö muodostui vuosina 2005–2007 neljästä diakoniaorganisaation toimintamuodosta: tukipiste, valmennuskeskus, valmentava ja kuntouttava koulu- tus sekä naisten asumisyksikkö, jotka muodostavat yhdessä kiinnostukseni kohteena olevan tapauksen eli naisten asunnottomuuden.

Naistyö on julkisten palveluiden peili

Naistyö sijaitsee fyysisesti osana suurta diakoniaorganisaatiota, jolla on pitkät auttamistyön perinteet. Helsingin Diakoniasalaitos perustettiin vuonna 1867, ja työtä on leimannut toisaalta köyhien ja turvattomien keskuudessa tehtävä työ, toisaalta naisten yhteiskunnallisen aseman nostaminen. Naistyössä näkyvät sekä organisaation historialliset juuret että auttamistyön lähtökohdat. Naistyön voidaan nähdä olevan julkisten palveluiden peili, koska se ilmentää asunnottomien naisten asemaa yhteiskunnassa sekä julkisten palveluiden toimimattomuutta. Tuloksena nais erityyisen työotteen sisältävän diakoniatyön keskeisen periaat-

teen, ihmisten kokonaisvaltaisen kohtaamisen ja auttamisen.

Työntekijöiden ja naisten kohtamiseen sisältyy kolme ulottuvuutta: aineellinen, henkinen ja hengellinen. Henkinen ja hengellinen ulottuvuus liittyy osaksi taloudellista avustamista, joka näkyy asumisyksikössä ja tukipisteellä käytännöllisenä apuna naisten konkreettisesti hädässä. Naisten tarjotaan vaatteita, ruokaa, huonekaluja, maksetaan matkakuluja tai erilaisia tarvikkeita arjen tarpeisiin.

Elämäntapoja ei tarvitse muuttaa

Naistyön kokonaisvaltaiseen kohtamiseen liittyy se, että asiakkaina olevien naisten on mahdollista noudattaa valitsemaansa elämäntapaa eikä heidän tarvitse muuttaa käytöstään saadakseen tarvitsemiaan palveluita. Naiset saavat käyttää päihteitä eikä heidän tarvitse sitoutua kuntoutumiseen tai edetä palvelumuodoissa. Arjen kohtaamisissa kristillinen arvopohja näkyy työntekijöiden työotteissa.

Valotan väitöskirjassani naistyön kiinnipitävän ympäristön eri puolia, konkreettista vuorovaikutusta, hoivaa, huolenpitoa ja läsnäoloa sukupuolierityisessä ympäristössä, mutta myös henkistä, hengellistä ja tunnetason kosketusta. Tulokset määrittävät myös poissulkevan ympäristön piirteitä, mikä näkyy institutionaalisina hallinnan käytäntöinä sekä työntekijöiden palveluohjauksena. Tuloksena mukana poissulkeva ympäristö rajaa joidenkin naisten asiakkuutta,

mutta samalla tarjoaa toisille naisille kiinnipitävän ympäristön ja mahdollisuuden uudenlaisiin asiakkuusidentiteetteihin.

Miesten tarpeet, naisten tarpeet

Tutkimukseni johtopäätöksenä on tuoda keskusteluun sukupuolen merkitys sosiaalityön tutkimuksen kentällä. Suomalaisessa sosiaalityön tutkimuksessa harvoin tunnustetaan sukupuolta, vaikka ala on hyvin naisvaltainen. Eli ei tulkita, onko mies- tai naisasiakkailla erityisiä tarpeita eikä määritellä sitä, kuinka hyvin universaalit palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeita. Tutkimukseni toisena johtopäätöksenä on tuoda julki, kuinka Suomessa on kehitetty naisten lähtökohdista ainutlaatuisia palvelukokonaisuuksia, joista tarvitsemme sekä lisää tietoa että tutkimusta, jotta niitä voidaan kehittää edelleen tai niiden perusteella voidaan kunnissa ja järjestöissä luoda uusia palveluita. Tämän hetken ajankohtainen haaste on esimerkiksi palvelujen kehittäminen nuorten huumeita käyttävien naisten tarpeita vastaaviksi.

Ei ole helppoa kohdata marginaalissa eläviä naisia, saati työskennellä heidän kanssaan. Naistyön palvelut ovat monella tapaa ennalta ehkäiseviä palveluita. Niiden avulla voidaan ennalta ehkäistä naisten asunnottomuutta ja vähentää heidän tarvettaan käyttää terveydenhuollon päivystyspalveluita. Oikein kohdennettuna naistyö kannattelee naisia, tukee heitä irrottautumaan asunnottomuudesta sekä mahdollistaa naisille kuntoutumisen ja toipumisen. Vaikka osa naistyön toimintamuuodoista on päätynyt, osa on juurtunut pysyvästi tutkimaan diakoniaorganisaatioon.

● RIIKKA HAAHTELA

YTT, johtava sosiaalityöntekijä

Asiakkuuksien rakentuminen asunnottomille suunnatussa naistyössä -kirjan voi ladata Tampereen yliopiston julkaisuarkistosta.

Ankea virsikirja

Raamatulle emme voi mitään. Se on kerran kirjoitettu eikä sitä voi muuttaa.

Toisin on virsikirjan laita. Suomen luterilainen kirkko on koonnut useita virsikirjoja viisisataavuotuisen historiansa aikana. Nykyinen on peräisin vuodelta 1986.

Katsotaanpa siis, mitä virsikirja kertoo atomiajan kristityistä.

Ensimmäisenä silmään pistää, että olemme syvästi uskovaisia ja hengellisiä ihmisiä.

Rukoilemme hartaasti. Seurakunta on kotimme. Annamme koko elämämme Jumalalle. Teologiamme on runsasta ja oikeaoppista.

Epäilyn näkökulma puuttuu lähes kokonaan. Samoin toisella tavalla uskovien.

Kuinkahan moni oikeasti kokee virsien hard core -hengellisyyden omakseen? Ei ehkä kovin moni kirkkoväestäkään.

Silti virret lauletaan kun laulun aika on. Sanat menevät siinä sivussa, kun emme ajattele liikaa emmekä ota kaikkea niin vakavasti.

Sen sijaan konfirmaatiokirjoissa laulu vaikenee. Ehkä siitä syystä, että ihmiset aidosti pohivat, voivatko he yhtyä virren sanoihin. He kun eivät halua laulaa sellaista, mikä ei ole totta itselle.

Me paatuneet sisäpiiriläiset emme taida tajuta, kuinka kovatasoista hengellisyyttä virtemme vaativat ihmisiltä.

Miltei jokaisen virren taustavireenä on ongelma. Synti. Olemme pa-

hoja ihmisiä. Pyytelemme sitä anteeksi ja pyydämme tulla paremmiksi.

Joissakin virsissä joka rivi henkii synnin surkeutta. Toisissa se on läsnä pinnan alla, mutta tunnustettavana kuitenkin. Mahtaa olla yhtään juhlahetken ilovirttä, josta ei löytyisi synkkää pilvenreunaa?

Osittain tämä johtuu siitä, että kristinusko perustuu syntiongelmaan ja sen ratkaisuun Jeesuksen kautta. Tämän virsikirja huomioi suorastaan inhorealistisesti.

Silti sitä kyselee, eivätkö kristityt koskaan laula pelkämästä hyvästä olost, ilosta ja kiitoksesta. Pisimmälle pääsemme vuodenaikavirsissä, joissa juhlietaan luonnon ihanautta.

Mutta itseän emme ole koskaan täysin tyytyväisiä. Aina jokin harmittaa veisaajaa.

Kun virsien sanoitusten vuosilukuja selailee, hämmästys on melkoinen. Suurin osa on tosi vanhoja. Keski-ikä on varmasti pitkälle toista sataa vuotta.

Tämä selittää jotakin. Virtemme ovat syntyneet herranpelkoi- sessä sääty-yhteiskunnassa, köyhissä ja kurjissa oloissa, kauan ennen antibiootteja, särkylääkkeitä ja sähkövaloa.

Sanoituksia on toki päivitetty. Silti entisajan vakava ankeus kuultaa läpi. Se jopa tunkeutuu joihinkin uudempiinkin virsiin.

Diakonia toimii maaseudullak

Unohtaako diakonia maaseudun syrjäytyneet vai onko diakonia voimissaan juuri maaseudulla? Ajattelin ensin kirjoittaa siitä, kuinka rankkaa meillä täällä pohjoisessa on; vähän työntekijöitä ja vähän rahaa. Mutta mitäpä tuota valittamaan. Onhan meillä kuitenkin tunturit ja luntia! Ja sitä paitsi on tutkittu, että täällä asuvat Suomen onnellisimmat ihmiset ja ilma on Euroopan puhtainta! ☺ ja piti kirjoittaa, miten diakonia huolehtii syrjäytyneistä?

Kuka siis on syrjäytynyt? Wikipediasta luin, ettei sille ole vakiintunutta määritelmää suomenkielisessä sosi-aalitutkimuksessa. Täytyy siis miettiä, onko ihminen syrjäytynyt, jos ei pysty eikä jaksakaan enää osallistua, mutta on tilanteeseensa tyytyväinen? Ei hän välttämättä omasta mielestään ole syrjäytynyt. Täällä kuitenkin on totuttu aika yksinkertaiseen elämään, ja mm. kulttuurimeinoja siinä merkityksessä kuin yleensä ajatellaan, täällä ei niinkään kaivata. Tärkeää on arjen sujuminen. Syrjäytyminen uhkaa siis ainakin niitä ihmisiä, joilla on taloudellisia ja sosiaalisia vaikeuksia sekä ihmisiä, joilla on terveydellisiä ongelmia.

Kaikki on kaukana

Ja täällähän on paljon yksin asuvia ja perheitä, jota elävät taloudellisesti ja sosiaalisesti ongelmallisissa olosuhteissa, joista on huonot mahdollisuudet vapautua. Jotain pitäisi tehdä! Mutta esim. muuton esteitä on paljon: talot eivät käy kaupaksi, on vaikea luopua perintötilasta ja totutusta asuinympäristöstä eikä tarjolla ole kunnollisia vuokra-asuntoja. Työt ovat päätöitä, työhön menemiseen tarvitaan monesti oma auto, sillä julkinen liikenne on vähäistä tai sitä ei ole. Ja auton pito on tunnetusti arvokasta! Sairaudet rasittavat taloutta. Terveyskeskus on monille kaukana, ja lisäksi terveyskeskuksen virkojen täyttämässä on täällä ollut jo vuosia ongelmia. Yksityislääkärien vastaanotot ovat myös kaukana, eikä läheskään kaikilla ole niihin varaa. Lisäksi tulevat mielen-terveys- ja päihdeongelmat. Niin ja ne sukuriidat yms., joita onkin sitten aika vaikea selittää.

Seurakunnan ja SPR:n vapaaehtoiset käyvät yhdessä virkistämässä Palvelu-päivän väkeä kerran kuukaudessa Palvelukoti Marjapaikassa.

Eletään maantieteellisesti laajassa, mutta muuten aika suppeassa piirissä. Niin kunnan kuin seurakunnan viranhaltijat ovat monille tuttuja. Joidenkin kohdalla se on etu ja toisten kohdalla haitta. Huhumyllyhän on ihan mahdollinen, mutta siellä joukossa aina joskus on ihan oikeaa tietoa. Ilman ihmisten omaa yhteydenottoa tai lähimmäisen antamaa viestiä ei viranhaltijankaan voi olettaa tietävän avun tarpeesta. Onneksi molemmissa kunnissa on taitavia työntekijöitä, ja joskus yhteistyöllekin tulee mahdollisuuksia. Lähtökohta on kuitenkin se, että jokainen vastaa omasta elämästään, mm. ottamalla tarvittaessa yhteyttä.

Naapuriapua ja ryhmätoimintaa

Viranomaisten lisäksi on vielä paljon naapuriapua ja joitain henkilöitä, jotka huolehtivat vähän kauemmaksiin. Järjestettyyn lähimmäispalveluun täällä ei ole totuttu kuulumaan (onneksi, sillä silloinhan pitäisi kerätä järjestämään tapaamisia ja palkita vapaaehtoisia). Monet seurakunnan

vapaaehtoisista kokevat saavansa riittävän tuen seurakunnan taholta osallistamalla seurakunnan yleiseen toimintaan, kuten jumalanpalveluksiin ja muihin tilaisuuksiin.

Myös ryhmätoiminnalla on tarkoitus vähentää syrjäytymistä. Enontekiöllä SámiSoster ry:n kanssa on toiminut eläkeläisten kerhoja. Nyt näitä ”Virtapiirejä” on neljällä kylällä. Ohjaajana toimii vuorollaan yhdistyksen, kunnan tai seurakunnan työntekijä. Kirkonkylällä kunnan kotipalvelu avustaa kerhoon siirtymisessä. Toisten kerholaisten kanssa kävellään ja toisia tuodaan autolla. Ohjelma on perinteinen kerho-ohjelma: laulua, keskustelua, jumppaa ja aivojumppaa sekä hartaus (ainakin jos seurakunnan työntekijä on paikalla). Hetan Virtapiiri kokoontuu seurakunnan ja SámiSosterin aloittamalla kirpputori-kohtaamispaikalla, Luovatuvalle. Luovatupa on omiaan ehkäisemään myös syrjäytymistä mahdollistamalla kuntalaisten kohtaamisen kauppareissuillaan.

Muoniossa vuosikymmeniä ollut Kultaisen iän kerho loppui muutama vuosi sitten. Vaikutti siltä, että 80-vuotiaat eivät mielestään vielä olleet siinä iässä, ja sitten kun olivat, eivät enää kyenneet kerhoon. Monet entisistä kerholaisista olivat muuttaneet palvelutaloon, entiseen vanhainkotiimme. Keksinkin pyytää palaveriin Muonion SPR:n väkeä yhdessä seurakunnan vapaaehtoisten kanssa suunnittelemaan jotain virkistystä silloisen vanhainkodin asukkaille. Tulokseksi oli kerran kuukaudessa kahden tunnin ohjelmallinen tapaaminen sekä kesäisin kaksi retkeä lähiseudulle. Toisen retken järjestämisessä on myös Lions

Club ollut merkittävänä toimijana. Vapaaehtoiset ovat pääosin eläkeläisiä, ja monet saavat itselleenkin virkistystä tästä toiminnasta.

Toimintaa erityisryhmille

Erityisryhmiin kuuluvat jäävät helposti omiin oloihinsa. Rovastikunnallista toimintaa, kuten leirejä ja kirkkopyhiä, on kehitysvammaisille, mielenterveysongelmallisille, päihdeongelmallisille, näkövammaisille ja kuulovammaisille tarjolla. Näistä ryhmistä kehitysvammaiset osallistuvat mielellään. Molemmissa kunnissa tämä ryhmä on aika pieni, ja on mielekästä järjestää omien tilaisuuksien lisäksi tapaamisia vähän isommalle porukalle, kuten Tunturi-Lapin alueella asuville. Rasitteeksi muodostuvat pitkät matkat ja etenkin kuljetuksen hinta. Nykytyyliin nuokuljetuksetkin monissa seurakunnissa pitää kilpailuttaa. Tuloksena voi olla sitten helposti hajoava bussi, jolla saa ajaa enintään 80 km/h. Kyllähän se matka sitten kestääkkin, kun sitä on yli 300 km. Kokemusta on!

Seurakuntalaisten toiminta: Vielä on meillä diakoniaa. Naapurit tunnetaan ja annetaan apua ja tehdään yhdessä asioita. Huolestutaan lähimmäi-

sen puolesta. Naapurien, sukulaisten tai ihan vieraiden puolesta toimitaan asioita ja etsitään apua myös virallisilta tahoilta. Osallistutaan vastuun kantamiseen seurakunnan toiminnasta esimerkiksi järjestämällä tilaisuuksien tarjoilua ja ottamalla tarvittaessa muuta vastuuta ilman palkitsemisen toivoa. Luovatuvalle kerätään kahvituksella ja joskus arvoilla rahaa oman seurakunnan diakoniatyön avustuksiin.

Oma toiminta: Jos olet saanut selälaisen kuvan, että täällä diakonissa tekee vähän sitä ja tätä, niin sehän on ihan oikea kuva. Kaikkea en ole osannut tähän kirjoittaa, ja olisin kai voinut ruikuttaa lisää seurakunnan köyhyydestä, työn raskaudesta ja resursien vähäisyydestä. Tällaista tää on, pohjoisen diakoniatyö; yritän olla ”jonakin” ja teen kaikkea, mitä kerkeän, osaan ja jaksan, siinä tärkeysjärjestyksessä ja sillä viisaudella, mikä kulloinkin on. Sitten vaivun ”pyhän huolehtomuuden tilaan”, kun ei aika eikä äly ihan riitä tän maailman korjaamiseen.

● REETTA RIIPIRANTA
diakonissa Muoniossa 60 % ja
Enontekiöllä 40 %

Merkitse kalenteriisi!

Diakonian päivät 2016 *Kutsuttu*

Diakoniatyöntekijät kokoontuvat 22.–23.9. Turkuun pohtimaan keskenään diakonian kysymyksiä. Lauantaina 24.9. mukaan liittyvät myös vapaaehtoistoimijat ja kaikki muut diakoniasta kiinnostuneet.

Torstai 22.9. – lauantai 24.9. 2016
Ilmoittautuminen alkaa 1.10.2015

Hinnat:

- ◆ osallistumismaksu to–la, sisältää kahvit ja torstain lounaan 160 €
- ◆ ruokailupaketti pe–la 90 €
- ◆ vain lauantain mukanaolo, sisältää lounaan ja kahvin 25 €

1.5.2016 jälkeen ilmoittautuneet:

- ◆ osallistuminen ja ruokailu to–la 300 €
- ◆ pelkkä ilmoittautuminen 210 €

Ilmoittautuminen päättyy 15.8.2016

<https://www.lyyti.in/kirkondiakonianpaivat>

Kuolevan hyvä hoito – Yhteinen vastuumme

Seminaari Finlandia-talossa 24.9.2015

Ohjelmassa mm:

arkkiatri **Risto Pelkonen**: Kuolevan hyvä hoito – moraalinen vastuumme
Pirkanmaan sairaanhoitopiirin johtaja **Rauno Ihalainen**: Saattohoidon järjestäminen – mitä Sote saa aikaan?
teatterineuvos **Kalle Holmberg**: Omaisen puheenvuoro
Paneelikeskustelu eri teemaryhmissä
Ilmoittautuminen:
<http://congress.utu.fi/saattohoito/>

Alueelliset seminaarit yhdessä sairaanhoitopiirien, THL:n ja STM/

2015: Etenen kanssa
21.10 Rovaniemi
19.11. Oulu
3.12. Jyväskylä

2016: tammikuu Jyväskylä
9.2. Turku
10.3. Vaasa
10.4. Lappeenranta
toukokuu Helsinki

Oppilaitosdiakonia – mitä ja ke

”Hei. Olen Hanna Koivisto ja koulutukseltani sairaanhoitaja ja diakonissa. Työnantajani on Tampereen evankelisluterilainen seurakuntayhtymä, mutta työpaikkani on täällä teidän luonanne oppilaitoksissa.”

Esittäytyessäni uusille opiskelijoille kerron heille edellä mainitulla tavalla olevani kirkon töissä, mutta en kirkossa töissä. Itseasiassa kirkon seinien sisällä olen työtehtävissä melko harvoin. Sen sijaan seurakuntalaisten, lähimmäisten vieressä olen jokaisena työpäivänä.

Reilu kahdeksan vuotta sitten silloinen diakoniajohtajamme **Matti Heilin** kutsui minut luokseen ja kertoi aja-

tuksen oppilaitosdiakoniasta tulevan toteen. Tähän työhön hän kutsui minua. Seuraavana vuonna sain oppilaitosdiakonin viran. Alusta lähtien olen työskennellyt Tampereen toisen asteen oppilaitosten opiskelijoiden diakoniatyöntekijänä. Kaksi vuotta sitten kaksi opinahjoa yhdistyi ja niin syntyi Tredu (Tampereen seudun ammattiopisto). Nuoria opiskelijoita on 8000, aikuisopiskelijoita 10 000 ja henkilös-

töä 1000. Lisäksi toisen asteen opiskelijoita ovat myös lukio-opiskelijat, joita on 3200 ja aikuislukiolaisia 800. Tuollaiset luvut pitävät sisällään jo monenmoisia elämäntilanteita.

”Diakoniatyön tarkoituksena on auttaa niitä, jolle muu apu ei ulotu tai jotka eivät osaa hakeutua tarjolla olevan avun piiriin.” Kokemukseni mukaan mitä nuoremmasta opiskelijasta on kyse, sen suurempi kynnys on pyytää apua. Minulla on työhuone Tampereen suurimmalla toisen asteen oppilaitoskampuksella. Lisäksi käyn sekä sovitusti että tarvittaessa useammalla eri toimipisteellä (Tredulla on yhteensä 19 toimipistettä). Työn haastavuutta lisää laajentunut organisaatio, lisään-

Hannu Jukola

nelle se on

tynyt opiskelijamäärä ja opiskelijoiden ikähaarukka 15–55 vuoden välillä.

Teen yhteistyötä erityisesti opettajien, opojen, kuraattoreiden, ohjaajien ja opiskeluterveydenhuollon kanssa. Seurakuntayhtymän puolelta lähimmät työtoverini ovat ammattikasvatuspastori, diakoniatyöntekijät ja nuorisotyöntekijät.

Mukana oppilaitosten arjessa

Viime syksynä palatessani hoitovapaalta työhön sain ensimmäisen työhuoneen oppilaitoksesta. Heidän aloitteestaan. Tämä kädenojennus tuntui luottamuksen osoitukselta. Toimitilojen mentyä remonttiin sain uuden työhuoneen toisesta oppilaitoksesta kun ”me halutaan pitää sut täällä meidän luona”. Tapaan päivittäin opiskelijoita kahden kesken, teen luokkavierailuja, ryhmäytyksiä yhdessä koulun tukihenkilöstön ja opettajien kanssa, virkistysretkiä, tutustumiskäyntejä, kiusaamistilannepurkuja jne. Kuulun kriisihuoltoryhmiin ja toimin mukana koulujen aktiviteettipäivissä ja osallistun vuosijuhliin.

Toimintatavassani olen alusta lähtien pitänyt tärkeänä hoitaa vastuu tehtävääni toista ihmistä huomioiden ja kunnioittaen. Olen kirkon työntekijä, en sosiaalityön virkamies. Minulla ei ole oikeutta puuttua oma-toimisesti kenenkään elämäntilanteeseen. Mutta teen itseni näkyväksi ja tarjoan apuani niin opiskelijoille kuin työntekijöille. Olen käytettävissä. Usein moniammatillinen apu tavoittaa parhaiten juuri siksi, että yksin harvoin voimme kaikkeen hätään vastata. Silloin on tärkeää saada yhdessä toisten asiantuntijoiden kanssa jakaa auttamisvastuuta.

Nuoret ovat yksinäisiä

Minulta kysytään usein siitä, mikä on vaikeinta nuorten elämässä. Sanoisin edelleen niin kuin sanoin jo viisi vuotta sitten: yksinäisyys. Tämä viil-

tävä kipu löytyy yllättävän näkyvien ongelmien takaa lymyilevänä ja eristävä. Yksinäisyys aiheuttaa oman arvontunnottomuutta, hyväksynnän puutetta, kelpaamattomuutta, erakointumista. Konkreettisia seurauksia ovat syömishäiriöt, päihdeongelmat, peliriippuvuus, opintomenestyksen huononeminen tai opintojen keskeytyminen, ihmissuhteiden rikkonaisuus ja elämän tarkoituksettomuus. Pahimpana seurauksena totaalaisesta hylkäämisen tunteesta seuraavat itsemurhaajatukset ja myös lopulliset teot.

Ihmisen kaipuu toisen ihmisen luo on meissä jokaisessa. Oppilaitosdiakoniassa tärkeimpänä asiana olen kokenut ihmisen kohtaamisen. Todellisen kohtaamisen. Vasta kun nuori on kokenut tullessa kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään, hän pystyy ottamaan tarjoamani avun vastaan. Luottamus on ensiarvoisen tärkeää työssäni. Luonani käy usein opiskelijoita, jotka mielestäni tarkkailevat ilmapiiriä ja minua. Tulen aikaa myöden tutuksi, kun olen heidän tavoitettavissaan oppilaitoksissa. Samoin oppilaitosten henkilökunnan on helppo lähestyä, kun olemme työtovereita.

Luottamussuhteen synnyttyä on vaikeiden elämäntilanteiden käsitteleminen mahdollista. Autan myös konkreettisisissa ongelmatilanteissa. Kauttani saa ruoka-apua tai autan opiskelijaa hakemaan asuntoa ja selviytymään itsenäisen elämän alussa. Olen vetänyt opiskelevien yksinhuoltajien perheleiriä, tehnyt vuosittain yhden rippileirin ja uutena työmuotona toimin nyt kuolinviestipäivystäjänä.

Kaikki eivät löydä tietä kirkkoon

Diakonia on perinteisemmin kuulunut tehtäväksi kirkon seinien sisäpuolella. Toki aina on tehty vierailuja laitoihin ja koteihin. Mutta suurin osa tapaamisista on tapahtunut kirkon toimitiloissa, niin että seurakuntalaiset ovat tulleet hakemaan tarjolla olevaa apua. Työpaikkatyö, kuten oppilaitos-

Kirkko on jäsentensä muodostama yhteisö, jonka tulisi palvella mahdollisimman hyvin seurakuntalaisiaan.

diakonia, on vieraampi käsite diakonian kentällä. Työssäni olen kuitenkin saanut päivittäin todeta, kuinka paikallaan on, että me diakoniatyöntekijät myös menemme seurakuntalaisemme, lähimmäistemme luo.

Kirkossamme on kehitetty hienoja toimintatapoja, joita osaa olla purkamassa. Kehittämässä. Miten kehitystä voi olla se, että toimiva organisaatio puretaan? Kirkko ei ole ihmisten omistama yhtiö, jonka tulisi tuottaa mahdollisimman suuri hyöty taloudellisessa mielessä. Kirkko on jäsentensä muodostama yhteisö, jonka tulisi palvella mahdollisimman hyvin seurakuntalaisiaan. Olemme liian kauan mieltäneet kirkon toiminnan tapahtuvan siellä, missä toimitilat ovat. Olemme unohtaneet ihmiset. Oppilaitosdiakoniassa olen saanut viidä lähimmäisenrakkautta myös niille, jotka eivät koskaan ole löytäneet tietänsä kirkkoon. Vielä. Mutta huomenna ehkä he löytävät tiensä sinne, koska he olivat niin arvokkaita, että heidän luokseen mentiin ensin.

Usein kuulee puhuttavan, kuinka lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus. Tänä keväänä olemme jälleen valinneet uusia päättäjiä päättämään yhteiskuntamme asioista. Samoin seurakunta sai uusia päättäjiä viime vuonna. Ovatko sloganit jääneet vain vaalilauseiksi vai onko niistä pidetty ja pidetäänkö niistä kiinni? Nuorissa ON tulevaisuus.

● HANNA KOIVISTO

Oppilaitosdiakoni
Tampereen ev.lut.srk-yhtymä

Diakonista politiik

*Lähtekää rauhassa.
Olkaa rohkeat,
pitäkää hyvistä kiinni,
älkää vastatko pahaan pahalla.
Rohkaiskaa arkoja,
tukekaa heikkoja,
auttakaa sorrettuja,
kunnioittakaa kaikkia ihmisiä.
Rakastakaa ja palvelkaa Herraa
Pyhän Hengen voimassa iloiten.*

Lempitekstini kirkkomme Jumalanpalvelusten kirjassa on tuo viikkomessun päättävä lähettäminen. Näillä sanoilla Jumalan seuraajat rohkaistaan maailmaan sitä palvelemaan ja uudistamaan. Kehotuksen sanoissa on mielestäni hyvin viisaasti tiivistetty elämän tavoite ja idea jokaiselle kristitylle, parin sanan riisumisella ateistillekin. Ehdottoman osuva tehtäväksi anto on jokaiselle poliitikolle.

Teksti on mitä diakonisin ja yhteiskunnallisin, siksi juuri kaukana kaikesta hyväntekeväisyysshempeilystä. Hyvästä kiinni pitäminen, sorrettujen auttaminen ja kaikkien ihmisten kunnioittaminen ovat rankkoja – henkilökohtaista rohkeutta, päättäväisyyttä ja rehellisyyttä – edellyttäviä haasteita kenelle tahansa. Ei ihme, että Pyhä Henki, totuuden ja rakkauden Henki nousee esiin tarpeellisen voiman lähteenä: Totuus pakottaa ihmisen katsomaan itseäänkin silmiin ja rakkaus pakottaa näkemään toisen ihmisen ihmisenä. Molempien

haasteiden edessä ainakin minua yhä uudelleen hieman värisyttää, usein hävettääkin. Jo lähisuhteissa totuus tekee usein kipeää, rakkaus vieläkin kipeämpää. Totuudellisuus, vastuullisuus ja läpinäkyvyys päätöksenteossa ovat yhteiskunnallisella tasolla aivan yhtä kipeitä ideaaleja jokaiselle poliittiselle toimijalle.

Diakonian on kovin helppo määrittellä visionsa ja missionsa. Se kohottaa totuuden ihmisestä ja ihmisten yhteydestä ja ykseydestä kaikkein syvimmin ehtoollisella. Siksi maailmaan lähettäminen seuraakin sitä. Ehtoollisella konkretisoituu se, että olen aina ja jokaisessa elämäni vaiheessa Jumalan armon ja rakkauden arvoinen ihminen ja juuri siksi yhteisön jäsen. Samalla konkretisoituu se, että jokainen muukin ihminen on aina ja elämänsä jokaisessa vaiheessa Jumalan armon ja rakkauden arvoinen ihminen. Niin minunkin tulee jokainen muu ihminen nähdä ja ymmärtää – aina ja kaikkialla kunnioittamisen, välittämi-

sen, rakkauden arvoisena ihmisenä, ihmisenä, jota kukaan ei ole oikeutettu halveksimaan tai sortamaan. Ihmisenä, jonka kanssa minä kuulun ihmisenä yhteen ja josta olen omalta osaltani vastuussa – kuten hänkin minusta. Siksi diakonia on syvimmältä olemukseltaan aina ihmisarvotaistelua, toisen ihmisen ihmisyyden kunnioittamista. ”Kristillisen uskon perussanomana mukaan diakonia on väylän raivamista syvyydestä pinnalle, syyllisyyden sävyttämästä häpeästä edes sen verran hyväksytyksi, että muut uskaltavat tunnustaa ihmisen olemassaolon. Diakonia vääntää niitä ovia auki, joita yhteisö pyrkii sulkemaan”, tiivistä viisaasti **Paavo Voutilainen** aikanaan.

Yhteisö, joka viime aikoina on pikemminkin sulkenut kuin avannut ovia on se, mitä suomalaiset ovat tottuneet nimeämään hyvinvointivaltioksi. Hyvinvointivaltioksi, jota ja jonka tulevaisuutta viimeiset hallitukset ovat systemaattisesti hyvästelleet enemmän tai vähemmän sattumanvaraisilla leikkauksilla, tulkinnan varaisilla veroeduilla parhaiten ansaitseville tai pelkällä päättämättömyydellä. Joskus – niin epäilen – myös totuudellisuuden tarkoitushakuisella unohtamisella. Entinen ministeri voi jyrkästi vastustaa perintöveron poistoa, mutta seuraavassa työssään ajaa veron lakkauttamista ponnekkaasti.

Vaalikampanja on käynnissä, vaaleihin on kirjoittaessani vielä pari

kaa?

viikkoa aikaa. Vaalien teemat ovat mielestäni jopa järkyttävän kapeita. Kurjistuva talous ja valtiontalouden tulevat pakkosäästöt hallitsevat keskustelua. Se on toki ymmärrettävää – niin surkeaan tilanteeseen maamme on annettu ajalehtia. Eikö kuitenkin ole jotain masentavaa siinä, että Suomen puolueiden ja vaaliehdokkaiden visio ja missio näyttäisivät enää ulottuvan siihen, mitkä säästöt on toteutettava uuden hallituskauden alussa? Todelliset intellektuellit käyvät vielä keskustelua siitä, pitäisikö maamme tai jopa Euroopan taloutta pikemminkin elvyttää kuin kuristaa. Mammonan kuristusote hallitsee silti sitäkin pohdintaa. Maailma nähdään kovin kapean putken läpi; supisuomalaisesta ja taloudellisesta horisontista ja vain siitä.

Mitkä tässä tilanteessa olisivat diakonian kysymykset itselleen, maailmalle, uudelle eduskunnalle ja hallitukselle? Vai tyytyykö diakoniakin näkemään ihmisen pelkkänä homo oeconomicuksena? Keskittyykö sekin näkyjen sijasta suremaan Suomen kirkon kaventuvia tuloja, diakonian virkojen vähenemistä, toimintavarojen leikkauksia? Tyytykö sekin vain äänettömän yhtiömiehen rooliin yhteiskunnassa – taloudelliseen hätäapuun ja leipäjonoihin? Käpernymään sisäänpäin ja kaventumaan niin aatteellisesti kuin ajatuksellisestikin?

*”Rohkaiskaa arkoja,
tukekaa heikkoja,
auttakaa sorrettuja,
kunnioittakaa kaikkia ihmisiä.”*

Se ei ole kansallinen haaste, se ei ole kapeasti uskonnollinen haaste. Se koskee koko maailmaa ja kaikkia ihmisiä. Mistä siis aloittaisin keskustelun – poliittisen ja diakonisen?

Mihin Suomi haluaa kehittää yhteistä Eurooppaa aatteellisesti, sivistyksellisesti, sosiaalisesti? Mitä sisällöllistä antia Suomella on Euroopan ja erityisesti eurooppalaisten nuorten tulevaisuudelle? Mikä on meidän unelmamme Euroopasta?

Mikä on suomalaisten vastuu Afrikan ja Lähi-idän pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden kasvojen edessä? Mikä on heidän ihmisarvonsa meille, minulle? Mitä tarkoittaa Euroopan valtioiden välinen solidaarisuus? Mitä tarkoittaa kristillinen veljeys ja sisaruus Lähi-idän kristittyjen kanssa?

Mitä merkitsee ilmaston muutos, mitä sen tulevien seurausten ennakointi nyt? Miksi Suomi on jäämässä ympäristöpoliittiseksi peränpitäjäksi keskisen ja pohjoisen Euroopan valtioiden joukossa? Mitä meille merkitsevät yksi maailma, Antarktiset, Itämeri, energian tuotannon hajautetut vaihtoehdot tai vaikkapa Talvivaara ja susi Suomen luonnossa?

Mitä yhteiselämän radikaaleja kulttuurisia muutoksia ikärakenteen muutos ja yhteiskuntamme vanheneminen edellyttävät? Miten kehittää uusi yhteisvastuun ja yhteistyön toimintakulttuuri? Mitkä ovat ne sosiaaliset rakennemuutokset sekä asuminen muodot, jotka mahdollistavat sen,

että ihmiset, vanhatkin ihmiset voivat elää, mutta myös kuolla kotona? Ei yksin jätettyinä vaan turvattuina?

*”Olkaa rohkeat,
pitäkää hyvästä kiinni!”*

● KAI HENTTONEN

Markus Henttonen

Yhteys kehitysvammaisten ihmisten arkeen

Työalueelleni perustettiin uusi kehitysvammaisen ihmisten työ- ja päivätoimintayksikkö. Sananmukaisesti törmäsin itsemääräämisoikeusseminaarissa alueen työtoiminnan johtajaan. Hän kysyi heti: ”Nyt uusi yksikkö on aloittanut. Mitäs me yhdessä tehtäisiin?”

Hänen suorasta katseestaan ja spontaanista kysymyksestään tiesin, että yhteistyö on ollut tähän asti toimivaa. Minut on koettu luotettavana ja osavana kumppanina. Kirkko on selkeästi ollut läsnä kehitysvammaisten ihmisten työpäivissä – liikun aina tunnistettavasti papinpaidassa. Se on koettu hyvänä. Lisäksi kysymyksessä lepäsi hyvin kokonaisvaltainen ihmiskäsitys – myös hengellinen tarve on osa ihmisyhteyttä. Hengellisyden huomioiminen on osa ihmisen kokonaisvaltaista kohtaamista. Siihen liittyy oleellisesti oikeus uskoon ja uskonnonharjoittamiseen, ei vain uskonnottomuuteen. Nämä molemmat vaativat paljon arjen suoraa kunnioitusta, joka ei ole sanahelinää.

Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnassa pidän papin ryhmiä, joissa etsimme yhdessä konkreettista muotoa ja selkeitä sanoja uskolle, kirkkovuoden asioille ja toinen toistemme kanssa elämiselle. Vaikeasti kehitysvammaisten ryhmässä koemme yhdessä kuulokuvia, tuok-

suja, esineitä ja toinen toisemme. Kommunikaatioryhmässä vain harva käyttää sanoja vuorovaikutukseen toisten kanssa: luomme yhdessä konkreettisista esineistä pöydälle kuvia esimerkiksi siunauksesta ja omalla nimellä kutsumisesta. Keskusteluvissa ryhmissä käymme monipolvisia ajatusten vaihtoa elämästä ja Jumalasta. Talossa liikkuessani ehdin kysyä monet kuulumiset ja kuulla monta elämän tapahtumaa. Käytettävissä oleminen on tärkeää. Myös työntekijöiden käytettävissä oleminen ja jakamisen kysyminen.

On mentävä luo

Kirkon työntekijöiden tulee olla yhä enemmän läsnä ihmisten arjessa työpaikoilla, hoitoyksiköissä, sairaaloissa, opiskelupaikoissa ja kodeissa. Minulla ja kollegoillani on tuo yhteys kehitysvammaisten ihmisten arkeen. Se eletään työssä, opiskelussa, koulussa ja kodeissa mitä moninaisimmissa elämäntilanteissa. Seurakuntien diakoneilla on tiivis yhteys oman alueen kehitysvammaisten ihmisten arkeen. Seurakunnat ovat työnantajina mahdollistaneet päätoimisille papeille (23) ja diakoneille (5) keskittymisen kehitysvammaisiin ihmisiin ja heidän erityiskysymyksiinsä. Niin on hyvä. Sillä 40 000 kehitysvammaista seurakuntalaista ja heidän lähi-ihmistään ei voi vain odottaa kirkonmaällä. On mentävä luo.

Diakonien ja pappien soke-ripalojen myötä kirkko on läsnä ih-

Kehitysvammaistyön pappi Tiina Peippo visualisoi Raamatun kertomuksia kaikille ymmärrettävällä tavalla.

misten arjessa. Se on erityisen tärkeää sellaisten ihmisten kohdalla, jotka eivät itse pysty hakeutumaan tai liikkumaan seurakunnan yhteyteen. Työ vaatii sinnikästä sitoutumista ja työnantajan lujaa näkyä toisesta ihmisestä kirkollisen työn ytimenä, sillä näistä kohtaamisista harvoin luetaan lehdistä, vaikka yksityiselle ihmiselle ne voivat olla voimaannuttavia, joskus jopa käänteentekeviä. Samalla vastataan kävelevä ”kirkko” on aina todistus ihmiselämän monitahoisuudesta. Halusimme tai emme, ihmiselämään liittyy hengellinen ulottuvuus, jonka kanssa on opittava elämään kunnioittavasti.

● TIINA PEIPPO

Uudenmaan kehitysvammaistyön pappi

Pienyrittäjien rinnalla – kokemuksia Helsingistä

Viime vuosien talouskriisi on koetellut pienyrittäjiä. Kirkon järjestämä vertaistuki on saanut hyvän vastaanoton.

Helsingin seurakuntien yhteiskunnallisessa työssä on huomioitu pienyrittäjiä jo vuosien ajan. Aloite yrittäjien tukemiseen tuli kesällä 2009 Uudenmaan Yrittäjiltä piispa Mikko Heikan kautta. Talouskriisin ennakoitiin vaikuttavan pienyrittäjien toimintaedellytyksiin ja jaksamiseen 1990-luvun laman tavoin.

Toiveeseen vastattiin Pienyrittäjien tukihankkeella (2010–2014), joka etsi keinoja tukea kriisiin joutunutta pienyrittäjää henkisesti ja liiketoiminnan kehittämisessä sekä verkotti pienyrittäjiä toisiinsa.

Pienyrittäjälle tukea -esiselvitysprojektissa (6/2014–2/2015) puolestaan kartoitettiin pienyrittäjien tilannetta ja tuen tarvetta sekä kehitettiin henkisen tuen menetelmiä. Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja Hämeen ELY-keskuksen rahoitus toimi vipuvartena kokeiluille.

Keskiössä yksinyrittäjät

Helsingissä toimii yli 40 000 yritystä, joista enemmistö on yhden hengen yrityksiä. Talouskriisi on koetellut erityisesti yksinyrittäjien toimeentuloa ja jaksamista. Moni on ilman työterveyshuoltoa, joutuu työskentelemään sairaana ja voi pitää vain lyhyitä vapaita. Epävarmuus työn riittävydestä ja työn yksinäisyys kuormittavat heitä.

Viime aikoja leimanneita yt-neuvotteluja on käyty myös helsinkiläisissä yrityksissä. Tukihankkeenkin toimintoihin tuli isoista firmoista irtisanottuja, jotka pohtivat yrittäjäksi ryhtymistä.

Verkottamista ja henkistä tukea

Tukihankkeessa seurakunta antoi keskusteluapua ja konkreettista tukea. Verkostoitumista tuettiin järjestämällä teemailtoja yrittäjyyteen liittyvistä ja sosiaalieettisistä aiheista.

ESR-hankkeessa verkostoitumista jatkettiin kerran kuukaudessa järjestetyillä aamutapaamisilla. Palautteen mukaan näille kokoontumisille on tarvetta. Yrittäjien voi kuitenkin olla vaikea ennakoida työtilannettaan tai irtottautua työstään.

Yrittäjällä on tarve myös syvällisemmälle pohdinnalle ja jakamiselle. Yhteiskunnallinen työ on järjestänyt viitenä kesänä pienyrittäjien työkykyä ylläpitävän lomaleirin. Yrittäjien toiveista on pidetty myös hiljaisuuden reititietä.

ESR-projektissa toteutettiin yrittäjien keskusteluryhmä. Kuuden kokoontumisen tarkoituksena oli tarjota uusia näkökulmia yrittäjyyteen sekä työn ja muun elämän yhteensovittamiseen. Osallistujien mukaan he saivat kaipaamaansa vertaistukea. Jatkossa vastaavia ryhmiä toivottiin jo yrittämisen alkuvaiheeseen.

Avauksia taloudelliseen tukeen

Hankkeet antoivat pontta yhteistyölle seurakuntayhtymän sisällä. Talousavun kysymyksissä tehtiin yhteistyötä diakoniatyön kanssa lomaleirille tai reitettiin ohjaamisessa, osallistumistuesa ja muussa avustamisessa. Diakonian kautta ohjattiin asiakkaita Tukikummeihin. Diakoniatyöntekijöille jaettiin tietoa pienyrittäjien tilanteesta.

Pienyrittäjän hankala tilanne nousi esiin Itä-Helsingin diakonian vaikuttajafoorumissa 2014. Diakoniatyöntekijät nostivat pienyrittäjät yhdeksi hätää kärsiväksi ryhmäksi ja esittivät kaupunginvaltuutetuille, että kaupunki palkkaisi lisää yritysneuvoja.

Pienyrittäjien tukihanke avasi pienyrittäjille reittejä myös kaupungin sosiaaliseen luototukseen ja sosiaalitoimistoon. Kaupunki myönsi

ensimmäisen sosiaalisen luoton hankkeen kautta ohjatulle yrittäjälle.

Mentoroinnille kasvava kysyntä

Liiketoiminnan kehittämisessä yhteistyötahona oli Pääkaupunkiseudun yritys-kummit ry. Seurakuntien talossa järjestettiin mentorointia yrittäjille, jotka kaipasivat tukea yrityksen elinkaaren eri vaiheissa.

ESR-hankkeessa mentorointiin pääsi erityisesti kriisissä olevia sekä maahanmuuttaja- ja miesyrittäjiä. Yhteydenottojen perusteella mentoroinnille on kasvava tarve. Yrityskummit kannustavat hakemaan tukea mahdollisimman varhain: vaikeuksien keskellä ei tarvitse sinnitellä yksin.

Kohti kokonaisvaltaista kohtaamista

Pienyrittäjien tuen tarpeita kartoittaneen esiselvityksen mukaan yrittäjän arkea helpottaa hyvä kirjanpitäjä. Verkostot auttavat jaksamaan erityisesti poikkeustilanteissa.

Kirkon järjestämää vertaistukea arvostettiin. Haastatellut pitivät myönteisenä, että joku kantoi huolta heidän tilanteestaan ja järjesti heitä tukevaa toimintaa.

Helsingin seurakuntayhtymä on valmis luomaan vaikeuksissa oleville pienyrittäjille moniammatillisen tukiverkon muiden tahojen kanssa, mikäli siihen saadaan lisäresursseja. Tavoitteena on, että yrittäjän kynnys tuen hakemiseen madaltuu ja hänet kohdataan kokonaisvaltaisesti.

Yhteiskunnallisen työn pastori

● RAIJA KORHONEN

ja projektipäällikkö

● KATI JÄÄSKELÄINEN

Helsingin seurakuntayhtymä

www.helsinginseurakunnat.fi/esr

Diakoniatyössä vastuullisella näköalapaikalla

Suomessa arvostetaan kirkon tekemää sosiaalityötä. Jo ensimmäisissä tapaamisissa diakoniatyöntekijän kanssa asiakas voi avautua hyvinkin kipeistä asioista. Monilla on vahva luottamus seurakunnan diakoniatyöntekijöihin: he tietävät, mistä tukea voi etsiä tiukassakin paikassa. Tietoa diakonian toimintamenetelmistä tarvitaan silti paljon. Vihreä virkapaitakin auttaa hyvin keskusteluihin eri-ikäisten ja -taustaisten ihmisten kanssa. Seurakunnan luottamushenkilöilläkin voi olla puutteelliset tiedot diakoniatyöntekijöiden koulutuksesta ja vihreästä paidastamme. Voisimmekin enemmän käyttää virkapaitaa, jotta se tulisi tutuksi!

Kirkon ammattitaitoisten ja vahvan kutsumuksen omaavien diakoniatyöntekijöiden voima on siinä, että voimme antaa toivoa ja ainakin kuulevat korvat sekä läsnäoloamme vaikeissa tilanteissa kamppaileville ihmisille. Joskus muuta ei voikaan tehdä, koska asiakkaan taloudellinen tilanne on karannut yhteiskunnan ja kirkon tukijärjestelmien ulottumattomiin.

Usein kirkon diakoniatyöntekijät kohtaavat asiakkaita, joiden ongelmat ovat kasaantuneet. Työttömyys, sairaus ja päihdeongelmat sekä erilaiset perhe- ja parisuhteen vaikeudet ovat yleisiä. Toisaalta kohtaamme entistä enemmän lapsiperheitä, joissa vanhemmat käyvät työssä, mutta silti perheen tulot eivät riitä kattamaan kaikkia kuluja. Vaikeimmillaan perheet joutuvat valitsemaan, kuka lapsista harrastaa, milloin ja miten. Pääsääntöisesti tarjoamme keskustelutukea ja sielunhoitoa; keskustelutuki saattaa kestää kymmenenkin vuotta.

Toivon pilkahduksen tarjoaminen

Meillä on Porvoossa tavoitteena ylläpitää matalaa kynnystä. Vastaanotomme ovat edelleen avoimia eikä ajanvarausta tarvita. Tiedotamme palveluitamme esitteillä ja internetissä sekä käymme erilaisissa tilaisuuksissa kertomassa diakoniatyöstä.

Asiakas ottaa usein ensimmäisen yhteyden sähköpostilla tai tekstiviestillä. Kutsumme hänet mahdoli-

simman pian tapaamiseen tai teemme kotikäynnin hänen luokseen, toisinaan yhdessä kunnan sosiaalitoimen perhetyöntekijän tai muun viranomaisen kanssa. Usein tarvitaan myös lähipiirin, velkaneuvojan tai muun tahon rohkaisua ennen kuin meihin ensimmäistä kertaa otetaan yhteyttä.

Jokainen kohtaaminen diakoniatyöntekijän ja asiakkaan välillä on merkityksellinen. Yhdyskuntatyön näyllä olemme jalkautuneet esimerkiksi ostoskeskuksiin tai ”kapakkaan” pitämään joululaulutilaisuuksia. Kesällä voimme aloittaa työpäivän torikahvilassa. Tuloksia ei kannata odottaa heti. Myönteinen palaute saattaa tulla vasta vuosienkin päästä; keskusteluilta ja kohtaamisilla on ollut merkitystä kyseisen ihmisen elämässä, joskus koko elämä saattaa muuttua paremmaksi. Esimerkiksi käyntimme eräällä työpaikalla yt-neuvottelujen aikana ei välittömästi tuonut monia kontakteja, mutta kuukausien päästä joitakin ihmisiä saapui diakoniavastaanotolle. Käyntimme oli jäänyt mieleen.

Paikkakunnan yhteistyö rakenteiksi

Toimiva yhteistyö ympäristössämme perustuu ihmisten välisiin, henkilöistä nouseviin suhteisiin. Monet seurakuntalaiset ja yhteistyökumppanit lähestyvät meitä nimenomaan yksittäisinä työntekijöinä; usein käytetään vain etunimiä eikä aina kovin hyvin tunneta työalojamme. Tämä lienee myös

tulevaisuutta. Uskon, että organisaation sisäinen työalakeskeisyys ohenee myös seurakuntien rakenneuudistuksen kautta. Edustamme viranhaltijoina ennen kaikkea seurakuntaamme paikallistasolla. Diakonisten arvojen ja ilmiöiden esille tuominen omassa seurakuntahallinnossa on keskeistä, mikä ei aina ole itsestäänselvyys. Työalat eivät henkilöstömääriltään ole tasamittaisia, ja ajoittain hallinnossa voi syntyä kilpailutilanteita työalojen ja priorisointien välillä. Luottamushenkilöitä kannattaa informoida ja kutsua heitä erilaisiin tilaisuuksiin.

Paikkakunnalla verkostoitumiseen tarvitaan erilaisten tilaisuuksien lisäksi säännöllisiä yhteistyöfoorumeita ja rakenteita esimerkiksi diakoniatiiimin ja sosiaalitoimen tai sosiaalipäivystyksen työryhmien välillä. Päiväseminaareja kannattaa pitää yhdessä, vaikkapa toimistoympäristön ulkopuolella retkimuotoisina. Koollekutsumisessa diakoniatyöntekijät voivat olla aloitteellisia. Meidän on muistutettava olemassaolostamme.

Vanhassa kiinni ja uutta luoden

Tänä keväänä järjestämme diakoniatuomistossamme avoimien ovien päivän. Kehitämme kohtaamisen ja jakamisen paikkoja strategisesti, niitä on kirjattu myös työalamme toimintasuunnitelmaan. Toteutuneita hankkeita on hyvä arvioida yhdessä avoimesti ja rohkeasti. Pidetään vahvasti kiinni siitä mikä toimii, ja luodaan sa-

malla uusia perinteitä. Esimerkiksi yhteisvastuukeräyksessä olemme järjestäneet uutena asiana iltamat ja vapun-aaton puistotapahtuman. Perhediakoniassa toteutamme kesällä perhepuutarhahankkeen.

Suurten yritysten kanssa on tehty pitkään yhteistyötä vaikeiden hetkien, kuten yt-neuvotteluiden aikana ja onnettomuustilanteissa. Olemme varautuneet niihin henkisen huollon ja kriisityön tehtävissä. Paikallisen suuren teollisuuslaitoksen keväiseen suurseisokkijaksoon osallistumme papiston kanssa niin, että arkisin päivystämme työpareina henkilöstön ruokalassa. Lisäksi järjestämme yrityksen kausityöntekijöille mm. saaristoristeilyn ja Tuomiokirkkumme esittelyjä eri kielillä. Yhteiskunnallinen näkymme ja vastuumme korostuu; pidämme kiinni hyvästä yhteistyöstä ja rakennamme luottamusta myös merkittävien yritystahojen kanssa.

Tulevaisuuden mahdollisuudet ja haasteet

Palkatuilla diakonian viranhaltijoilla on tukenaan yhä laajempi ja monipuolisempi joukko taitavia vapaaehtoisia. Parhaimmillaan seurakunnassa on toimivia vertaisryhmiä, joille työntekijät antavat puitteet. Työntekijät ovat vain virkavastuulla tässä välittämisen ja kristillisen lähimmäisenrakkauden arvoja vaalivassa kokonaisuudessa. Diakoniaa voi olla myös kirkon ulkopuolella eli siellä, mistä emme heti osaa katsoa. Vapaaehtoiset eivät voi kuitenkaan korvata pitkän koulutuksen saaneita diakonian ammattilaisia. Esimerkiksi viranomaisyhteistyössä ja taloudellisen tilanteen selvittelyissä moni osa-alue vaatii jo lainsäädännöllisesti virkavastuuta.

Diakonian asema yhä enemmän moniarvoistuvassa yhteiskunnassa ja epävarmassa kansainvälisessä ti-

Vaikeimmillaan perheet joutuvat valitsemaan, kuka lapsista harrastaa, milloin ja miten.

lanteessa nousee erityisesti paikallisten toimintaympäristöjen yhteistyötä ja hankkeista. Ajankohtaiset ilmiöt paikkakunnalla on huomioitava herkillä mielellä muiden toimijoiden ja yhteisöjen kanssa. Diakoniatyöntekijöiden näkyvyys tiedotusvälineissä sekä yhteiskunnallinen työnäky ja valmius ovat keskeisiä. Erilaiset yhteisöjä, kuten kouluja ja työyhteisöjä, koskettavat yllättävät tilanteet ja tapahtumat voivat vaatia arkipäivän yhteistyön lisäksi kirkon ja diakoniatyön vahvaa reaktiivista läsnäoloa. Monikulttuurisen yhteiskunnan mahdollisuuksia täytyy puolustaa ja tuoda esille väestöryhmien avoimen kanssakäymisen ja vuoropuhelun merkitys. Seurakunnan tilaisuudet voisivat lähtökohdallisesti olla monikulttuurisia: tuetaan kaikki yhdessä maahanmuuttajia kohtamaan omaan seurakuntaamme.

Nopeaa toimintaa ja näkyvyyttä

Valtakunnan tasolla kirkon diakonian näkyvyys on ajoittaista, kuten viranhaltijoiden muutaman vuoden takainen voimakas kannanotto omaishoitajien puolesta. Kriisityössä olemme saaneet tilaa ja hyvät toimintamahdollisuudet, viranomaisten antamat vaativat tehtävät on käsittääkseni hoidettu hyvin ja ammattitaidolla. Kriisityövalmius ja siinä jaksaminen edellyttävät kuitenkin jatkuvaa kouluttautumista ja vastuullista seurakunnan kriisityöntekijöiden oman itsensä hoitamista. Seurakunnan päättäjien ja johdon on hyvä antaa oikein ajoitettua tukea, tunnustusta ja resursseja työllemme.

Äkillisissä katastrofeissa, kuten tulipalon sattuessa, aineellisten perustarpeiden nopeaan tukemiseen kirkon avustusjärjestelmä on kankea ja hidas. Yllättävissä onnettomuuksissa järjestöt reagoivat tehokkaammin. Diakoniatyössä olemme ensin katsooneet, mitä apua katastrofin kokeneet ovat saaneet esimerkiksi vakuutusesta. Huopia, eväslleipiä ja huoneen lämpöäkin meiltä voidaan yllättävissä onnettomuuksissa odottaa! Tietyissä tilanteissa on syytä toimia rohkeasti ja madalta päätöksentekohierarkiaa.

● PASI NIEMINEN

Porvoon suomalaisen seurakunnan diakoniajohtaja

Yhteistoimintaa ikäihmistyössä

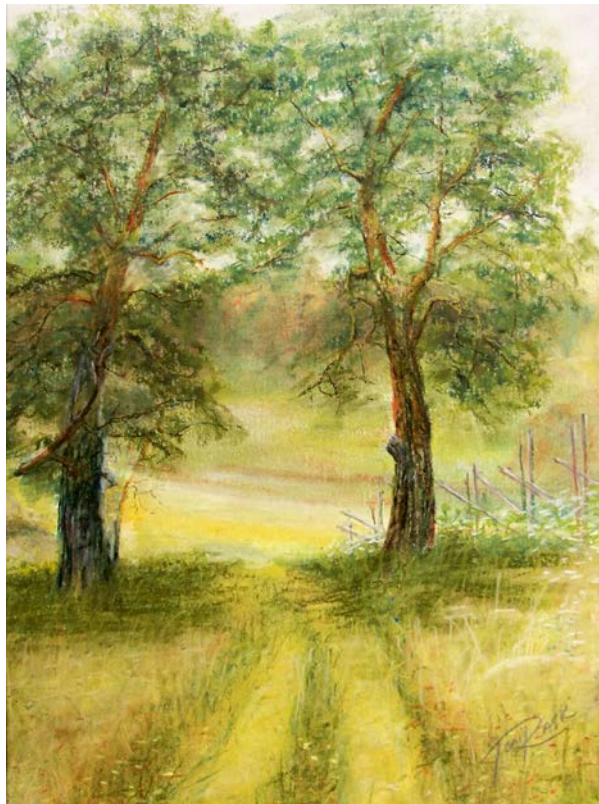
Ovatko systeemit toimivia? Mitkä ovat meille päin tulevat odotukset? Millä tavalla yhteistyötä muiden vanhustenhuollon toimijoiden kanssa tulee ja voi laadukkaasti lisätä?

Paikallinen hyvä yhteistyö eri toimijoiden kanssa on voimavara, jonka odotetaan vaikuttavan ja hyödyttävän puolin ja toisin. Pohdinnan alla Lahdessa ovat sairaalasielunhoidon ja seurakunnan roolit palveluasumisessa, ikäihmistien määrän kasvu, kotona asuvat ikäihmiset, vapaaehtoistyön vahvistaminen sekä päivystävän papin saaminen nopeisiin sielunhoidollisiin tarpeisiin vanhusten asumispalveluyksiköissä.

Lahti on maan ikääntyneimpiä kaupunkeja. Vanhuseväestön määrä, yli 65-vuotiaiden osuus kasvaa Lahdessa nopeasti. Vuonna 2015 Lahdessa on muistisairaita noin 3100 ja määrä kasvaa yli 100 henkilöllä vuosittain. Uuden palvelurakenteen tavoitteena on, että vuonna 2017 yli 75-vuotiaista pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevia on alle 1 %, tehostetussa palveluasumisessa asuvia yli 7 % ja kotona asuvia yli 92 %. Lahden kaupungin kehittämisen painopisteenä on muun muassa tukea ikäihmistien kotona asumista ja korvata raskasta laitoshoidoa kodinomaisilla palveluasumisen ratkaisuilla. Palveluja tarvitsevien vanhusten määrän kasvaessa vanhuspalvelujärjestelmän ylläpitäminen ja hoitoketjujen sujuvuus haastaa myös diakoniatyön.

Vanhustyötä on profiloitu uudestaan

Lahden seurakuntayhtymässä vanhustyötä tehdään monipuolisesti yhdessä neljän paikallisseurakunnan sekä diakonian ja sairaalasielunhoidon yksikön kanssa. Kaikilla työmuodoilla on yhteistyön verkostoja julkisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Toni Rask

Olemme rohkeasti lähteneet uudelle tielle vanhustyön profiloitumiseksi uudella tavalla. Vanhustyön koordinoinnin ja suunnittelun parantamiseksi sekä vanhusten parissa tehtävän sielunhoidon vahvistamiseksi muutettiin diakonian ja sairaalasielunhoidon hallintorakennemuutoksen virkajärjestelyissä yhden diakonian viran tehtäväkuva sielunhoidon koordinaattoriksi. Tehtäväkuva sisältää sielunhoidon koordinoinnin, sairaalasielunhoidon ja diakonian tehtäviä.

Koordinoinnin sisältönä on kartoittaa ja selkiyttää seurakuntien eri toimijoiden työtä erityisesti vanhuslaitos/palvelutalojen verkostossa sekä toimia seurakuntien yhteyshenkilönä kaupungin vanhuspalveluihin ja muihin keskeisiin vanhuspalvelujen tuottajiin. Sairaalasielun-

hoidon osuutena on toimia sielunhoidon perustuksessa kentällä ja osallistua 24 h päivystyksen toteuttamiseen yhdessä sairaalapappien kanssa. Diakonian osuus sisältää viittomakielisen työn.

Olen toiminut sielunhoidon koordinaattorina vuoden 2015 alusta. Minulla on diakoniatyöntekijän koulutus ja työkokemus kirkon vammais- ja vanhuspalveluiden saralta, johon on sisällytetty edeltävinä vuosina vanhustyöstä vastaavan rooli. Hallinnollisesti virkani kuuluu sairaalapappien tiimiin, jonka lähiesimiehenä toimii johtava sairaalapappi **Johanna Rantanen**. Koordinointityö palvelee selkeästi koko seurakuntayhtymän vanhustyötä sekä järkevöittää yhteistyötä.

Aitoa yhteistyötä etsimässä

Vahvistamme yhteistyötä seurakuntien ja sairaalasielunhoidon kanssa vastaamalla sielunhoidon haasteisiin muuttuvassa toimintaympäristössä. Viime vuosi oli erityisesti terveydenhuollon kentän muutoksien takia keskeistä aikaa neuvotteluille ja sopimuksien tekemiselle vanhuspalvelutalojen yhteistyössä. Vanhusneuvoston muutokset vaikuttavat potilaisiin, omaisiin ja henkilökuntaan. Potilaiden ja henkilökunnan sijoittuminen uusiin yksiköihin on kysymys, joka on aiheuttanut huolta ja epätietoisuutta.

Viime vuonna Lahden kaupungin vanhusneuvosto oli tutustumassa diakoniatyön vanhustyön suuntaaviin ja keskustelemassa lahtelaisista toimintaympäristökysymyksistä. Diakoniatyöntekijät kokoontuivat myös Lahden kaupungin kotihoidon ja aikuissosiaalityöntekijöiden kans-

sa pohtimaan ikäihmisten ja syrjäyty-
misvaarassa olevien parissa tehtävän
työn yhteistyökysymyksistä. Keskei-
simpiä ja yleisimpiä kipupisteitä lahte-
laisten vanhusten elämässä olivat yk-
sinäisyys, turvattomuus ja masennus.

Toimin koordinaattorina ja seu-
rakunnan edustajana myös eläkeläis-
järjestöjen ja laitosten neuvottelukun-
nassa, joka toteuttaa yhteistyössä elä-
keläisten viikon.

Edistetään dialogia ja yhteistoiminnallisuutta

Diakoniatyön vanhustyön työryh-
mään on nimetty jokaisesta seurakun-
nasta vanhustyöstä vastaava työnteki-
jä. Työryhmässä mukana oleva diako-
nian ja sairaalasielunhoidon johta-
ja **Petri Määttä** tuo näkökulmaa koko
kaupungin vanhustyön johtajien yhteis-
työn kautta. Koordinaattorin tehtävänä
on työryhmän vetovastuu sekä osaltaan
sisäisen ja ulkoisen vanhustyön rajapin-
nan kosketuksen ylläpitäminen.

Vanhustyön työryhmän tavoittee-
na on herättää keskustelua vanhustyön
tilanteesta yhteiskunnassa, kantaa vas-
tuuta vanhusten hengellisestä hoidos-
ta Lahdessa ja vanhustyön laadun par-
rantaminen. Ympäristön todellisuus
vaatii yhteistä toimimista ollaksemme
uskottavia ja peruskysymykseen ”Mi-
kä on diakonista vanhustyötä?” vastaa-
via. Lämpöä ja valoa kaikkeen tuo, kun
muistamme kohdata vanhuksen ihmi-
senä, Jumalan kuvana, emmekä poti-
laana tai asiakkaana.

Mieleeni on myös jäänyt eläkkeel-
le viime vuonna jääneen Lahden seu-
rakuntayhtymän diakoniajohtaja **Teu-
vo Siivosen** korostus, että diakonian on
suhtauduttava ehdottoman avoimesti ja
tasapuolisesti ikääntyneisiin huolimatta
siitä, ovatko he olleet aktiivisesti seura-
kunnan toiminnassa mukana vai eivät.

Kirkon vanhustyön strategia 2015
”Usko, toivo ja rakkaus – voimavarak-
si vanhuudessa” nosti kirkon vanhus-
työssä hengellisen elämän vaalimisen
keskeiseksi tavoitteekseen.

Toukokuussa 2015 julkaistavan
Lahden kaupungin Ikäihmisten hyvin-
vointisuunnitelma 2020:n päivittämi-
seen on vanhustyön työryhmä tuotta-
nut Lahden seurakuntayhtymän osalta
kirkon tavoitteiden mukaista toimin-
taa edistävät strategiset osatavoitteet,
todeten muun muassa, että seurakun-
ta tavoittaa henkilöitä ja alueita, joihin
kaupungin Sote-palvelut eivät ulotu.

Sairaalasielunhoidon ja terveydenhuollon ”kahden maan kansalaisuudessa” koettua

Teen sairaalasielunhoidon perustyo-
tä Lahden kaupungin tehostetun pal-
veluasumisen Onnelanpolun palve-
lukeskuksen yksiköissä, joissa on yh-
teensä noin 100 asukasta. Heistä valta-
osa on muistisairaita ja heikkokuntoi-
sia vanhuksia. Asukkaiden ja omais-
ten parissa tapahtuvat sielunhoidolli-
set keskustelut, rukoushetket, ehtool-
lisenvietot ja hartaushetket ovat kes-
keistä tehtäväkenttää, kuten myös hen-
kilökunnan tukeminen työnohjauksel-
listen keskustelujen kautta.

Työhön sisältyy myös sairaalasiel-
lunhoidon 24h/7 päivystystä, jota hoi-
dan yhdessä sairaalapappien kanssa.
Päivystystehtävinä olen saanut olla tu-
kemassa vakavasti sairastuneita, kuo-
levia henkilöitä ja omaisia saattohar-
taustilanteissa. Sielunhoitotyössä nä-
kyy, kuinka nykyisten, kristillisen kas-
vatuksen saaneiden vanhusten iän ja
heikkokuntoistumisen myötä lisään-
tyy kristilliselle pohjalle perustuva tar-
ve keskustella ja saada tukea elämän
päättymiseen liittyvissä kysymyksissä.
Toisaalta olen tavannut henkilöitä, jot-
ka eivät kuvaa asioitaan uskonnollista
kieltä käyttäen, mutta haluavat mielel-
lään kertoa ja keskustella sielunhoita-
jalle hyvin ihmisen kokoista tarinaan-
sa. Yhteistoimijuus terveydenhuollon
kanssa on arvokas, arvioitava ja kehi-
tettävä kokonaisvaltaisen hoitotyön ja
sen toimintakulttuurin osa.

Diakoniatyön tehtävääni kuuluu
aiemmilta työvuosilta jatkuva, seutu-

kunnallista aluetta palveleva kuuro-
jentyö. Kohtaan viittomakielisiä van-
huksia eniten kotikäynneillä, lähetys-
piirissä ja viittomakielisissä jumalan-
palveluksissa. Omakielinen sielunhoi-
totyö on merkittävä asia kuuroille ja
kirkon saavutettavuusohjelman mu-
kaista toimintaa. Vanhussosiaalityön
kaltaisesti palvelevaa yhteistyötä to-
teutetaan alueellisen Kuurojen Liiton
kuntoutusohjaajan kanssa.

Osana kokonaisuutta

Työnäky yhtymässämme on, että myö-
häisikään päässeiden palvelemisek-
si tarvitaan nykyisen vanhustyön toi-
minnan kehittämistä osittain ns. uu-
teen uskoon. Tarvitaan myös tahtoa
yhteistyöhalukkuudelle yhteisen hy-
vän puolesta Lahden kaupungissa.
Tämä tarkoittaa kumppanuuden teillä
entistä tietoisemmin yhteisten ratkai-
sujen etsimistä vanhenevan väestöm-
me tulevaisuuden hyväksi. Yhteistyö
on ollut sitoutunutta ja joustavaa. Dia-
konian ja yhteiskunnan toimijat kulke-
vat joka päivä toisiaan kohti ja toisten-
sa rinnalla.

”Tie valmis on, voin löytää sen, kes-
kellä kysymyksien.”

● PÄIVI RASK

Sielunhoidon koordinaattori
Lahden seurakuntayhtymän diakonian ja
sairaalasielunhoidon yksikkö

Juuri minut halutaan mukaan

Lähikirkkoni on vain reilun kahden kilometrin päässä. Kulkuyhteydet ovat hyvät, julkisilla pääsee nopeasti. Silti loppuvuodesta huomasin, että viime kirkkokerta oli kesäkuun alussa konfirmaatioissani. Vaikka en arjen keskellä ollut ehtinyt tätä miettiä, valtasi mieleni apeus. Tarvitsen kirkkoa. Se tuo mielenrauhaa.

Seurakunta on pienestä asti ollut minulle läheinen. Onneksi kirkko antaa tähän mahdollisuuden. Mukulamesut ja pyhäkoulu, myöhemmin tyttö- ja näytelmäkerho. Kaikki nämä lähentävät kirkkoa ja lasta. Siitä tulee tärkeä ja luonnollinen osa elämää.

Mukulamessuissa konkreettiset asiat helpottivat ymmärtämistäni. Kerhoissa taas hartaushetket rauhoittivat arjen myllerrystä.

Kävin viime kesänä rippikoulun. Moni oli hehkuttanut, kuinka hauskaa siellä on. Pappi on rento, ohjelma hauskaa, oppitunnitkin mukavia. En ole leiri-ihminen. Minua epäilytti, voisiko se tosiaan olla jotain niin erilaista. En uskonut, että viikossa onnistuisin tutustumaan kehenkään kunnolla.

Mutta onnistuin. Jatkuvasti tutustumisleikkejä, niissä oli voimaa. Jouduin viikon aikana väkisin tekemisiin

kaikkien kanssa. Ymmärsin, että aina ei kannata kyhjöttää samassa kaverissa kiinni. Välillä oppitunteja. Periaatteena ei ollutkaan ”opettaja puhuu, oppilaat kuuntelevat”. Keskustelimme asioista, joita ihminen joskus pakenee. Kuolema. Se herkisti monet leiriläiset. Minulle kuolema on luonnollinen asia esimerkiksi läheisen pappani kuoleman takia. Vaikeista asioista puhuminen turvallisuudessa ryhmässä yhden viikon ajan. Koin uuden tunteen. Sekoitus haikeutta, iloa, onnea ja jännitystä. En ole saanut siitä kiinni enää rippikoulun jälkeen.

Minun on yleensä vaikea saada itsestäni irti tuntemattomassa ryhmässä. En uskalla aina sanoa asioita, joita tiedän tai tunnen. Vaikka tälläkin kertaa rippileirillä sydämeni hakkasi vuoroni lähestyessä, uskalsin. Uskalsin sanoa asian ilman huumoria. Niin, että se kuulosti vakuuttavalta. Olen varma,

että kirkolla oli jotain osaa tähän. Turvalliset aikuiset, turvallinen ympäristö ja luotettava kaveri vierellä.

Nuoren paikka kirkossa

Nyt kun seurakuntavaalien äänestysikä on 16, saavat nuoret lisää vastuuta. Minulta viime äänestys meni ohi, olen vielä 15. Kun kuulin tästä, mietin, menevätkö nuoret todella äänestämään. Kun kyse ei ole esimerkiksi eduskuntavaaleista, jotka ovat paljon esillä, eivät nuoret välttämättä tiedä, miksi äänestää. Mietin asiaa omalta kannaltani. Ketä minä olisin äänestänyt? En tiedä ehdokkaiden ajamia asioita, ammattia tai edes nimiä. Millä perusteella minä äänestäisin?

Tiedän kuitenkin, mikä potkaisi minut liikkeelle. Tieto. Haluaisin, että joku tulisi kertomaan minulle, miksi juuri minun pitäisi äänestää tätä ehdokasta. Olisiko jollain ehdokkaalla sellaista annettavaa, josta innostuisin niin paljon, että lähtisin äänestämään.

Hieman yli vuosi sitten parin kilometrin päähän kodistani tuli seurakunnan nuorisotila. Olin siitä hyvin tyytyväinen. Aiemmin en tiennyt, mihin voisin vapaasti mennä, jos haluaisin olla mukana seurakunnan toiminnassa. Myös rippikoulujaksoomme kuului muutama käynti samaisessa nuorisotilassa. Siellä käydessäni koin, että tämä sopii minulle. Tämä on minun paikkani. Olen tervetullut vieras milloin vain. Vaikka olisin pitkään poissa, saan aina tulla takaisin.

Kesäiltoina nuorisolaumat kokoontuvat julkisille paikoille. He pitävät kovaa melua, ja touhu voi vaikuttaa muista ihmisistä jopa pelottavalta. Minuaikin on joskus pelottanut kävellä tällaisen joukkion ohi. Kuitenkin usein on paikalle, esimerkiksi lähipuistoon, saapunut konkreettinen apu. Ennen poli-

Hanna Havusto kertoo, että rippikoulu vahvisti hänen suhdettaan seurakuntaan. Leiriltä sai myös uusia ystäviä.

sin tuloa on tullut ikään kuin ”ennalta-ehkäisy”, lähiseurakunnan Saapas-palvelu. Saappaaseen kuuluu nuorisotyöntekijöitä, jotka käyvät juttelemassa nuorille. He eivät vahtaa, he vain juttelevat. Vaikka en ole ollut porukassa mukana kuin sivustakatsojana, olen myös saanut apua. Olen uskaltanut kävellä rauhallisin mielin ohi. Uskon, että myös porukassa olleet nuoret ovat saaneet apua. Luulen, että he ovat alkaneet tuntea luottamusta Saapas-ryhmän aikuisiin.

Miten nuori löytää kirkkoon?

On nuoria, jotka syrjäytyvät tai sairastuvat henkisesti jostakin syystä. Miten kirkko voisi lähestyä heitä? Miten kirkko voisi auttaa? Ja miten nämä nuoret voidaan edes löytää? Ensimmäinen askel olisi nuorten luokse meneminen, koska heitä on vaikea saada liikkeelle.

Kirkkoon meneminen voi monesta nuoresta tuntua nololta. Pelko siitä, että kaverit nauravat tai pilkkaavat heitä, voi jättää väliin kivalta kuulostavan tapahtuman. Pelko johtuu luultavasti siitä, että kirkkoon ei ole totuttu jo lapsena. Mieleessä pyörivät epäluuloiset ajatukset. ”Mitä jos en osaa käyttäytyä siellä” ja ”Miten minä muka sinne sovin”. Nuori voi myös ajatel-

la, että hän ei ole tarpeeksi uskonnollinen menemään mukaan.

Syitä menemättömyyteen voi olla myös muita. Harrastukset, lepo ja koulutehtävät voivat tuntua tärkeämmiltä. Moni ei varmasti edes tiedä, mitä tapahtumissa tai nuortenilloissa tehdään. Lähtemistä ei pidetä merkityksellisenä.

Aina tietämättömyys ei kuitenkaan ole esteenä. Usein rippikoululeireille lähtee mukaan nuoria, joita ei edes ole kastettu. Minunkin leirilläni oli tällainen henkilö. Konfirmaatioissa hänet kastettiin seurakunnan jäseneksi.

Rippileiri on kahdeksannen luokan aikana, tai sen jälkeisenä kesänä. Kun yhdeksäs luokka alkaa, pitää kouluun todella alkaa panostaa. Todistuksen pitää olla riittävän hyvä, jotta pääsee haluamaansa paikkaan jatko-opintoihin. Tällöin asiat, joita ei koeta niin tärkeiksi, saattavat jäädä taka-alalle. Vaikka rippikoulu olisi ollut hauska ja kiinnostava kokemus, ei jatkoon välttämättä ehditä enää lähtea.

Millä kielellä puhua kristinuskosta?

Rippikoulun käynyt kaverini kertoi alkaneensa uskoa sielunvaellukseen ja jälleensyntymiseen. Useat ikäiseni

nuoret saattavat yhtäkkiä ajatella uskovansa johonkin sellaiseen. Se voi herättää kiinnostusta, innostusta tai jopa ihailua.

On täysin normaalia, että islaminuskoinen tyttö kävelee koulussa huivi päässään. On selvää, että hänelle ei sanota mitään pilkkaavaa tai naurettavaa uskostansa. Mutta kun evankelisluterilainen aamunavaus pidetään koulun juhlasalissa tai se kuuluu koulun keskusradiosta, moni naureskelee. Käsien ristiminen on yhtäkkiä maailman huvittavin asia ja virret hauskoja kuin euroviisut. Opettaja saattaa puhua keskusradiosta kuuluvan aamuhartauden päälle. Hän alkaa tarkastaa läksyjä eikä osoita minkäänlaista kunnioitusta.

On surullista, että kristinuskosta ei voida puhua luonnollisesti. Jos kouluissa uskoa pidettäisiin luonnollisena ja osana elämää, moni mielipaha vältettäisiin. Kun islamista ja uushindulaisuudesta voidaan puhua normaalisti, miksi ei kristinuskostakin.

Moni nuori eroaa kirkosta, koska hän ei ole löytänyt siellä paikkaansa. Kirkkoon voi kuitenkin aina palata.

● HANNA HAVUSTO

Tilaa Diakonia!

Vuosikerta maksaa kotimaahan 45 €, ulkomaille 50 € ja opiskelijoille 18 €. Tiedäthän, että jos maksat lehden itse, voit vähentää tilausmaksun verotuksessasi. Loppuvuoden lehdet puoleen hintaan.

Vuonna 2015 ilmestyy vielä kaksi numeroa:

12.10. Diakonian teologia

21.12. Viestintä ja vaikuttaminen

Tilaukset ja osoitteenmuutokset hoitaa Eila Karkkunen, eila.karkkunen@evl.fi

DIAKONIA-LEHTI on ainoa Suomessa julkaistava diakonia-alan ammattilehti. Sen tavoitteena on tarjota diakoniaa ja kirkkoa koskevaa ajankohtaista tietoa ja virikkeitä helposti omaksuttavassa, journalistisessa muodossa. Lehti on ilmestynyt vuodesta 1960. Lehteä julkaisee Diakonia ry, jonka taustayhteisöjä ovat Kirkkohallituksen diakonia ja sielunhoito, diakonialaitokset ja diakoniajärjestöt.

Ympäristötyö ja diakonia ovat läheisiä sukulaisia

Kirkon ympäristötyö on diakonian lähisukulainen. Niissä molemmissa otetaan tämä maailma vakavasti ja reagoidaan siihen. Kirkkohallitus sai uuden strategian tammikuussa. Siinä on esitetty neljä työn painopistettä. Niistä kolmannen otsikko kuuluu: Rakastamme lähimmäistä. Lähimmäisen rakastaminen merkitsee strategiassa tätä: "Edistämme heikoimmassa asemassa olevien ja kestävän kehityksen puolesta tehtävää työtä kirkossa."

Diakoniassa perinteinen heikoimmassa asemassa olevien asettaminen keskiöön on saanut rinnalleen kirkon kestävän kehityksen puolesta tekemän työn. Kestävä kehitys tarkoittaa kestävää ympäristöä, mutta myös taloutta ja yhteiskuntaa.

Kirkon diakoninen tehtävä kattaa myös luomakunnan hyvästä huolehtimisen. Luomakunta ja ihmisten elämä ovat luonnollisesti läheisessä suhteessa toisiinsa. Maapallo on kotimme. Jumalan hyvät lahjat välittyvät luodun kautta.

Ympäristöongelmat ja ihmisten elämä linkittyvät läheisesti toisiinsa. Esimerkiksi ilmastonmuutos saa jo tällä hetkellä aikaan ilmastopakolaisuutta. Jos ilmasto lämpenee jatkuvasti, nousee ilmastopakolaisten määrä vähintään kymmeniin miljooniin. Vuonna 2050 olisi ilmastopakolaisia 50 miljoonaa – joidenkin arvioiden mukaan jopa 200 miljoonaa.

Kirkon ympäristötyön perusta on oman vastuun kantamisessa

Ilman diakoniaa kristillinen usko ei olisi samaa. Se saattaisi keskittyä kylmiin dogmeihin ja oikeisiin oppeihin. Virsien pauhu ilman oikeuden virtaamista ei ollut profettojen mieleen, eikä heidän mukaansa Jumalan.

Kirkolla ei voisi olla omaa ympäristötyötä ilman, että se tekee itse osuutensa oman pesän kuntoon laittamisessa. Siitä huolehtimaan syntyi noin 15 vuotta sitten kirkon oma ympäris-

töjärjestelmä, Kirkon ympäristödiplomi.

Tällä hetkellä jo käytännössä kaikilla suurimmilla seurakuntayhtymillä ja seurakunnilla sekä myös useilla pienemmillä on viideksi vuodeksi kerrallaan myönnettävä voimassaoleva diplomi. Sellainen on mm. Helsingillä, Turun ja Kaarinan yhtymällä, Tampereella, Lahdella, Oululla, Jyväskylällä, Maarianhaminalla ja Rovaniemellä sekä Ivalolla.

Diplomi on väline, joka auttaa seurakuntia kantamaan ympäristövastuutaan. Se on räättälöity niiden tarpeisiin ja antaa tilaa paikallisille mahdollisuuksille ja haasteille. Se kattaa kaiken seurakunnallisen työn. Siinä on oma lukunsa toimistoille, hautausmaalle ja puistoille, metsille ja taloudelle sekä päätöksenteolle. Samoin siinä on ympäristökasvatusta käsittelevä luku kasvatuksen avulla seurakunta voi olla merkittävä ympäristövaikuttaja.

Luomakunnan sunnuntain messua tulee viettää kerran joka kesäkaudella. Sen lisäksi on useissa seurakunnissa mm. metsäkirkkoja ja sadonkorjuuseen liittyviä kirkkopyhiä. Uutena sitoutumisen muotona ovat tulleet ns. Vihreät riparit.

Ympäristötyö ei ole kristinuskolle toisarvoista

Kirjoitin alussa siitä, miten ympäristötyö ja diakonia ovat läheisiä. Niissä molemmissa kristillinen usko tulee todeksi ja vaikuttaa tässä maailmassa.

Luterilaisuudessa korostetaan sitä, miten Jumala on sitoutunut luomaan-

sa maailmaan. Hän antaa meille hyvät lahjansa luomansa kautta. Pyhä ehtoollinen kuvaa tätä hyvin. Jumala on itse läsnä ehtoollisessa tarjottavissa, ihmisten käsien työllä jalostetuissa luonnon antimissa: leivässä ja viinissä. Toinen kirkkomme sakramentti, kaste, toimitetaan kaikelle elämälle välttämättömällä luomakunnan avulla, vedellä.

Luomansa kautta Jumala osoittaa rakkauttaan ihmisiä ja muuta luomakuntaa kohtaan. Hän syntyi sen osaksi Jeesus Nasarettilaisena lahjoittaakseen pelastuksen. Pyhä Henki liikkuu kuin tuuli ja auttaa ottamaan vastaan Jumalan Luojana ja Pelastajana antamat lahjat. Hän kutsuu ja auttaa ihmistä asettumaan toisten luotujen asemaan ja etsimään heidän parastaan.

Elämäntapa ja ympäristö

Kohtuus on vanha antiikin ja myös kristinuskon arvo. Sen toteutuessa kaikki on kohdallaan. Monet ympäristöongelmat liittyvät kohtuuttomuuteen. Ilmastonmuutos johtuu siitä, että ihminen on onnistunut ensin tietämättään mutta sitten tietien sekoittamaan hiilen kiertokulun. Kohtuulliset päästöt liittyvät hiilen toimivaan kiertokulkuun, mutta fossiilisen energian valtavan nopea hyödyntäminen ja vaiputtaminen ilmakehään ovat saaneet aikaan yllättäviä seurauksia.

Ihmisen toiminta on myös kaventanut uhkaavasti Luojan luoman elämän rikkautta eli biodiversiteettiä. Se on vaarassa uhata myös ihmisten ruokaturvaa. Kirkkomme ja kirkkojen ym-

Ilkka Sipiläinen oli kirkon puolesta kannustamassa Arktisten alueiden suojeluun maaliskuussa Helsingissä järjestetyssä tapaamisessa.

päristötyöhön liittyy aina vahva oikeudenmukaisuuden korostus. Ilmasto-oikeudenmukaisuus vaatii, että teollistuneet maat kantavat osuutensa ilmastonmuutoksen hillinnästä ja tukevat köyhiä, jotka joutuvat sopeutumaan muutoksen seurauksiin.

Ekopaastoa on vietetty jo useampana vuonna. Tänä vuonna se huipentui viime kuun alun pääsiäisen juhlaan. Ekopaaston järjestävät luterilainen kirkko, ympäristöministeriön alainen Suomen ympäristökeskus SYKE ja Suomen ekumeeninen neuvosto SEN. Siinä etenkin sosiaalisessa mediassa haastetaan itseä ja muita ihmisiä tekemään paastonaikana tekoja, jotka hillitsevät ilmastonmuutosta.

Paaston sisältö ei tietenkään tyhjene ekopaaston ideaan, mutta se saa siitä uutta ajankohtaisuutta ja sisältöä.

Tänä vuonna seurakunnat mm. Helsingissä ja Mikkelissä ovat järjestäneet Pyhiinvaellusta Pariisiin. Siinä

valmistaudutaan loppuvuoden YK:n ilmastokokoukseen, COP21:een, joka pidetään Pariisissa. Idea on syntynyt Kirkkojen maailmanneuvoston piirissä. Olen ollut muutaman vuoden järjestön ilmastotyöryhmässä, joka koontuu tämän kuun lopulla vuotuisen tapaamiseensa.

Viime syksyn seminaarissa Kirkkohallituksen uusissa tiloissa käsiteltiin Vihreää taloutta ja kansainvälisistä oikeudenmukaisuutta. Kuluvaan toukokuun lopulla Kouvolassa Kirkkopäivillä keskustele arkkipiispa **Kari Mäkinen** johtavan ilmastotutkijan, akatemiaprofessori **Markku Kulmalan** kanssa.

Yhteistyötä eri toimijoiden kanssa

Tärkeitä kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ovat Kirkkojen maailmanneuvosto, Luterilainen maailmanliitto ja Euroopan kristillinen ympäris-

töverkosto ECEN. Viimeksi mainitun on määrä pitää yleiskokouksensa keuhalla 2016 Helsingissä.

Omassa maassamme meillä on laajaa yhteistyötä. Edustan kirkkoa valtioneuvoston asettamassa Suomen kestävän kehityksen toimikunnassa, jota johtaa pääministeri. Suomen ympäristökeskuksen kanssa yhteistyö on koskenut mm. edellä mainittua Ekopaastoa, Suomenlahtea, hiilineutraaleja kuntia ja seurakuntia sekä Suomen luonnon päivää, joka on tänä vuonna lauantaina 29.8.

Luonnonsuojeluliiton, Suomen laudan ja partiolaisten kanssa on palkittu kuntia ja seurakuntia, jotka ovat erottaneet merkittävän luontokohteen suojelualueeksi. WWF:n kanssa on järjestetty mm. Earth Hour -tapahtumaa, jonka kotimaiseksi symboliksi on usein valikoitunut Helsingin tuomiokirkko. Meillä on mahtavat symbolit! Toinen yhteinen hanke ovat olleet perintömetsät. Greenpeacen kanssa järjestettiin viime maaliskuussa mm. öljynporauksen etiikkaa käsittelevä seminaari ja Arktiksen uhanalaisuutta esittänyt videoteos, joka heijastettiin Helsingin tuomiokirkon seinään.

Kirkko on kokemukseni mukaan tervetullut toimija ja yhteinen tekijä niin viranomaisten kuin järjestöjen kanssa.

● ILKKA SIPILÄINEN

Rovasti

Yhteiskunnan ja kestävän kehityksen asiantuntija
Kirkkohallitus

Haaveena eurooppalainen vähimmäistoimeentulo

Kuinka luoda yhteisymmärrystä riittävän ja saavutettavan vähimmäistoimeentulon tärkeydestä Suomessa ja Euroopassa? European Minimum Income Network oli Euroopan komission rahoittama kaksivuotinen (2013–2014) hanke, joka pyrki löytämään vastauksia muiden muassa tähän kysymykseen.

”Nyt paljastuivat yllättävät luvut: Suomalaisten tungeksiminen sossun luukulle onkin urbaania legenda.” Näin otsikoi Talouselämä-lehti nettiiuutisensa toimeentulotuen alikäytöstä. Uutinen ammensi sisältönsä lehdistötiedotteesta, joka lähetettiin European Minimum Income Network -hankkeen (EMIN) osana järjestetyn seminaarin alla.

Toimeentulotuen alikäyttö on yksi niistä ongelmista, joita nostetaan esille hankkeen tiimoilta kirjoitetussa, Suomea käsittelevässä maaraportissa. Toisin kuin mainitun nettiiuutisen otsikosta voisi päätellä, Suomen EMIN-raportti ei tuottanut uutta tutkimustietoa toimeentulotuen alikäytöstä. Ongelmaa on tutkittu Suomessa jo pitkään. Uutisen julkaisun aikaan mediasa oli kuitenkin juuri käyty keskustelua siitä, suosiiko sosiaalitoimi maahanmuuttajia. Yhtäkkiä vanhakin tieto siitä, että itse asiassa suuri osa toimeentulotukeen oikeutetuista ihmisistä ei edes hae sitä, tuntui tuoreelta ja ylitti uutiskynnyksen.

Köyhyydessä elävien ihmisten ase-

maa voi pyrkiä kohentamaan monilla tavoilla. Julkiseen keskusteluun osallistuminen ja heikossa asemassa olevien äänen vahvistaminen ovat jatkuvaa työtä, ja eri hankkeet voivat osaltaan vahvistaa ja tukea tehtävää työtä. Suomen EMIN-raportissa paitsi kuvailaan nykyistä järjestelmää, myös paikannetaan ongelmia ja esitetään kehitysehdotuksia riittävän vähimmäistoimeentulon turvaamiseksi Suomessa.

Kansalaisvaikuttamista tukemassa

Suomalainen demokratia on kehittynyt suuntaan, jossa poliitikot toimivat hallinnon äänenä kansalaisille päin, vaikka suunnan tulisi olla päinvastainen. Esitetyt perustelut kumpuavat useammin julkishallinnon kuin kansalaisten tarpeista. EMIN-hankkeessa tehty työ ei tuottanut kasapäin uusia innovaatioita, vaan hankkeen itsetarkoituksellisenä tavoitteena oli tiedontuotannon lisäksi vähimmäistoimeentuloon liittyvien kysymysten nostaminen poliittiselle asialistalle niin eurooppalaisella kuin kansallisella tasolla.

Perusturvajärjestelmä on suunniteltu erityisesti enemmistön tarpeisiin. Tästä syystä järjestelmä ei aina huomioi niitä, jotka tarvitsisivat kaikkein eniten tukea eli niitä, jotka ovat enemmistöön nähden marginaaleissa. Enemmistön ehdoin suunniteltu byrokraattinen järjestelmä voi näyttää marginaaleista katsottuna monimutkaiselta tai jopa nujertavalta.

Jos hyvin toimeentulevat kansalaiset saattavat tuntea vaikuttamismahdollisuutensa olemattomiksi, niin tilanne on paljon vaikeampi vailla materiaalisia resursseja tai sosiaalisia verkostoja elävillä ihmisillä. Parhaat ajatukset eivät välttämättä kumpua sieltä, mistä ne kuuluvat voimakkaimmin. Siksi kokemuksesta nousevan asiantuntijuuden esille nostaminen on ensiarvoisen tärkeää juuri silloin, kun sen ääni uhkaa hukkua muun hälyn alle.

Toive tavanomaisen elämän mahdollisuudesta

Mahdollisuudet tavanomaiseksi koetun elämän elämiseen heikentyvät huomattavasti, kun tulot laskevat suhteellisen

EMIN-hankkeen projektipäällikkä Fintan Farrell puhui Suomen kansallisessa seminaarissa Pikkuparlamentin auditoriossa 30.9.2014.

köyhyysrajan alle. Lähes neljännes Euroopan unionin väestöstä elää tällaisessa tilanteessa. Köyhyysraja vaihtelee paljon eri jäsenvaltioiden välillä, eikä kaikkialla sovellettava euromääräinen vähimmäistoimeentulo ole mielekäs tavoite. Sen sijaan pyrkimyksenä on löytää yhteisymmärrys siitä, millainen elämisen, terveyden ja osallistumisen vähimmäistaso pitäisi turvata kaikille.

Suomen lainsäädäntö ja eri ihmis-oikeussopimukset velvoittavat valtiota turvaamaan kansalaisille oikeuden muun muassa asumiseen, toimeentuloon, terveydenhuoltoon ja sosiaaliturvaan. Samaa tukevat esimerkiksi Euroopan unionin perussopimukset. Eurooppa-neuvosto sekä Euroopan komissio ja parlamentti ovat sitoutuneet riittävän vähimmäistoimeentulon turvaamiseen, köyhyyden vähentämiseen ja sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisyyn. On terveellistä nostaa kaikki nämä sitoumukset säännöllisin väliajoin esille, jotta ne näkyisivät myös käytännön politiikassa sekä Suomessa että laajemmin Euroopassa.

Riittämätön toimeentulo syrjäyttää

Riittävän vähimmäistoimeentulon turvaaminen on oleellista paitsi ihmisoikeuksien turvaamisen, myös syrjäytymisen ehkäisyn kannalta. Jos esi-

merkiksi toimeentulotuki ei riitä netti- ja puhelinliittymään, on tuensaajan käytännössä vaikea etsiä ja löytää avoimia työpaikkoja. Riittävä vähimmäistoimeentulo tukee itsenäistä selviytymistä ja ehkäisee tukiriippuvuutta.

Riittävän vähimmäisturvan tason tärkeyttä voi havainnollistaa ajattelemalla perusturvajärjestelmää turvaverkkona, jonka tarkoitus on auttaa sille tipahtavia ihmisiä ponnahtamaan takaisin ylös eli selviytymään jatkossa itsenäisesti. Turvaverkko ei toimi toivotulla tavalla, jos se on viritetty maan pintaa viistävän matalalle. Sama pätee, viitattiinpa turvaverkolla sitten perusturvaan tai trapetsitaiteilijan henkivaikutukseen.

Kysymys vähimmäistoimeentulojärjestelmän maksajasta on ajankohmainen Suomessa ja muissa Euroopan maissa. Keskusteluissa kuuluu pelko siitä, että kattava vähimmäistoimeentulo passivoisi ihmisiä. Tästäkin syystä on tärkeää painottaa julkisessa keskustelussa sitä, kuinka tuottava ja hyvä sijoitus ihminen on ja kuinka passivoivat vaikutukset eivät nouse niinkään sosiaaliturvasta itsestään kuin erilaisista tulo- ja byrokraloukuista.

Keskustelu jatkuu

EMIN-hanke on yksi monista vaikuttamisen välineistä. On oikeutettua ky-

syä, miten tällaisissa hankkeissa päästään sanoista tekoihin. Silloin kuitenkin unohdettaisiin, että sanatkin ovat tekoja. Miekka voi olla kynää vahvempi lyhyellä aikavälillä, mutta kestävää muutosta ei synny ilman sanoja ja keskustelua.

Vähimmäistoimeentulojärjestelmän kehittämisestä keskusteltaessa sorrutaan usein puhumaan porkkanasta ja kepeistä. Valitut termit kertovat valitettavan paljon puhujien asenteesta ihmisiä kohtaan. Ihmisiä tulee kohdata, tulee kuunnella, tulee vahvistaa heikoimpien ääniä, tulee kerta toisensa jälkeen osoittaa epäkohdat ja ehdottaa parempia toimintatapoja. Ja kun epäkohtien korjaamisen mahdollisuudet tuntuvat olemattomilta, tulee myös haaveilla.

● JAAKKO KIILUNEN
YTM

Kirkon diakoniarahaston avustusvalmistelija
EMIN-hankkeen koordinaattori Suomessa

Lisätietoja

Suomen EMIN-raportti:
<http://www.eapn.fi/european-minimum-income-network-suomen-maaraportti/>
EMIN-hankkeen nettisivu: <http://emin-eu.net/>

Kansainvälisen suojelun merkitystä

Vuodenvaihteessa kolme syyrialaismiestä ylitti Suomen itärajan Kiteellä. Tapaus nosti yllättävän paljon huomiota mediassa. Toimittajat kuulustelivat rajan ylittäneitä miehiä ja rajavartijoita siitä, kuinka on mahdollista ylittää Suomen raja keskellä talvea.

Rajamiesten mukaan ylitys liittyi yksiselitteisesti rikollisuuteen ja laittomuuteen. Haastatteluissa ei mitenkään nostettu esiin sitä tosiasiaa, että miehet olivat lähtöisin Syyriasta, sota-alueelta, maasta, josta on paennut 3,9 miljoonaa ihmistä naapurimaihin ja eri puolelle maailmaa.

Jos tämä tilanne olisi tapahtunut maailmansotien jälkeen, näiden miesten pako rajan yli turvalliseen maahan olisi aiheuttanut riemua heidän pääsytään turvaan sodan jaloista.

Kun Geneven pakolaissopimus 64 vuotta sitten laadittiin, se syntyi syvästä maailmansotien aiheuttamasta järkytyksestä ja miljoonien pakolaisten ahdingon todistamisesta. Sopimusta pohjusti yhteinen tahtotila estää sodat ja konfliktit. Näin turvapaikan hakeminen määriteltiin perustavaa laatua olevaksi, kansainvälisesti hyväksytyksi ihmisoikeudeksi. Myös Suomessa onnistuttiin sijoittamaan 400 000 siirtokarjalaista jakamalla koteja ja rakentamalla uusia.

Kansainvälistä suojelua on mahdollista saada joko YK:n organisoiman pakolaisten uudelleensijoittamisohjelman kautta tai pakenemalla itse ns. turvalliseen maahan, jossa voi hakea turvapaikkaa. Pakolaisten uudelleensijoittamisohjelma on ollut arvokas apu pitkittyneen pakolaisuuden osittaiseen helpottamiseen. Vaikka YK:n avustushjelmat tukevat leirien asukkaita, ei leiri tarjoa tulevaisuutta eikä toivoa. Surullisin esimerkki ovat palestiinalaisten pakolaisleirien vähittäinen muuttuminen pysyviksi asuinalueiksi, joilla ei kuitenkaan ole kestäviä elämisen mahdollisuuksia. Kokonainen sukupolvi nuoria on elänyt oikeudettomana ja katkeroituneena.

Uudelleensijoittaminen luo toivoa

Suomi on uudelleensijoittanut leireillä eläviä pakolaisia jo usean vuosikymmenen ajan ja kehittänyt vastaanottojärjestelmää niin, että se toimii nyt melko hy-

vin. Eduskunta päättää vuosittain pakolaiskiintiöstä ja myös niistä maista, joista Suomi valitsee sijoitettavat henkilöt. Valintaprosessi on monivaiheinen. Rekisteröimistään pakolaisista UNHCR (YK:n pakolaisjärjestö) tekee suosituksen Suomea varten. Varsinaisen valinnan tekee eri viranomaisista ja järjestöedustajista koostuva delegaatio, joka haastattelee ja arvioi mm. ehdokkaiden kykyä ja tahtoa integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Valinta on hyvin haasteellista ja arviointi melkoista arpapeliä. Ei lopultakaan voi ennakoita, kuka tulee pärjäämään ja kuka ei.

Valitut henkilöt ja perheet saapuvat suoraan heille osoitettuun asuin-kuntiin, ja heidän rekisteröintinsä tapahtuu yhdessä rytkäksä paikallisten viranomaisten avustamana. Sitten laskeutuu hiljaisuus, ihmettely, yksinäisyys. Pakolaiset ovat ainakin turvassa. Ja Kela-kortti kädessä.

Nuorten sukupolvien hukkaaminen alkaa olla yleistä myös länsimai-

Erkki Jokinen

Noel, Lisa, Clara ja George. Clara tuli pakolaisena Suomeen ja George turvapaikan hakijana. Heillä molemmilla on jo oleskelupa. Noel tuli opiskelemaan Suomeen, suoritti englanninkielisen IT-alan AMK-tutkinnon ja työllistyi toukokuussa 2011.

korostettava

den yhteiskunnissa. Poliittiset toimet ovat olleet heikkoja nuorten työllistämässä ja kiinnittämässä yhteiskunnan aktiivisiksi ja hyväksytyiksi jäseniksi. Nyt ihmetellään, mistä radikalisoituminen oikein johtuu ja miten sitä voidaan ehkäistä. Integroimisen ja yhteiskunnan tosiasiallisen jäsenyyden määrätietoisesta edistämisen tulee olla luonnollinen osa pakolais- ja maahanmuuttopolitiikkaa.

Turvapaikan hakeminen on laillista

Toinen tie kansainvälisen suojelun piiriin on itse turvapaikan hakeminen, mikä edellyttää rajojen ylittämistä, luvattomasti, kuten syyrialaismiehet, tai luvallisesti keinoin kuten viisumin tai muun matkustusasiakirjan mahdollistamana. Lentokentillä, raja-asemilla, laivasatamissa turvaa hakeva henkilö jättää turvapaikkahakemuksen ja hänet ohjataan yleensä lähimpään vastaanottokeskukseen. Turvapaikanhakijalla, vaikka hän olisi tullut maahan luvattomasti keinoin, on laillisesti oikeus maassaoloon sinä aikana, kun hänen turvapaikkahakemustaan käsitellään.

Luvaton rajanylitys kertoo laillisten maahantuloväylien vähäisyydestä. Se kertoo myös valmiudesta ottaa hengenvaarallisia riskejä pelastumisen toivossa. Mikä tahansa on parempi kuin kotiin jääminen. Pohjois-Afrikan ja Lähi-idän epätoivoinen tilanne pakottaa pakenemaan.

Samanaikaisesti suhde pakolaisuuteen on muuttunut. Rajat eivät saa vuotaa. Maahan pyrkivä ihminen on ennen kaikkea epäilyn alainen, lähtökohtaisesti epäuskottava tunkeilija. Päästyään olettamaansa turvalliseen maahan moni tulija järkyttyy kylmää vastaanotosta, kaukaisesta vastaanottokeskuksesta, suljettuun säilöön joutumisesta ja yksinäisyydestä.

Pakolaisista on tullut epämiellettävä riesa erityisesti läntiselle Euroopalle. Itsekeskeinen, oman valtion etua yksinomaan korostava poliittinen argumentointi tarjoaa uhkakuvia, joiden

- Kristillisen kirkon tehtävä on ottaa vastaan ihmisiä ennakkoluulotta ja vieraanvaraisuudella.
- Kristillinen kirkko harjoittaa radikaalia diakoniaa ja edistää inhimillisen elämän moninaisia mahdollisuuksia kaupungeissa ja maaseudulla.
- Kristillinen kirkko iloitsee jokaisesta pakolaisesta, joka saa kunta- paikan seurakunnan alueelta. Seurakunta avautuu turvapaikaksi uuteen maahan asettuville.
- Kristillinen kirkko rukoilee yhdessä alueelleen asettuneiden ihmisten kanssa heidän, heidän kotimaidensa ja omaistensa puolesta.

perusteella on helppo etäännyttää todellisuutta, kieltäytyä vastuusta, sulkea silmät ja korvat, järkikin siinä samassa. Ratkaisuksi on luotu erilaisia rajoja ja kontrollimekanismeja: muureja, aitoja, viisumirajoituksia ja muita ulkoistetun rajavalvonnan keinoja, bioteknisiä tunnistuslaitteita, oikeuksien rajoittamista, tiedon eväämistä, byrokratiaa jne.

Millaisia toivon tuojia haluamme olla

Kansainvälisen suojelun saaminen on kansainvälinen ihmisoikeus, joka kuuluu myös jokaiselle suomalaiselle. Kansainvälisen suojelun toimivalta järjestelmällä tuemme keskeistä ihmisoikeutta, oikeutta elämään. Jos itse rapautamme suojelun saamista, rapautamme samalla myös omaa oikeuttamme saada turvaa, jos sitä kerran tarvitsemme. Meillä on turvallisen ja korkean elintason maana myös resursit ottaa suuriakin määriä ihmisiä vähintäänkin väliaikaiseen turvaan.

Olemme monin kytköksin sidoksissa niihin tekijöihin, jotka tuottavat pakolaisuutta ja monimuotoista muuttoliikettä. Siksi olemme veloitettuja edistämään rauhaa ja taloudellista tasaamista kaikkialla maailmassa kai-

killä mahdollisilla keinoilla, niin kotimaassa kuin epävakaisissa valtioissa. Toivoa ja turvaa tarjoamalla vahvistuu myös oma toivomme uhkakuvien täyttämässä maailmassa.

Suomi voisi hyvin osallistua pelastustoimiin Välimerellä, koska meillä on kalustoa ja meripelastukseen hyvin koulutettua henkilöstöä ja ainutlaatuisen osaava ja pelastustoimiin motivoitunut vapaaehtoisjoukko meripelastusseuroissa. Kirkkomme voisi liittyä Euroopan kirkkojen yhteisiin hankkeisiin Välimeren alueen turvallisuuden parantamiseksi.

Humanitaaristen viisumien avulla mahdollistaisimme esimerkiksi syyrialaisien tai eritrealaisten ripeän pääsyn pois kriisialueilta. Perheenyhdistämisen kautta voisimme nopeuttaa perheenjäsenten pelastumista. Pakolaiskiintiötä voi uusi hallitus nostaa 2000 henkilöön vuositasolla, sillä vastaanottojärjestelmämme on kehittynyt toimivaksi.

● MARJA-LIISA LAIHIA
Asiantuntija
Kirkkohallitus

Tiivistelmä faktoista:

<http://etmu.fi/vaalikentille-tiedon-ei-mutu-tuntuman-varassa/>
Pakolaisten vastaanotto http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/pakolaisten_vastaanotto/kiintiopakolaiset
10 väitettä ja faktaa pakolaisista ja turvapaikanhakijoista
<http://www.pakolaisneuvonta.fi/?lid=90>
Pakolaisjärjestöjen vaaliteesit
<http://www.pakolaisapu.fi/fi/tietoa/kannanotot/item/839-pakolaisjärjestöjen-vaaliteesit.html>

Marja-Liisa Laihia.

Tulosperustaisella hankehallinnolla kohti diakoniatyön parempaa laatua

Aurinko laskee Pohjois-Thaimaan vuoriston ylle. Luuvuoristokansan kylä Baan Den on valtaosan vuodesta eristyksissä muusta maailmasta. Täällä ei vielä tiedetä Ipadista, Facebookista, eikä perusmobiililaitte löydä kenttää.

Modernin maailman haasteet ja vaatimukset ulottuvat tähänkin kylään. Koulutus on ensiarvoisen tärkeää. Baan Denin kylässä toimii yksi Thaimaan evankelisuterilaisen kirkon seurakunnista, jonka kautta Suomen Lähetysseura tukee kummityön ohjelmaa, yhtä kirkon diakoniatyön muodoista.

Lähetysseuran kirkollisen työn hallintoon kuuluu työmuotojen jatkuva kehittäminen. Tähän liittyen Lähetysseura toteutti loppuvuodesta 2014 Thaimaan evankelisuterilaisen kirkon kanssa maanlaajuisen diakoniatyön arvioinnin. Sen toteuttajana toimivat thaimaalaiset konsultit **Apichai Sunchindah** ja **Patharaporn Theeratham (Path)**. Evaluaation tavoitteena oli selvittää kirkon diakoniatyön keskeytymättä, tuloksellisuutta ja lisäarvoa. Tavoitteena oli saada tietoa työn nykyisestä laadusta ja antaa suosituksia työn kehittämiseen.

Työn hallinnoinnin uusi malli

Suomen Lähetysseuran uusi, kaikkia työalueita koskeva kirkollisen työn hankehallinnollinen uudistus pitää sisällään uuden tavan hallinnoida myös diakoniatyötä. Kirkollisen työn hankehallinnon manuaali julkaistiin huhtikuussa. Uudistuksen yhteydessä Lähetysseura kouluttaa ulkomaisten kumppaneidensa henkilöstöä ja omaa henkilökuntaa uuteen tulosperustaiseen tapaan hallinnoida työtä. Tulosperustainen lähestymistapa tunnetaan hankehallinnollisena työkaluna, jonka tarkoituksena on parantaa työn tehokkuutta ja tuloksellisuutta sekä hallita työhön tai toimintaympäristöön liittyviä riskejä.

Valmistunut evaluaatio puhuu

Patharaporn Theeratham (Path) toteutti Thaimaan luterilaisen kirkon diakoniatyön evaluaation vuonna 2014.

myös vahvasti tarpeesta uudistaa diakoniatyön hankehallintoa. Evaluaattori Path luonnehtii Thaimaan evankelisuterilaisen kirkon nykyistä diakoniatyötä pääosin hyväntekeväisyysperustaiseksi.

”Yleisemmin tämä lähestymistapa pitää sisällään hyvää tahtoa auttaa ihmisiä”, sanoo Path.

Perinteisimmillään lähestymistapa ei sisällä toimintaympäristöön suunnattuja tarvekartoituksia. Tausta-analyysin mukaan hyvää on se, että työ keskittyy ongelmien alkusyihin sekä niihin ryhmiin, jotka ovat toiminnan tärkeimmät hyödynsaajat.

Hyväntekeväisyysperustaista lähestymistapaa luonnehtivat myös enemmän subjektiiviset, tunnepitoiset valinnat. Hankkeilla on vastattu tavattujen ihmisten kärsimykseen.

”Kukaan meistä tuskin voi arvottaa näitä kahta eri lähestymistapaa, joille molemmille on perustelunsa”, sanoo Path. ”On kuitenkin totta, että mikä-

li tulevaisuudessa diakoniatyön tuloksellisuutta halutaan kasvattaa, työn suunnittelua pitää lisätä ja hankehallinnollista kapasiteettia Thaimaan evankelisuterilaisen kirkon keskuudessa vahvistaa.”

Tavoitteena laadun kehittäminen

Path, joka arviota tehdessään pääsi syvälle Thaimaan evankelisuterilaisen kirkon diakoniatyön sisältöön, toivoo työn laadun kehittyvän vahvasti diakoniatyön alalla. Eri hankehallinnolliset työkalut ja niiden käyttö eivät hänen mielestään ole itsessään lisäarvoa. ”Lisäarvona voidaan nähdä se, jos uudistunut tulosperustainen hankehallinto todella muuttaa työn laatua”, Path sanoo.

Path kertoo evaluaation olleen haastavan mutta mielenkiintoisen. ”Evaluaatio oli hyvä kokemus.”

Mutta, miten tämä arviointi erosi hänen tyypillisemmistä työn arvioinneistaan? Suurimman eron diakoniatyön evaluaatiossa teki käytettävissä ollut tausta-aineisto. Yleensä kehityshankkeiden arviointi perustuu alussa määriteltyihin tavoitteisiin ja niiden seuraamiseksi luotuihin mittareihin, jotka määrittelevät hankkeen tuomaa muutosta hyödynsaajien elämään.

Thaimaan evankelisuterilaisen kirkon diakoniatyössä ei ollut määritelty tavoitteita eikä työsuunnitelmia ollut. Työn suunnitteluun laaditut kriteerit eivät perustuneet tausta-analyysiin vaan subjektiiviseen mielipiteeseen hyödynsaajaryhmistä ja työn lisäarvosta. Näin ollen työn raportointi ja seuranta on ollut haastavaa.

E erityisen yllättävän havainnon Path teki matkoillaan, joilla hän haastatteli lukuisia diakoniatyön hyödynsaajia ja kirkon työntekijöitä. Työ, johon lähtökohtaisesti ei ollut sisällytetty mittareita, tausta-analyysijä, tavoitteita tai muita yleisemmin hankehallinnon käytössä olevia työkaluja, oli

Thaimaan evankelis-luterilainen kirkko on toiminut Suomen Lähetysseuran paikallisena kumppaniorganisaationa vuodesta 1994. Seurakuntia on maassa yhteensä kahdeksan. Lähetysseura tukee kummityön ohjelman lisäksi ensikotia, vanhuksia ja hiv ja aids-tartunnan saaneita ihmisiä.

itse asiassa vaikutuksiltaan laajempi kuin raportit tai haastateltavien tarinat antoivat ymmärtää.

”Jouduin oikein kaivamaan tietoa”, Path kertoo.

Raportointi diakoniatyöstä on pääosin perustunut listattuihin toimiin, joita hankkeessa on toteutettu. Arvokkaimmat tulokset ovat jääneet tiedostamatta niin Thaimaan evankelis-luterilaiselta kirkolta kuin Suomen Lähetysseuralta. Työn tulokset ovat ensiarvoisen tärkeitä tietoa, kun työtä kehitetään tulevaisuudessa.

Tilastojen takaa näkyy todellinen muutos ihmisten elämässä

Path esittää esimerkin piilon jääneistä tuloksista. Kummityön ohjelmasta on tähän asti raportoitu oppilaiden määriä, suoritettuja lukuvuotia, opintutuloksia ja ostettujen koulupukujen määriä. Mikä vaikutus tällä kaikella on todellisuudessa ollut paikalliseen yhteisöön ja tuettujen ihmisten elämään?

Syrjäisen kylän lapsista on valmistunut mm. sairaanhoitajia ja lääkäreitä, jotka ovat ammattitaidollaan pal-

velleet omaa yhteisöään ja parantaneet perheensä taloudellista ja sosiaalista tilannetta. Nämä ovat niitä tuloksia, joita kaikki me, suoraan tai välillisesti diakoniatyötä toteuttavat, haluamme tietää ja saavuttaa. Tämä on se kuvattu muutos, jota työemme tavoittelee. Uusi tulosperustainen hankehallinnon muoto tuo myös nämä arvokkaat tulokset selkeämmin ilmi.

”Evaluoinnissa ehdotetut muutosehdotukset on otettu työn alle”, kertoo **Pia Kummel-Myrskog**, joka toimii Suomen Lähetysseuran kirkollisen työn päällikkönä ja evaluaation toimeksiantajana.

”Evaluatio on ollut antoisa sekä

kirkolle että yhteisöllemme kirkon kanssa. Tiettyjä suosituksia voimme soveltaa myös muiden kirkkojen kanssa tehtävässä yhteistyössä.”

Pia Kummel-Myrskog on työskennellyt aiemmin diakoniakysymysten parissa kirkkohallituksessa ja kertoo, että diakoniatyön vaikuttavuuden mittaaminen ei ole kovin yleistä Suomesakaan.

”Mutta se saattaa olla pian ajan kohtaista myös Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.”

● JANETTA VETTENRANTA
Kirkollisen työn koordinaattori
Suomen Lähetysseura

Ekumeeninen vastuuviikko 2015:

Ylitä raja!

Ekumeenista vastuuviikkoa vietetään 18.–25.10.2015 teemalla Ylitä raja! Syksyn 2015 aikana seurakuntia ja kouluja rohkaistaan kutsuma Vastuuviikon pakolaistaustaisia lähettiläitä vieraaksi, kuulemaan ja kohtaamaan heitä. Ylittämällä totutut rajamme ja toivottamalla lähettiläät tervetulleiksi voimme osaltamme olla antamassa turvaa kaikkensa menettäneille lähimmäisillemme.

Maailemassa on arviolta n. 45 miljoonaa pakolaista, heistä 40 miljoonaa elää maansisäisinä pakolaisina. Turvattomuus, epätoivo, eriarvoistuminen, syrjäytyminen, vaino ja vakavat ihmisoikeusrikkomukset ajavat näitä miljoonia etsimään turvaa. YK:n ihmisoikeuksien julistuksen 14.1. artiklan mukaan jokaisella vainon kohteeksi joutuneella on oikeus hakea ja nauttia turvapaikkaa muissa maissa.

www.vastuuviikko.fi

Kuolema ja kulttuuri

Yleisötapahtuma kuoleman keskustelun lisäämiseksi Kansallisteatterin pienellä näyttämöllä **17.5.2015**

Ajatus on taiteen ja keskustelun keinoin tuoda kuolemista esiin julkiseen keskusteluun. Teemana ovat kuoleman kontrastit. Kuolema on samalla synkkää, surullista, koomista ja runollista – ainakin taiteessa. Meillä kaikilla on ajatuksia kuolemasta, osalla myös kokemuksia läheisen kuolemasta tai sairastamisesta. Voiko kuolemasta puhua?

Mukana mm. Esko Salminen, Kalle Holmberg, Satu Silvo, Riki Sorsa, Mikko Kuustonen, Tuomas Kyrö, Sirpa Kähkönen, Mika Myllyaho, Aulikki Oksanen, Hannu Pekka Björkman ja Samuli Edelman.

lue lisää: www.terho.fi/blogi/87

Taluskriisi haastaa Eurodiaconiaa

Jarmo Kökön mukaan sosiaalipolitiikka on jäänyt Euroopassa talouspolitiikan jalkoihin.

Helsingin Diakonissalaitoksen diakoniajohtajan **Jarmo Kökön** mukaan Eurodiaconian yksi tämän hetken keskeisistä haasteista on sosiaalipolitiikan roolin vahvistaminen EU:ssa. Kökkö on huolissaan Euroopan maiden sosiaalipalveluitten laadusta ja kestävydestä. Syrjäytyminen ja köyhyys ovat lisääntyneet.

– Talouden paineessa palveluita helposti riisutaan. Näin varsinkin varattomille tai vähävaraisille jää vain laadullisesti heikkoja palveluita, sanoo Eurodiaconian puheenjohtajana toimiva Kökkö.

Kökön mukaan taluskriisin myötä talouspolitiikka on noussut EU:n ehdottomaksi ykköseemaksi viimeisen viiden kuuden vuoden aikana.

– Samalla monet politiikan muut osa-alueet ovat alkaneet häipyä kuvasta. Myös sosiaalipolitiikka on jäänyt talouspolitiikan jalkoihin. Jatkossa niiden välillä olisi taas löydettävä tasapaino. Ennen taluskriisiä sosiaalipolitiikkaan liittyvät kysymykset olivat varsin vahvasti esillä EU:n politiikassa.

Työllistyminen noussut pääosaan

Kökön mukaan eurooppalaisessa politiikassa korostuu nykyään työllistyminen.

– Sosiaalipolitiikka on alkanut muuntua työpolitiikaksi. Työpolitiikan on ajateltu olevan parasta sosiaalipolitiikkaa. Tällöin jää helposti syrjään se tosiasia, että kaikki syrjään joutuneet eivät välttämättä kykene työhön lainkaan tai eivät ainakaan normaaliin työllistymiseen.

– Näidenkin ihmisten on voitava osallistua aktiivisesti yhteiskuntaan ja voitava rakentaa yhteiskuntaa omien kykyjensä mukaisesti. Diakonian on etsittävä keinoja, joilla heitä voidaan vahvistaa. Ihmisarvoinen elämä kuuluu jokaiselle.

Kökkö nostaa esiin myös väestön

ikäntymisen, joka on haasteena kaikilla Euroopassa.

– Vanhusten on saatava ihmisarvoista hoivaa. Diakonia-alan organisaatioiden on osaltaan puolustettava vanhusten hyvää hoivaa ja myös tuotettava näitä palveluita.

Diakonia-alan toimijoiden eräänä vahvuutena on eettinen ja sosiaalinen kestävyys.

– Diakoniatoimijat tapaavat toimia pitkäjänteisesti. Diakonia-alan yritysten tavoitteena ei ole maksimoida taloudellista voittoa. Tavoitteena on riittävä taloudellinen tulos, jotta ihmisiä voidaan palvella paremmin.

– Diakoniassa vapaaehtoista kansalaistoimintaa ja palveluita voidaan tuoda tehokkaasti yhteen. Näin saadaan aikaan sellaista yhteiskunnallista vaikuttamista, mihin esimerkiksi muut yritykset eivät välttämättä pysty.

Kökön mukaan viime vuosina voimakkaasti kasvanut Eurodiaconia on hyvin dynaaminen ja inspiroiva verkosto. Hän toivoo, että suomalaiset diakoniatoimijat olisivat jatkossa Eurodiaconiassa aktiivisemmin mukana.

– Olisi hienoa jos suomalaisseurakuntienkin diakoniajohtajat ja -asian tuntijat tulisivat jatkossa enenevässä määrin ainakin tutustumaan Eurodiaconian toimintaan. Esimerkiksi Norjan, Ruotsin ja Tanskan diakoniatoimijat ovat olleet tässä suomalaisia aktiivisempia. Ehkä KDS:kin voisi jatkossa tuoda aktiivisemmin esiin Eurodiaconian toimintaa.

Eurodiaconia tarjoaa henkilökohtaisia kontakteja

Kökkö korostaa henkilökohtaisten kontaktien tärkeyttä.

– Ilman niitä Eurodiaconiakin voi jäädä etäiseksi asiaksi. Itse ajattelen siten, että kansainvälinen vuorovaikutus on diakonian tekemisen kannalta aivan olennaista. Eurodiaconian foorumeilla kokoontuu yhteen ihmisiä,

joilla on sama diakoninen näkökulma asioihin. He puhuvat yhteiskunnallisissa sekä sosiaali- ja terveysalan kysymyksissä samaa kieltä.

– Tämä vahvistaa eri toimijoiden omaa ammatillista identiteettiä. Sen myötä diakoniatoimijat voivat olla enistä paremmin yhteistyössä yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa ja olla tarvittaessa myös kriittisenä vastavoimana.

Eurodiaconian tulevien konferenssien ja työpajojen teemoina ovat esimerkiksi diakoniaidentiteetti, sosiaalipolitiikka, syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, diakonia kaupunkiympäristöissä, hyvä vanhuus, hoivaverkosto, romanityö ja maahanmuuttajat.

– Tapahtumista on saatavissa tarkempaa infoa Eurodiaconian sivuilta. Tilaisuudet ovat kaikille avoimia. Eurodiaconian verkkosivut ovat myös aineistopankki, jonka kautta saa käsityksen siitä, missä eurooppalaisen diakonian painopisteet ja kehityslinjat kulkevat.

Mikä Eurodiaconia on?

Eurodiaconia on Euroopan merkittävin ja suurin diakonia-alan yhteistyöjärjestö, johon kuuluu 40 organisaatiota 21 maasta. Järjestössä on niin kirkkoja kuin muita isoja ja pieniä organisaatiojäseneitä. Suomesta Eurodiaconiaan kuuluvat Kirkon diakonia ja sie-lunhoito, Kirkkopalvelut sekä Helsingin ja Oulun diakonissalaitokset.

Ekumeenisen järjestön jäsenet tulevat niin protestanttisista, anglikaanisista kuin ortodoksisista kirkkokunnista. Järjestö tekee yhteistyötä kato-lisen kirkon diakoniajärjestön Caritas Europan kanssa sekä monien ei-kirkkolisten sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa.

Eurodiaconia seuraa diakonian kannalta tärkeitä asioita EU:ssa, välittää niistä tietoa diakonian toimijoille sekä tuo diakonian ääntä kuuluviin EU:ssa. Eurodiaconia tarkastelee EU:n diakoniaan liittyvän tai sitä sivuavan politiikan – erityisesti sosiaali-, terve-

ys- ja hyvinvointipolitiikan – sisältöjä kriittisesti ja määrittelee omia linjauksiaan jäsenorganisaatioiltaan tulevien näkemysten pohjalta.

Aktiivisena lobbaajana Eurodiaconia välittää poliitikoille ja valmisteleville virkamiehille informaatiota diakonia-alan sisällöistä. Tämä tapahtuu niin virallisten kuulemisten kuin muiden tapaamisten ja keskustelujen kautta.

Lisäksi järjestö edistää diakonialaitosten ja järjestöjen kansainvälistä vuorovaikutusta. Eurodiaconia korostaa diakonian teologista arvopohjaa ja identiteettiä.

Eurodiaconian hallinnosta vastaa yleiskokous, hallitus ja johtoryhmä. Yleiskokous pidetään kerran vuodessa. Seuraava yleiskokous pidetään Barcelonassa kesäkuussa, jolloin valitaan uusi hallitus. Samalla puheenjohtajuus

vaihtuu, koska Jarmo Kökkö on ollut hallituksen jäsenenä maksimimäärän eli kahdeksan vuotta. Puheenjohtajana hän on ollut vuodesta 2009. Kökkö on toiminut Eurodiaconiassa Diakonialaitosten liiton ja Helsingin Diakonissalaitoksen mandaatilla.

Euroopan Diakonialiiton juuret juontavat 1900-luvun alkupuolelle. Vuonna 1925 perustettiin Kansainvälinen Sisälähetys ja Diakonialiitto edistämään kansainvälistä vuorovaikutusta diakonialaitosten ja järjestöjen kesken. Vuonna 1992 sen nimi muutettiin Euroopan diakonialiitoksi.

Vuonna 1992 perustettiin uusi järjestö, Eurodiaconia, seuraamaan diakonian kannalta tärkeitä asioita EU:ssa, välittämään niistä tietoa diakonian toimijoille sekä tuomaan diakonian ääntä kuuluviin EU:ssa.

Nykyisen muotonsa Eurodiaco-

Pertti Nilonen

Jarmo Kökkö on toiminut Eurodiaconian puheenjohtajana vuodesta 2009. Nyt vetovastuu on vaihtumassa.

nia sai vuonna 1996, jolloin Euroopan Diakonialiitto ja Eurodiaconia yhdistyivät.

JUHANA UNKURI

Lue lisää:

<http://www.eurodiaconia.org/>

Tarve luo diakoniatyötä Kuubassa

Fidel Castron vallankumous muutti katolisen kirkon elintilan Kuubassa vuonna 1959.

Kommunistisessa yhteiskunnassa kirkon asema, toimintamahdollisuudet ja -resurssit rajautuivat jyrkästi; kirkolle sallittu toimintatila kattoi vain hengelliseksi katsotun toiminnan. Ilmiötä nimitetään edelleen espanjankielisellä termillä "dentro de los templos" – tempelien sisällä.

Petra Kuivala

Voimakkaimpina vastakkainasettelun vuosikymmeninä 1960–1970-luvuilla kirkon toiminta rajoittui yksityisen uskonnonharjoittamisen tukemiseen, kun kirkko suuntautui ydintoimintansa, jumalanpalveluselämän ja sakramenttien, ylläpitämiseen. Tempelien ulkopuolelle ulottunut toiminta kuihtui sekä valtion rajoittaneiden toimenpiteiden että kirkon oman hiljaisuuden vuoksi.

Vallankumouksen perintö sekä katolisen kirkon ja valtion edelleen herkkä suhde ovat johtaneet siihen, ettei vallankumouksen aikaisessa kuubalaisessa yhteiskunnassa ole ollut mahdollista puhua kirkon diakoniatyöstä

järjestäytyneenä työmuotona ennen 1990-lukua. Tuolloin muuttunut maailmanpoliittinen tilanne, Neuvostoliiton luhistumisen Kuubassa aiheuttama sisäinen muutosvyöry sekä kirkon ja valtion suhteiden lieventyminen mahdollistivat diakoniatyön kehittämisen. Samat syyt loivat myös tarpeen kirkon osallisuudelle yhteiskunnallisessa työssä. Samaan aikaan katolinen kirkko Kuubassa oli sisäisen kehityksen myötä alkanut suuntautua enemmän vuorovaikutukseen ympäröivän kommunistisen yhteiskunnan kanssa. Erityiseksi dialogin maaperäksi muodostuivat siviiliyhteiskunnan kehittäminen ja yhteisen hyvän edistäminen.

Peta Kivijä

Ketterän kirkon rajoitettu diakoniatyö

Katolinen kirkko ja kommunistinen hallinto ovat 1990-luvulta alkaen lisänneet yhteistyötään ja vuoropuheluaan yhteiskunnallisissa kysymyksissä. Diakonia on työmuotona kuitenkin säilynyt valtiollisen tarkkailun piirissä vielä 2010-luvullakin; temppelien ulkopuolelle, yhteiskunnallisiin teemoihin laajeneva aktiivisuus on edelleen toimintaa, jota kommunistinen hallinto valvoo ja kontrolloi.

Kontrolli luo puitteet, joissa katolisen kirkon diakoniatyö toteutuu tänä päivänä. Valtion säännöllisesti tarkistamat diakoniatyön linjaukset ja niiden mukaan muuttuvat ohjaustoimet ovat vaikeuttaneet erityisesti pitkäkestoisen työn suunnittelua. Toisaalta toimintatilan rajoittuminen on pakottanut kirkon ketteryyteen ja muutosvalmiuteen. Kun esimerkiksi diakoniatyön toimintamuotoja on säännöllisin väliajoin jouduttu muovaamaan sen mukaan, mitä hallinto on sallinut kirkon toteuttaa, toimintamuodoista on muotoutunut joustavia sekä konkreettisesti ja nopeasti tehtävään suuntautuneita. Kirkko ja valtio ovat myös toteuttaneet yhteistyössä esimerkiksi lasten ja perheiden asemaa tukevia hankkeita.

Toimijoita eri tasoilla

Kansallisella tasolla laajimmin seurakuntalaisia tavoitettava diakoniatyö toteutuu kansainvälisten katolisten järjestöjen kautta. Laajin työkenttä on Caritas Cuba -järjestöllä; Kuuban vuonna 1991 perustettu järjestö on laajentunut kaikkiin 11 hiippakuntaan kattaen yli 600 seurakuntaa tai

yhteisöä. Järjestön kansalliset työalat kattavat kaikki ikäryhmät ja sosiaaliset ryhmät. Erityisesti järjestö kiinnittää huomiota ryhmiin, joille ei muutoin olisi tarjolla riittävästi tukea kuubalaisessa yhteiskunnassa. Caritas on tällä hetkellä yksi Kuuban ainoista eivaltioillisista järjestöistä, joilla on itsemääräämisoikeus toimintaansa.

Katolisilla sääntökunnilla on oma voimakas roolinsa kuubalaisessa diakoniatyössä. Perinteisesti sääntökunnilla on ollut taipumus suuntautua toiminnassaan joko hartauselämään tai yhteiskunnalliseen työhön. Osa sääntökunnista onkin profiloitunut voimakkaasti omaan diakoniatyön alaansa, esimerkiksi lasten tai perheiden parissa tehtävään diakoniaan, diakoniaan pitkäaikaisairaiden keskuudessa, mielenterveytyöhön tai vaikkapa nuorten naisten elämänhallintataitojen kehittämiseen.

Seurakuntatasolla diakoniatyö on huomattavasti väljemmin rakenteisiin sidottua. Kirkon ylätason ohjaustoimet jättävät työn suunnittelussa paljon tilaa seurakuntatason aktiivisuudelle ja erityisesti seurakuntalaisten aloitteellisuudelle. Tämä on saanut seurakuntadiakonian rönsyilemään moniin suuntiin. Seurakunnallista diakoniatyötä luonnehtii sen moniulotteisuus ja värikkyyt. Monissa seurakunnissa tarve on luonut toiminnan: seurakunnan kattamat asuinalueet, sen väestöraenne ja erityispiirteet, ovat ohjanneet diakoniatyön muotoutumista ja kehittymistä.

Diakoniatyö nousee tarpeesta

Kuuban pääkaupungissa Havannassa tarpeesta nouseva diakonia näyttäytyy

erityisen selvästi. Tarpeen synnyttämä toiminta selittää, miksi seurakunta ja sääntökunnat ovat eräässä läntisessä kaupunginosassa keskittyneet vankilatyöhön ja vankien perheiden tukemiseen; sama selitys löytyy sille, miksi Vanhassa Havannassa on keskitytty lasten tukipalveluihin ja perheneuvontaan.

Tarve on synnyttänyt myös Keskus-Havannaan seurakunnan keittiön, joka on avoinna päivittäin tarjoten mahdollisuuden ilmaiseen ateriaan ja yhteiseen ruoanvalmistukseen.

Toisenlainen tarve on puolestaan saanut erään itäisen seurakunnan panostamaan nuorten ja nuorten aikuisten tukemiseen, nuorisotilojen ja tukiasuntojen perustamiseen. Sama tarve selittää myös, miksi seurakunnat ja sääntökunnat tarjoavat tietotekniikan alkeiskursseja ja englannin arkikielen kurseja. Valtio on rajoittanut ja säädellyt voimakkaasti siviiliyhteiskunnan palveluja, jolloin kirkko on maksanut itselleen roolin sen tarjoajana, mikä sille sallitaan tarjottavaksi.

Diakonia seurakuntalaisten toimintana

Valtaosa diakoniatyöstä on seurakuntalaisten organisoimaa ja toteuttamaa. Sääntökunnat ja seurakunnat vastaavat toiminnasta, usein yksittäisen työntekijän voimalla, mutta päävastuun suunnittelemisesta ja toteuttamisesta kantavat seurakuntalaiset. Myös aloitteet uusille työmuodoille nousevat usein seurakuntalaisten aistimasta tarpeesta. Esimerkkinä tästä toimii eräs havannalainen seurakunta, jonka diakoniatyö oli vuosikausien ajan profiloitunut asiaan vihkiytyneen papin kautta. Kun pappi siirtyi toisiin tehtäviin, seurakuntalaiset huolestuivat diakoniatyön tulevaisuudesta kotiseurakunnassaan. He perustivat työryhmän, joka teki aloitteen uuden toimintamuodon käynnistämistä; seurakuntalaiset kirjoittivat suoraan kansallisen kirkon ylätasolle, anoivat taloudellista avustusta ja aloittivat toiminnan. Aloitteen seurauksena seurakunnan alueella on käynnistetty projekti, jolla tuetaan asuinalueiden korjaamista ja vastuullista asumista kaupunginosassa.

Suuri osa kuubalaisesta diakonia-työstä on seurakuntalaisten tekemää hiljaista työtä. Tämä näyttäytyy varsinkin maaseudulla, missä kirkon työntekijäpula on erityisen ilmeistä. Kuubassa toimii maaseudulla lähes 2000 niin kutsuttua missiotaloa, seurakunnan kokoontumistiloina toimivaa yksityisasumusta. Missiotalot ovat jumalanpalvelus- ja hartauselämän keskuksia, joissa järjestetään viikottain rukoushetkiä, raamatupiiirejä ja eri-ikäisten seurakuntalaisten kokoontumisia. Noin kerran kuukaudessa missiotaloon saapuu pappi lähimmästä kaupungista toimittamaan messun. Missiotalot toimivat myös diakoniatyön keskuksina. Niistä käsin seurataan seutukunnan kehittymistä ja ohjataan seurakuntalaisten diakonista toimintaa tarpeen mukaan. Missiotalojen yhteydessä toimii myös yhteiskeittiöitä ja alueella tuotettujen elintarvikkeiden myyntipisteitä.

Vaikuttaa siltä, että havannalaista seurakuntadiakoniaa ohjaa usein käsitys seurakunnasta aktiivisena, kaikki jäsenensä osallistavana yhteisönä. Diakonia käsitetään vastavuoroisena toimintana. Se ei ole vain yksisuuntaista avun tarjoamista vaan luonteva tapa toimia ja elää osana seurakuntaa – varsinkin kun seurakuntalaiset kantavat suuren vastuu koko työmuodosta. Osaksi tästä syystä kuubalainen diakonia on myös säilyttänyt käytännölläheisyytensä: se on usein byrokraatiasta riisuttua ja suoraan kohdistettua. Tarve ohjaa työn kehittymistä. Katolisen kirkon resurssit Kuubassa eivät riitä tavoittamaan koko yhteiskuntaa, mutta tämän päivän Kuubassa kirkon diakoniatyö on harvoja laajalle ulottuvia, kansalaisiin kohdistettuja toimintoja.

● PETRA KUIVALA

Kirjoittaja on pappi, joka työskentelee Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa tohtori-koulutettavana. Hän valmistee kirkkohistorian alan väitöskirjaansa katolisen kirkon asemasta ja roolista kommunistisessa Kuubassa. Osana tutkimustyötä hän elää kevään 2015 ajan Kuubassa työskennellen tutkimuksensa lähteiden parissa paikallisissa arkistoissa ja havainnoiden kirkon elämää kuubalaisessa arjessa.

Tarinoiden opetus

HELI PRUUKI & MARKKU ORSILA:
HOITAVAN TARINAN HELMIÄ.
KIRJAPAJA 2014.

”Miksi toisia ihmisiä on helpompi tuomitua kuin itseä? kysyttiin kerran kreikkalaiselta Aisopokselta. Hän vastasi: Ihmiset kulkevat maan päällä kantaen mukanaan kahta pussia. Toinen, joka riippuu rinnan päällä, on täynnä toisten ihmisten vikoja. Toinen, joka roikkuu selässä, on täynnä omia virheitä ja puutteita. Tästä johtuu, että ihmiset niin helposti näkevät toisten viat, mutta heidän on vaikea havaita omia puutteitaan.”

Tämä yllä oleva tarina on yksi Heli Pruukin ja Markku Orsilan kirjoittamasta kirjasta löytyvä helmi. Kirjaan on koottu monenkirjavia tarinoita. tarinat on kerätty ihmisiltä kuulutina tai teksteistä ja kirjoista luettuna. Osa tarinoista on kirjoittajien itse luomia – syntyneinä päiväkirjamerkintöjen ja muistikirjoihin kirjattujen ideoiden ja ajatusten pohjalta. Kirja on jaettu lukuihin tarinoiden teemojen mukaisesti. Osa tarinoista olisi sopinut sanomansa puolesta useankin eri otsikon alle.

Tarinat sisältävät opetuksen; niissä kuvataan elämisen taitoa, ihmisen ikuista onnen tavoittelua, pettymyksiä, iloa, surua, ihmissuhteita ja vaikeista tilanteista selviytymistä. tarinat lohduttavat, luovat toivoa, hoitavat ja rohaisevat. tarinat liittyvät lukijan ihmisyyden ikaikaisiin teemoihin – monista tilanteista ja toimintatavoista tunnistaa itsensä. Tarinoiden avulla haastetaan ajattelemaan ja kyseenalaistamaan omaa toimintaa. Tarinan keinoin pysäytetään miettimään elämän merkityksiä ja ihmisen valintojen seurauksia. tarinat haastavat tarkastelemaan sitä, millaisin silmin katsomme itseämme ja toista ihmistä tai mistä tulokulmasta käsin elämä meille avautuu.

Kirjan anti ei pääse oikeuksiinsa kertalukemalla – kaksisataa sivua opetuksia ja viisauksia yhdellä kertaa on useimmille liian tuhti paketti, mutta

tarinat toimivat loistavasti poimittuina erilaisiin tilanteisiin. Tarinoissa on jotain ikaikaista tenhoa. Tarinoita lukiessani pääsin mielessäni matkimaan lapsuuden vuosiin ja partioleirin iltanuotion äärelle. Lippukuntamme johtaja oli armoitettu tarinankerhoja. Nuotion äärellä vilkkainkin sudenpentu hiljentyi kuuntelemaan tarinaa. Tarinan viisaus on sen kokonaisvaltaisuus; hyvä tarina haastaa ajattelemaan, koskettaa tunteita, on ajaton ja siinä on sopivasti yhtymäkohtia erilaisiin kulttuureihin. Partioperinteeseen ovat aina kuuluneet tarinat – niiden avulla on välitetty partioaatetta ja siihen liittyviä arvoja. Pruukin ja Orsilan kirja on loistava muistutus tarinoiden toimivuudesta hengellisen elämän elementteinä – saarnoina, hartauspuheina, innoittajina ja keskustelun viritäjinä. Raamatussa meillä on käytössämme värikäs kertomusten kokoelma. Uskontomme kertomuksissa on mistä ammentaa. Raamatun kertomukset ja tekstit voi haastaa vuoropuheluun vaikka tämän kirjan tarinoiden kanssa.

Erityisen ilahtunut olin siitä, että tarinoissa päähenkilönä oli eri ikäisiä ihmisiä. Lasten kyky katsoa elämää raikkaasti ja ilman selityksiä tekee heistä loistavia opettajia, elämää nähneen ihmisen koettu ja eletty viisaus tuli myös näkyväksi osassa tarinoista. Hyvä tarina voi värittää elämän sävyt uudestaan – tummat värit saavat väistyä ja kirkkaat sävyt ottaa vallan.

Kiitos kohottavasta kirjasta! Suositellen!

● VIRPI SIPOLA

Pahaa mieltä ja painajaisia

Ettei kenellekään tulisi paha mieli. Kirkossa toiminnan söpöistäminen on vallalla edelleen. Asiat hivutetaan näyttämään todellista paremmilta. Hallinnon tarkoitus on kuitenkin palvella toimintaa. Toiminnan kivijalka on tietoisuuden lisäämistä tarjolla olevista palveluista. Edelleen on ihmisiä, jotka sattumalta kuulevat uskovaiselta vaariltaan, että mene seurakunnan diakonin pakeille. Saat apua.

Diakonian toiminta on heikoimpien äänen vahvistamista. Heikoimpia ovat he, joita vahvat ja vallanpitäjät nujertavat.

Mahan murina kertoo, että tarvitsen apua juuri nyt. Siinä ei paljon kipupisteiden makustelu auta.

Eikä selittelyt kiireestä ja kalenterin täyttöasteesta. Nälkä ei lähde edes kunnan nettisivua seuraamalla. ”Tällä hetkellä toimeentulotuen käsittely kestää kolme viikkoa hakemuksen saapumisesta.”

Joku on laskenut, että Raamattu mainitsee 365 kertaa: Älä pelkää. Jumala tahtoo sanoa tänään: Turha pelätä. Se oli enkelien viesti paimenille yönä, jona Jeesus syntyi. Se oli viesti naisille, jotka tulivat haudalle voitelemaan Jeesuksen ruumista. He saivat kuulla, että Hän on noussut kuolleista. Herra Jeesus Kristus on luovannut olla meidän kanssamme joka päivä (Matteus 28:20).

Rohkeus on uskallusta tehdä asioita välittämättä pelosta, kivusta, vaarasta, epävarmuudesta tai pelottelusta. Esimerkiksi benji-hypyn tehnyttä ihmistä voidaan pitää rohkeana. Fyysinen rohkeus on rohkeutta kohdata kipua, kärsimystä tai kuoleman uhkaa.

Moraalinen rohkeus on puolestaan kykyä *toimia oikein* välittämättä vastustuksesta, häpeästä, skandaalista tai vähätelystä. Rohkeus on yksi kardinaalihyveistä. Rohkeus on subjektiivinen kokemus, sitä mikä yhdelle on rohkeaa, on toiselle tavanomaista.

Jeesus toi arjen keskiöön näkymättömiä ihmisiä. Kun ulkopuolelle jätetty tuodaan takaisin ihmisten yhteyteen ja hän saa suunvuoron, ollaan kristinuskon ytimessä.

Sanoitetaan totuus. Se, kuinka asiat ovat. Luodaan kuunteleva ilmapiiri ja läsnäolon hetki. Vahvistetaan palvelulupaus konkreettisella toiminnalla. Parannetaan sairas, poistetaan paha ihmisen elämästä ja kerrotaan Jumalan rakkaudesta.

Painajaismaisen elämän kylmä tuskanhiki haihtuu ja vaihtuu iloon sekä kiitokseen.

Diakonian tehtävä on raivata pahat unet ja painajaiset pois. Diakonian tehtävä on luoda iloa ja toivoa elämänhaluttomuuteen.

● TERO KONTTINEN